

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimas panaudojant faktoringą

Magistro baigiamasis projektas

Rasius Vaiginis

Projekto autorius

Prof. dr. Gražina Startienė

Vadovė

Kaunas, 2020

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimas panaudojant faktoringą

Magistro baigiamasis projektas

Ekonomika (6211JX040)

Rasius Vaiginis

Projekto autorius

Prof. dr. Gražina Startienė

Vadovė

Doc. dr. Alina Stundžienė

Recenzentė

Kaunas, 2020

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Rasius Vaiginis

Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimas panaudojant faktoringą

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad mano, Rasiaus Vaiginio, baigiamasis projektas tema „Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimas panaudojant faktoringą“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Vaiginis, Rasmus. „Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimas panaudojant faktoringą“. Magistro baigiamasis projektas / vadovė prof. dr. Gražina Startienė; Kauno technologijos universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis: socialiniai mokslai, Ekonomika.

Reikšminiai žodžiai: *Smulkusis ir vidutinis verslas, finansavimas, faktoringas.*

Kaunas, 2020. 68 p.

Santrauka

Smukusis ir vidutinis verslas (SVV) ekonomikoje atlieka svarbų vaidmenį, tačiau tuo pačiu pastebimi sunkumai su kuriais susiduria SVV. Vienas iš jų - apyvartinių lėšų trūkumas. Šiame darbe remiantis tarptautinių organizacijų tyrimais, mokslinė literatūra analizuojama SVV segmento svarba ekonomikoje, faktoringo kaip finansavimo būdo pritaikymas įmonių veikloje. Detaliai pristatomos plačiausiai naudojamos faktoringo rūšys, pateikiama jų prieinamumo verslo įmonėms analizė, išskiriami veiksniai, įtakojantys faktoringo apyvartas.

Analizuojant literatūros šaltinius buvo nustatyta, kad faktoringas yra greitas ir efektyvus trumpalaikis apyvartinio kapitalo finansavimo būdas. Ši finansavimo priemonė yra lanksti, suteikianti verslui geresnes galimybes planuoti savo apyvartinio kapitalo srautus, užsitikrinti finansavimą, augimo perspektyvas. Faktoringas tiesiogiai susijęs su pardavimo apimtimi: kuo didesnis pardavimas, tuo daugiau gaunama lėšų.

Analizuojant literatūros šaltinius galime išskirti pagrindinius faktoringo privalumus: debitorių nemokumo rizikos suvaldymas, kaštų taupymas, finansų ar faktoringo įstaigos prisiima tvarkymo išlaidas, susijusias su prekių pardavimais. Galime teigti, kad faktoringas yra sparčiai populiarėjanti finansavimo priemonė, kuri skirta įmonių apyvartiniam kapitalui finansuoti. Šis finansavimo būdas yra plačiai paplitęs tarp smulkių ir vidutinių įmonių, kurios sparčiai auga ir nori užsitikrinti finansavimą. Nemažiau svarbi funkcija yra rizikos mažinimas. Esant faktoringui be regreso teisės debitoriaus nemokumo riziką prisiima finansuotojas, todėl neatsiskaitymo tikimybė minimizuojama.

Tyrimų apie faktoringą Lietuvoje ir Europoje yra atliekama nedaug, todėl norint suprasti nuo ko priklauso faktoringo apyvarta, prieinamumas, nauda verslui buvo atlikta statistinių makroekonominių duomenų analizė, pasitelkiant regresinę analizę ir ekspertinį vertinimą.

Prieš atliekant regresinę analizę, remiantis literatūros šaltiniais ir įvairių organizacijų atliktais tyrimais buvo išskirti pagrindiniai veiksniai, kurie turi įtakos faktoringo apyvartoms: informacijos pasiekiamumas, teisinė sistema, bendrasis vidaus produktas, tarptautinė prekyba, kuri apima eksportą bei importą, SVV įmonių kiekis, SVV įmonių sukuriamos apyvartos, pinigų plovimo prevencijos reguliavimas.

Tyrimo metu buvo sudaryti trys daugialypės regresijos modeliai, kurių rezultatai parodė, kad nepriklausomi kintamieji nėra statistiškai reikšmingi arba yra multikolinearūs, todėl buvo nuspręsta modelį koreguoti ir sudaryti modelius, kurių parklausomi kintamieji turėtų statistiškai reikšmingą ryšį su nepriklausomu kintamuoju ir būtų išvengiama multikolinearumo problemos. Toliau buvo sudaryti du vienapypės logaritminės regresijos modeliai faktoringo apyvartai ir tarptautiniam faktoringui.

Vertinant faktoringo portfelio kitimą, geriausiai duomenims tinka daugialypės logaritminės regresijos modelis su dviem kintamaisiais – SVV įmonių skaičiaus ir įmonių sukuriamos apyvartos rodikliais.

Ekspertinio vertinimo metu buvo apklausiami SVV įmonių atstovai, užimantys vadovaujančias pareigas, arba verslų savininkai. Duomenys buvo apdorojami „Microsoft Excel“ programa. Ekspertų nuomonių suderinamumui buvo apskaičiuotas Cronbacho alfa koeficientas. Atliktas vertinimas parodė, kad SVV įmonės, pasak ekspertų, noriai naudojasi išoriniais finansavimo šaltiniais ir pripažįsta, kad faktoringas yra naudingas veikloje, taip pat lengviau prieinamas nei įprastos finansavimo priemonės. Lyginant bankinį ir nebankinį sektorių visi ekspertai įvardijo, kad nebankinis faktoringas yra brangesnis, tačiau lengviau prieinamas ir greičiau įsisavinimas. Nepaisant visų privalumų ir sąlyginai lengvo prieinamo, visi ekspertai pritarė, kad faktoringas negali pilnai pakeisti įprastų finansavimo priemonių. Pagrindiniai trūkumai, kurie buvo įvardinti - tai papildomi reikalavimai (draudimas, sąskaitų kontrolė) ir brangesni administravimo kaštai.

Vaiginis, Rasius. Financing of Small and Medium Business Using Factoring. Master's Final Degree Project / supervisor prof. dr. Gražina Startienė; School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Economics (L100), Social Science.

Keywords: Small and medium enterprises, financing, factoring

Kaunas, 2020. 68.

Summary

Small and medium-sized enterprises (SMEs) play an important role in the economy, but at the same time there are some challenges that SMEs have to face. One of them is the lack of working capital. In this work, based on the research of international organizations, the scientific literature analyzes the importance of the SME segment in the economy and a factoring as a method of financing companies' activities. The most widely used types of factoring are presented in detail, as there are the analysis of their availability and the factors that influence the turnover of factoring also available in the analysis.

An analysis of the literature revealed that factoring is a fast and efficient short-term instrument of financing working capital. This instrument is flexible and gives businesses better opportunities to plan their working capital flows, secure financing and ensure growth prospects. Factoring is directly related to sales volume: the higher the sales, the more funds are generated.

These are the main advantages of factoring which can be excluded by analyzing the literature: (1) debtor insolvency risk management, (2) cost saving, (3) financial and factoring institutions take over the handling costs associated with the sale of goods. We can state that factoring is a rapidly growing financing instrument designed to finance the working capital of companies. This method of financing is widespread among small and medium-sized enterprises, which are growing rapidly and want to secure financing. Risk reduction is also any less important function of factoring. In case of factoring without the recourse, the risk of insolvency of the debtor is transferred to the financier, therefore the probability of default is minimized.

There is lack of research on factoring in Lithuania and Europe. Therefore, in order to understand what the turnover, availability and business benefits of factoring depend on, an analysis of statistical macroeconomic data was performed by using the regression analysis and the expert assessment method.

Prior to the regression analysis, based on literature sources and research conducted by various organizations, the main factors influencing factoring turnover were identified as follows: (1) availability of information, (2) legal framework, (3) gross domestic product, (4) international trade, including exports and imports, (5) number of SMEs, (6) turnover produced by SMEs, (7) money laundering prevention regulations.

Firstly, three multiple regression models were developed and the results showed that the independent variables were not statistically significant or multicollinear, so it was decided to adjust the model to avoid multicollinearity. New models were developed with variables that had a statistically significant relations with the independent variable. Secondly, two one-way logarithmic regression models for factoring turnover and international factoring were developed. When assessing the change in the

factoring portfolio, a multi-logarithmic regression model with two variables is the best fit for the data: (1) the number of SMEs and (2) the turnover generated by enterprises.

During the expert assessment the representatives of SMEs in management positions or business owners were interviewed. The data was processed in Microsoft Excel. The Cronbach's alpha coefficient was calculated for the consistency of the experts' opinions. The evaluation showed that SMEs, according to experts, are willing to use external sources of financing and recognize that factoring is beneficial for operations and is more accessible than conventional financing instruments. Comparing the banking and non-banking sectors, all experts named non-banking factoring as more expensive, but with easier accessibility and, thus, faster to absorb. Despite all the advantages and relatively easier availability, all experts generally agreed that factoring could not completely replace regular financing instruments. The main shortcomings identified were additional requirements (insurance, control of invoices) and higher administrative costs

Turinys

Lentelių sąrašas.....	9
Paveikslų sąrašas	10
Santrumpų ir terminų sąrašas	11
Įvadas.....	12
1. Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo problemos analizė.....	14
1.1. Smulkiojo ir vidutinio verslo svarba šalies ekonomikai.....	14
1.2. Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo panaudojant faktoringą problematika	18
2. Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo panaudojant faktoringą teoriniai aspektai.....	22
2.1. Smulkiojo ir vidutinio verslo samprata	22
2.2. Smulkiojo ir vidutinio verslo ypatumai finansavimo aspektu	23
2.3. Faktoringo samprata.	25
2.4. Faktoringo rūšys	28
2.4.1. Sąskaitų finansavimas	29
2.4.2. Vietinis ir tarptautinis faktoringas	30
2.4.3. Atvirkštinis faktoringas	32
2.4.4. Atvirasis ir konfidencialusis faktoringas	34
2.4.5. Faktoringas su regreso teise ir be regreso teisės.....	34
2.5. Faktoringo prieinamumas bankinėje ir nebankinėje aplinkoje.....	36
2.6. Faktoringo apyvartas įtakojantys veiksniai	37
3. Tyrimo metodologija	41
4. Faktoringo apyvartas įtakojančių veiksnių analizė.....	47
4.1. Makroekonominių veiksnių analizė	47
4.1.1. Smulkiojo ir vidutinio verslo ir faktoringo statistinių rodiklių analizė	47
4.1.2. Koreliacinė ir regresinė analizė	51
4.2. Ekspertų apklausos rezultatų analizė.....	56
Išvados.....	61
Literatūros sąrašas	63
Informacijos šaltinių sąrašas.....	67
Priedai	
1 priedas. Apklausa	69
2 priedas. Koreliacija, „SPSS Statistics“.....	72
3 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – faktoringo apyvarta.	73
4 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – faktoringo portfelis.....	75
5 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – tarptautinis faktoringas.....	77
6 priedas. Vienalypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – Faktoringo apyvarta.	79
7 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – Faktoringo portfelis.....	81
8 priedas. Vienalypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – tarptautinis faktoringas.....	83

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių kriterijai Lietuvoje 2019 m.	23
2 lentelė. Pagrindinės faktoringo sąlygos	26
3 lentelė. Faktoringo privalumai	27
4 lentelė. Bankinio ir nebankinio faktoringo suteikimo sąlygų palyginimas.	37
5 lentelė. Klausimyno teorinis pagrindimas.....	45
6 lentelė. Tyrimo etikos principai	45
7 lentelė. SVV rodiklių koreliacija su faktoringo rodikliais	51
8 lentelė. SVV rodiklių poveikio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas	52
9 lentelė. SVV rodiklių poveikio faktoringo portfeliui statistinis reikšmingumas	53
10 lentelė. SVV rodiklių poveikio tarptautinio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas	53
11 lentelė. SVV įmonių sukuriamos apyvartos poveikio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas.....	54
12 lentelė. SVV įmonių sukuriamos apyvartos poveikio faktoringo portfeliui statistinis reikšmingumas.....	55
13 lentelė. SVV įmonių suskiriamos apyvartos poveikio tarptautinio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas.....	55
14 lentelė. Ekspertų charakteristikos.....	56
15 lentelė. Ekspertų nuomonė apie faktoringo kaip finansavimo instrumento ypatumus	59

Paveikslų sąrašas

1 pav. Lietuvos įmonių klasifikacija pagal darbuotojų skaičių 2019 m., proc.	14
2 pav. Lietuvos įmonių įdarbintų žmonių kiekis pagal įmonės dydį 2019 m., proc.	15
3 pav. Veiklą pradėjusių ir veiklą nutraukusių įmonių skaičius 2007m. - 2016m., vnt.....	16
4 pav. Verslo sumokamo PVM struktūra pagal įmonės dydį (darbuotojų kiekį), 2016m. - 2019m. proc.	17
5 pav. Tarptautinio faktoringo apimtys, pasaulyje ir Europoje 2012-2018 m. mlrd. EUR	19
6 pav. Faktoringo apimtys pagal rūšį, Europoje, 2019 m. mln. EUR	20
7 pav. Faktoringo rūšys.	28
8 pav. Vietinio faktoringo schema 2016	30
9 pav. Tarptautinio faktoringo schema, 2010	31
10 pav. Atvirkštinio faktoringo schema	32
11 pav. Faktoringo apimtis įtakoiantys veiksniai	38
12 pav. Faktoringo portfelio dinamika Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR.....	47
13 pav. SVV įmonių skaičiaus dinamika Lietuvoje 2009-2018 m. vnt.	48
14 pav. SVV sukuriamas BVP Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR.....	49
15 pav. SVV apyvarta Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR	49
17 pav. Ekspertų nuomonė apie skolinto kapitalo dalį	57
18 pav. Ekspertų nuomonė apie faktoringo paslaugų dažnumą.....	57
19 pav. Ekspertų nuomonė apie faktoringo pasirinkimo priežastis	58
20 pav. Ekspertų nuomonė apie kitų finansavimo šaltinių svarbą	58
21 pav. Ekspertų nuomonė faktoringo trūkumus	60

Santrumpų ir terminų sąrašas

Santrumpos:

FCI – Factors Chain International (tarptautinė faktoringo asociacija)

GSCFF - Global Supply Chain Finance Forum (tarptautinis tiekimo grandinės finansų forumas)

LLRI- Lietuvos laisvosios rinkos institutas

SVV – smulkus ir vidutinis verslas

MVĮ – maža ir vidutinė įmonė

SME – Small and Medium Enterprises (smulkus ir vidutinis verslas)

AML - Anti Money Laundering (pinigų plovimo prevencija)

Įvadas

Temos aktualumas. Smulkusis ir vidutinis verslas (toliau - SVV) užima 99 % tarp visų Lietuvoje registruotų įmonių. Europos sąjungos valstybėse SVV dalis vidutiniškai svyruoja 90-95 % (EUROTAT, 2019). Nagrinėjamas segmentas užima didžiąją dalį populiacijos tarp visų registruotų verslo subjektų valstybėse. Lietuvoje SVV dirba 72% visos darbingos populiacijos (Statistikos departamentas, 2019). Nėra abejonių, kad visose Europos Sąjungos valstybėse SVV užima labai svarbią ekonomikos dalį.

Šis segmentas gali lengviau adaptuotis, nes yra lankstesnis už stambų verslą, ženkliai prisideda didinant gyventojų užimtumą, be to, smulkių įmonių kapitalas yra mažesnis ir permainingas padaro mažiau nuostolių. Nepaisant savo svarbos nacionaliniu lygmeniu ir pranašumų SVV segmentui tenka daug iššūkių. Įmonės susiduria su didelę konkurenciją prieš stambias įmones ar plėtros barjerus dėl nepalankios įstatyminės bazės.

Darbo problema. Viena didžiausių problemų minimam segmentui yra apyvartinių lėšų trūkumas, dėl šio barjero SVV gali tapti nemoki savo kreditoriams, susigadinti reputaciją, taip pat neatmetama bankroto tikimybė. Tai aktualu jaunam verslui, kuris neturi ilgesnės istorijos nei dveji finansiniai metai ir savo ar akcininkų nekilnojamojo turto. Tokiam verslui bankai finansavimo nesuteikia, todėl esant apyvartinio kapitalo trūkumui išeitis yra kitos finansinės institucijos, kurios prisiima didesnę riziką. Nebankinės institucijos finansuoja SVV įmones, kurios yra visiškai jaunos, neturi priimtinių finansinių rodiklių bankams ar užstatų (nekilnojamojo turto). Tačiau už prisiimamą riziką, įmonės yra priverstos mokėti didesnes palūkanas, kai kuriais atvejais net keliasdešimt kartų.

Apyvartinio kapitalo trūkumui finansuoti puiki priemonė gali būti faktoringas. Faktoringas - daug privalumų turintis finansavimo metodas, kurį SVV naudoja visame pasaulyje. Ypač šios finansinės priemonės svarba aktuali mažoms ir vidutinio dydžio įmonėms, kurių plėtros perspektyvoje išorinis finansavimas yra labai svarbus, padeda užtikrinti greitą augimą bei nesusidurti su apyvartinių lėšų trūkumu veikloje.

Faktoringas turi savų specifinių aspektų. Kadangi Lietuvoje tyrimų šia tema yra atliekama nedaug, svarbu išsiaiškinti kokią faktoringo rūšis yra tinkamiausia, tinkamai pasirinkti įstaigą, kuri suteiks faktoringo paslaugą t.y. banke ar nebankiniame sektoriuje. SVV svarbu suprasti šio produkto specifiką ir tik tada pasirinkti tinkamą finansavimo būdą, kad galima būtų išvengti neigiamų padarinių verslui ir užtikrinta sėkminga plėtra.

Tyrimo objektas – SVV finansavimas panaudojant faktoringą.

Darbo tikslas – išanalizuoti SVV finansavimo galimybes panaudojant faktoringą ir nustatyti faktoringo plėtrą įtakojančius makroekonominius ir mikroekonominius veiksnius.

Darbe keliami šie uždaviniai :

1. Atskleisti SVV finansavimo problematiką.
2. Teoriniu lygmeniu atskleisti faktoringo sampratą ir rūšis.
3. Nustačius faktoringo plėtrą įtakojančius makroekonominius ir mikroekonominius veiksnius, parengti šių veiksnių poveikio faktoringo plėtrai vertinimo metodiką.

4. Atlikti tyrimą įvertinant makroekonominių ir mikroekonominių veiksnių įtaką SVV finansavimui panaudojant faktoringą.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų analizė, ekspertinis vertinimas, tyrimo statistinė analizė naudojant „SPSS Statistics“ ir „Microsoft Excel“.

1. Smulkią ir vidutinį verslo finansavimo problemą analizė

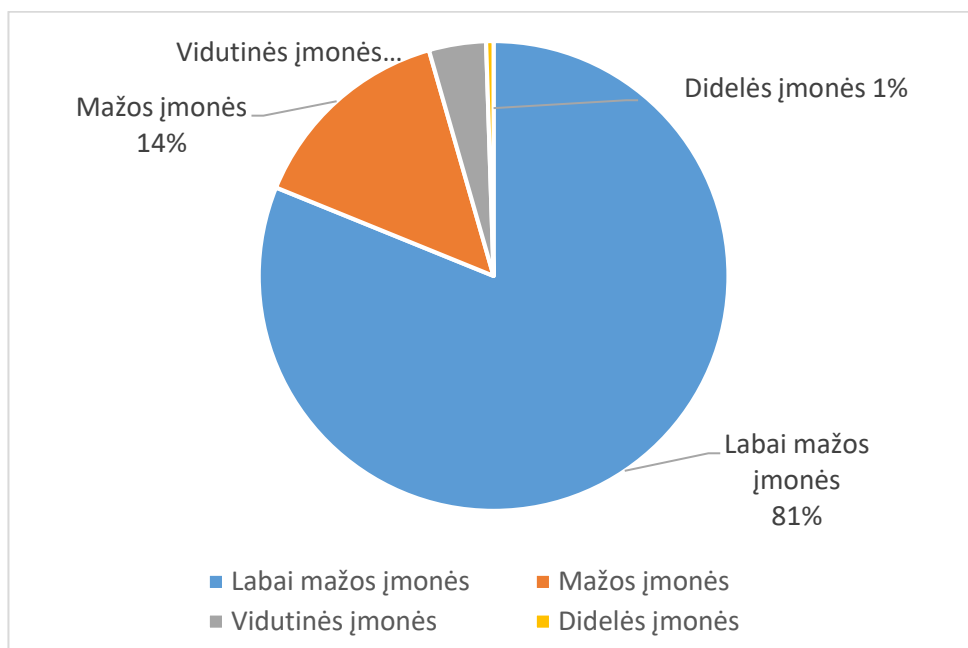
1.1. Smulkią ir vidutinį verslo svarbą šalies ekonomikai

Šių dienų ekonomikoje viena svariausių dedamųjų yra SVV, Lietuvoje šios įmonės sudaro didžiąją dalį tarp visų registruotų verslo subjektų, valstybė surenka didžiąją dalį biudžeto būtent iš šio segmento, SVV sprendžia žmonių užimtumo problemą suteikdama ir kurdamas naujas darbo vietas. Nors šis segmentas turi svarbų vaidmenį ekonomikoje, jo atstovams yra sunku konkuruoti su didelėmis įmonėmis kurios turi:

- didesnę rinkos dalį;
- bendra paslaugų/prekių savikaina yra mažesnė nei smulkią verslo;
- mažiau riboti ištekliai darbo užmokesčiui, kas leidžia turėti geriausias specialistus savo sferoje;
- pažangiausias ir brangiausias technologijas;
- padidina gamybos/paslaugų našumą;

Šias kliūtis įvardija Keršienė (2009), kaip vienas esminių SVV segmentui konkuruoti su didžiais rinkos dalyviais.

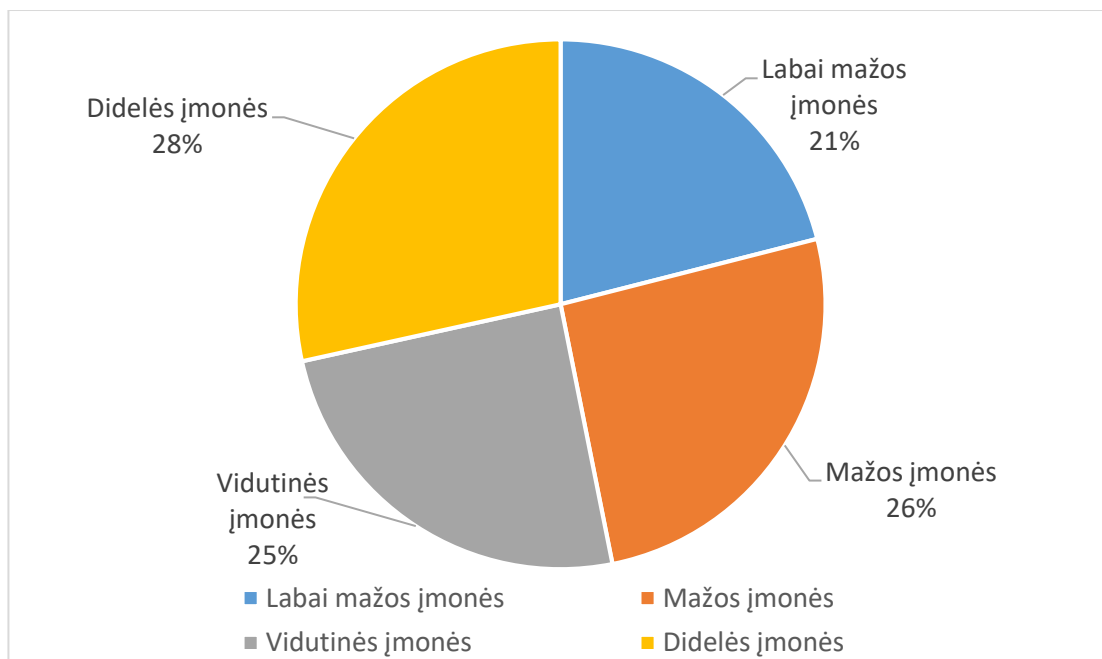
SVV susiduria su daug iššūkių, tačiau tai nekeičia paties fakto, apie šio segmento svarbą visoje šalies ekonomikoje. Lietuvoje ir Europoje šios įmonės sudaro daugiau nei 98 % nuo visų registruotų juridinių subjektų (žr. 1 pav.):

1 pav. Lietuvos įmonių klasifikacija pagal darbuotojų skaičių 2019 m., proc. (sudaryta autoriaus, pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenimis)

Pateiktame paveiksle matome, kad daugiausiai, 81 % visų Lietuvos įmonių yra priskiriamos prie labai mažų įmonių, vertinant darbuotojų skaičių, t.y., šios įmonės turi iki 10 žmonių. Antroje vietoje yra mažos įmonės, jų Lietuvoje yra 14 % - tai įmonės, turinčios nuo 10 iki 49 darbuotojų. Vidutinio dydžio įmonės, turinčios nuo 50 iki 249 darbuotojų, sudaro 4 %, o įmonės, turinčios virš 250 darbuotojų sudaro vos 1 % visų šalies įmonių. Taigi, Lietuvoje smulkiajam ir vidutiniam verslui priskiriama 99 % visų šalies įmonių.

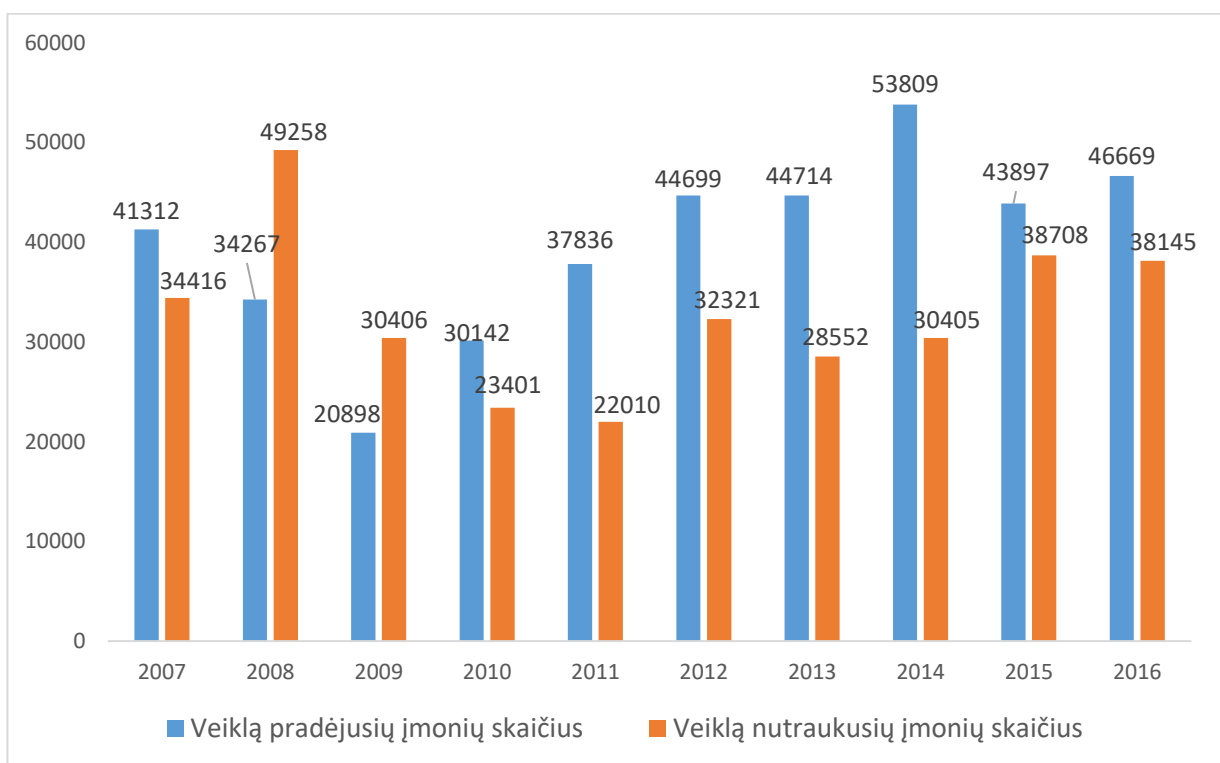
Toliau, remiantis Lietuvos statistikos departamentu pateikiama kiek darbuotojų įdarbina kiekvienas aptartas segmentas 2019m. pabaigoje (žr. 2 pav.):

2 pav. Lietuvos įmonių įdarbintų žmonių kiekis pagal įmonės dydį 2019 m., proc. (sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis)

Iš diagramoje pateiktų duomenų matome, kad didelės įmonės įdarbino 28 proc. visų dirbančiųjų, nors jos visoje Lietuvoje sudaro tik 1 proc. tarp visų registruotų verslo subjektų, dėl savo dydžio jos sukuria didelį kiekį darbo vietų. Lyginant įdarbinimo rodiklį tokio atotrūkio, kaip buvo matoma 1 pav. nėra. Labai mažos įmonės, kuriose dirba iki 10 darbuotojų įdarbina 21 proc. nuo dirbančiųjų, mažos įmonės 26 proc., vidutinės įmonės 25 proc. Bendrai matome, kad SVV įdarbina 72% žmonių nuo visų dirbančiųjų. O tai bet kuriuo atveju parodo bendra šio segmento svarbą, per sukuriamų darbo vietų kiekį.

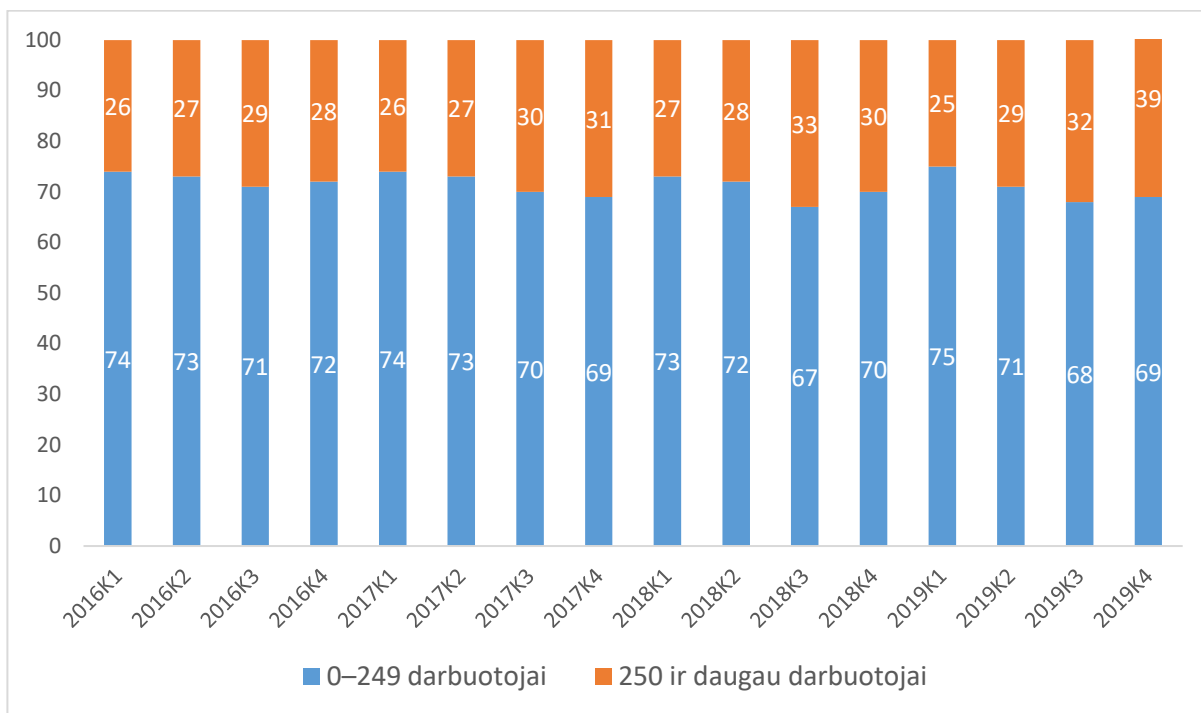
Nors SVV sudaro 99 % visų registruotų juridinių subjektų ir sukuria 72% visų darbo vietų Lietuvoje, jos susiduria su dideliais sunkumais konkurencinėje aplinkoje, sunkia mokesčių našta ir kt. Tai įrodo Lietuvos statistikos departamento renkami duomenys apie naujai veiklą pradedančias ir nutraukiančias įmones Lietuvoje. Šie duomenys pateikiami sekančiame paveiksle (žr. 3 pav.):

3 pav. Veiklą pradėjusių ir veiklą nutraukusių įmonių skaičius 2007–2016 m., vnt. (sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis)

Šioje diagramoje pateikiamos įmonės yra priskiriamos prie SVV segmento. Iš diagramoje pateiktų duomenų matoma, kad kiekvienais metais didelė dalis įmonių nutraukia savo veiklą (nebūtinai bankrutuoja ar išregistruojama, bet pagal verslo apskaitos standartus veiklos nevykdo 2 metus ir ilgiau). Krizės laikotarpiu įmonių nutraukiančių veiklą buvo daugiau nei pradedančių, tai būdinga visoms valstybėms krizės metu. Kaip matome iš diagramos nuo 2007 m. iki 2009 m. veiklą pradedančių įmonių skaičius mažėjo 1,97 karto. Toliau nuo 2009 m. matome, kad veiklą pradedančių įmonių skaičius augo ir iki 2016 m. padidėjo 2,23 karto. Daugiausiai įmonių veiklą nutraukė 2008 m. prasidėjus ekonominei krizei, veiklą nutraukė net 49 258 įmonės. Toks ryškus kasmetinis pokytis yra iššūkis bendrovių vadovams ir visiems darbuotojams.

Visas SVV valstybiniu lygmeniu turi didelę įtaką valstybės surenkamam biudžetui. Kaip jau buvo nagrinėta anksčiau didžiąją dalį verslo registruotų subjektų Lietuvoje, sudaro šis segmentas, tačiau su surenkamoms pajamoms į valstybės biudžetą toks didelis kontrastas nepastebimas. Nors stambus verslas sudaro tarp visų registruotų įmonių apie 1%, remiantis valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) pateikiamais duomenimis, stambus verslas į biudžetą surenka pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) apie 30 % kasmet, visoje mokesčių struktūroje. Šios įmonės dažnai prekes ir paslaugas parduoda užsienyje, investuoja, todėl PVM būna gražinamas ar užskaitomas. Be šių aplinkybių didelių įmonių indėlis į nacionalinį biudžetą būtų dar didesnis (žr. 4 pav.):

4 pav. Verslo sumokamo PVM struktūra pagal įmonės dydį (darbuotojų kiekį) 2016 – 2019 m. proc.
(sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis)

Palyginimui buvo pasirinkta PVM mokestis, nes valstybės biudžeto struktūroje jis sudaro didžiąją dalį tarp kitų mokesčių. Kaip matoma iš diagramoje pateiktų duomenų kiekvieną ketvirtį SVV vidutiniškai sumoka apie 70% viso surenkamo PVM į biudžetą. Panaši proporcija būdinga ir vertinant valstybės biudžete surenkamo pelno mokesčio struktūrą – apie 65% sumoka SVV. Tai parodo SVV svarbą valstybinių lygmeniu, didžioji dalis biudžeto pajamų surenkama būtent iš šio segmento.

Mokslinėje literatūroje aptariami ir kiti SVV būdingi aspektai, pranašumai, lyginant su stambiu verslu. Pasak Stripeikio (2008), Butavičiaus ir Puleikienės (2019), Vijeikio ir Makštutaičio (2009), galima išskirti tokias smulkiojo ir vidutinio verslo kuriamas naudas:

- Skatinamas naujų technologijų naudojimas, SVV kur kas greičiau įsidedia savo veikloje naujausius IT sprendimus;
- Įgyvendinamos naujos idėjos/inovacijos. Mažesnėse organizacijose procesus paprasčiau keisti ir adaptuoti prie sparčiai tobulėjančios visuomenės ir technologijų;
- SVV greičiau prisitaiko prie rinkos pokyčių, yra lankstesnis.
- Skatinamas konkurencingumas rinkoje, to rezultate didinamas įmonių veiklos efektyvumas, plečiamos esamos rinkos bei kuriamos naujos rinkos;
- Didinamas užimtumas, sukuriama daugiausiai darbo vietų. Smulkios ir vidutinės įmonės įdarbina socialinės rizikos grupių gyventojus;
- Klientų aptarnavimo srityje labiau išsiaiškinami kliento poreikiai, skiriamas didesnis dėmesys aptarnavimo kokybei ir dėmesiui.
- Plėtojami netradiciniai verslai;

1.2. Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo panaudojant faktoringą problematika

Pagal 2019 m. „Versli Lietuva“ atliktą tyrimą „Verslumo tendencijos Lietuvoje“ vienas iš iššūkių, su kuriais susiduria SVV, tai sunkumai siekiant gauti išorinius finansavimo šaltinius apyvartiniam kapitalui finansuoti (kredito linija, apyvartinio kapitalo kreditas, overdraftas ir kt.). Atliktame tyrime buvo išskirta kaip viena iš pagrindinių kliūčių: SVV verslo plėtrai, konkurencingumo didinimui ir atsirandančioms mokumo problemoms ar bankroto tikimybe. Remiantis Verslo žinios atliktu tyrimu bei SEB, Luminor ir Swedbank bankų pateikiama informacija (2020 m.), išskiriami tokie SVV išorinio finansavimo gavimo sunkumai:

- Mažos apyvartinės lėšos ir pelnas;
- Griežti reikalavimai įmonės finansinei būklei.
- Nepriimtinas nuosavybės ir įsipareigojimų santykis;
- Neilgas veiklos periodas, veikla vykdoma mažiau nei 2 metai;
- Nėra tvarios istorinės informacijos apie veiklą;
- Per aukštos palūkanų normos – verslas atsisako galimybės gauti finansavimą jam itin nepalankiomis sąlygomis;
- Nekilnojamo turto, kaip užtikrinimo priemonės teikiant finansavimą, reikalavimas;
- Griežti reikalavimai paskolos užstatui;
- Sudėtinga dokumentacija;
- Ilgai trunkančios paslaugų suteikimo procedūros;
- Ankstesni bankiniai įsipareigojimai – įmonė galimai turi paskolų ar kitų įsipareigojimų iš anksčiau;
- Neįprasta, nauja veikla ar veiklos sritis – bankai kredituoja ne visus verslus, į nestandartinius verslus žiūri nepatikliai;
- Menka nauda bankui – didelės įmonės skolinasi daugiau, todėl bankui patogiau skolinti didelėms įmonėms su didesne grąža.

Prie visų šių priežasčių reikia paminėti ir didelį šešėlinės ekonomikos lygį Lietuvoje, manoma kad net apie 40% visos ekonomikos pasilieka neapskaityta (LLRI, 2019). Tai reiškia, kad įmonės apskaito ne visą savo uždirbtą pelną ir gali būti, kad dėl to finansinės institucijos negali tinkamai įvertinti viso veiklos potencialo. Ši problema yra ypač aktuali SVV segmente, nes mažoms įmonėms tenka didelė mokesčių našta ir įmonės savininkai stengiasi uždirbti kuo didesnę pelno maržą, net sukčiaudami ar tiesiog eidami į šešėlinę ekonomiką.

Finansinių išteklių nebuvimas arba menka galimybė gauti finansavimą gali smarkiai slopinti SVV vystymąsi. Be to, smulkusis verslas susiduria su siauresniu požiūriu į oficialius išorės finansavimo šaltinius. Dažnai stambūs pirkėjai tiekėjams sumoka per 90 ar net daugiau dienų. Tačiau SVV įmonės

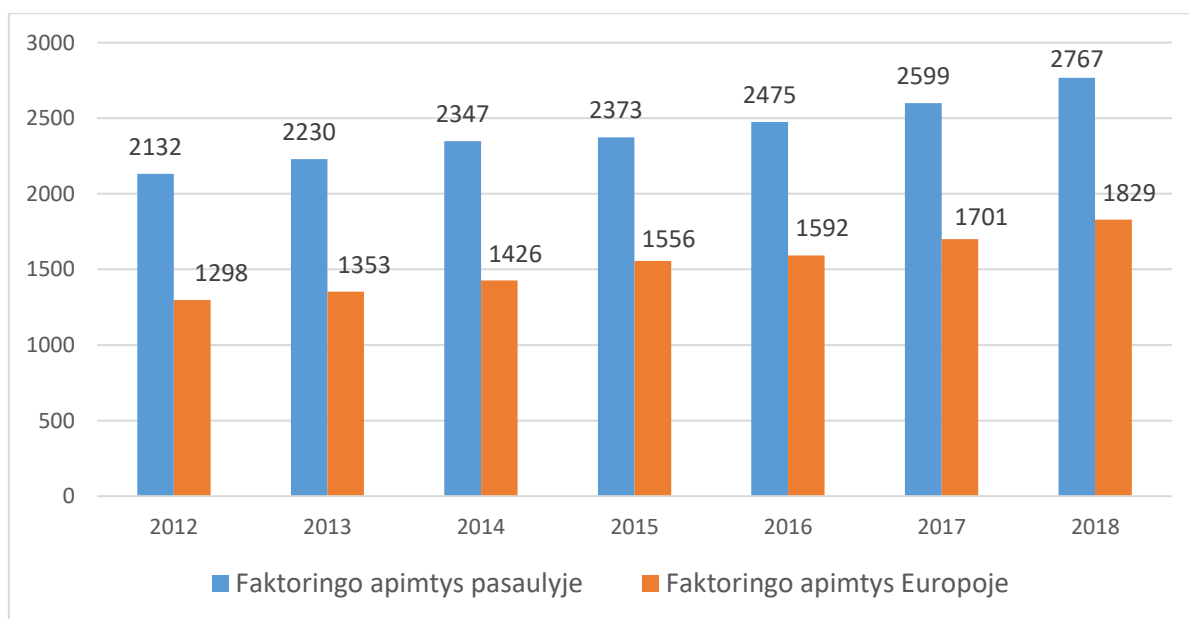
veiklos vykdymui ir vystymui apyvartinių lėšų buvimas, tinkamas finansų valdymas yra gyvybiškai svarbus. Faktoringas gali būti labai geras sprendimas.

Priešingai nei tradicinis skolinimas, faktoringas įgauna vis didesnę reikšmę. Šio finansavimo šaltinio pranašumus įvardija Tarptautinė faktoringo asociacija (Factors Chain International - FCI). Asociacija įsikūrė 1968 m. ir šiandien jungia 400 narių ir 70 valstybių pasaulyje (FCI, 2019).

Asociacija kiekvienais metais pateikia savo įžvalgas iš kiekvienos narės valstybės pusės bei kasmetinėje ataskaitoje pateikia faktoringo apimtis. 2019 m. metiniame pranešime FCI valdyba ir nariai įvardijo pagrindinius faktoringo pranašumus:

- Lengviau prieinamas produktas mažesniems SVV segmento atstovams;
- Mažinama debitoriaus nemokumo rizika;
- Naudojant faktoringą verslas turi palankesnes galimybes prekybos plėtrai;

Pasak, FCI valdybos pirmininko Baydar'o (2019), faktoringo populiarumas tarptautinėje prekyboje didėja kiekvienais metais, tuo pačiu didėja verslo atstovų susidomėjimas šiuo finansavimo produktu. Tai patvirtina kiekvienais metais augančios faktoringo apimtys, remiantis naujausia FCI metine ataskaita matome faktoringo apimčių augimą kasmet (žr. 5 pav.):

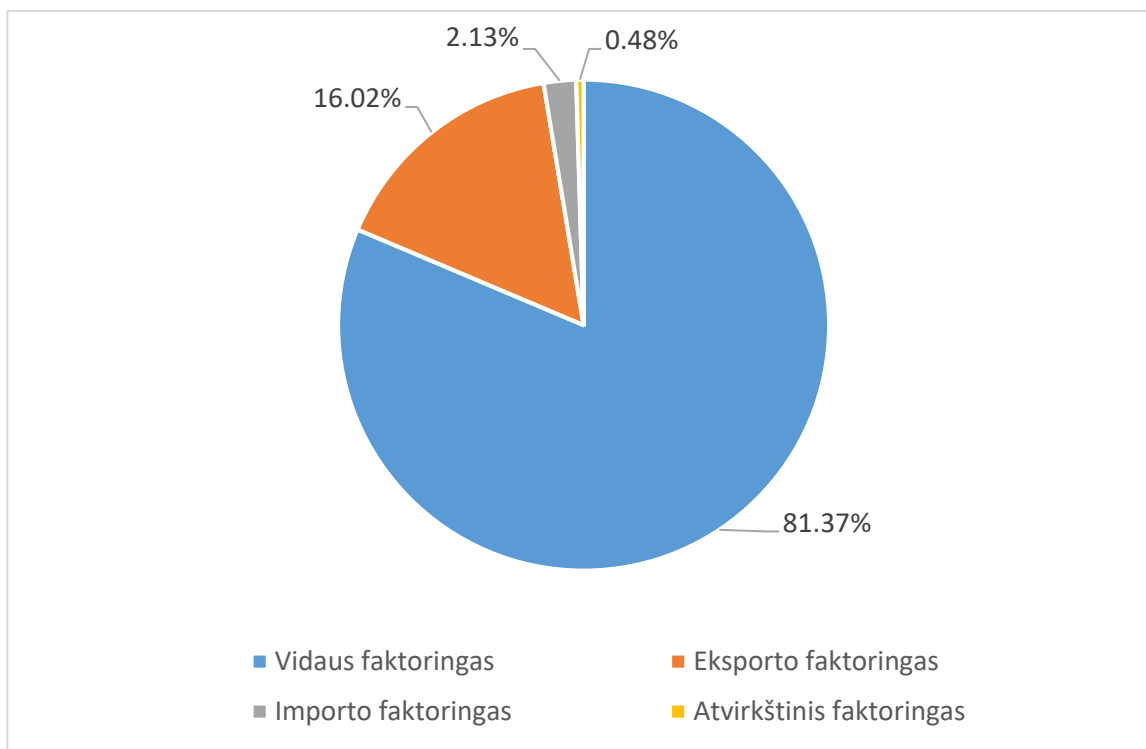

5 pav. Tarptautinio faktoringo apimtys pasaulyje ir Europoje 2012-2018 m. mlrd. EUR (sudaryta autoriaus, remiantis FCI duomenimis)

Diagramoje yra pateikta bendrai faktoringo apimtys visame pasaulyje FCI narių (Afrikos, Azijos, Šiaurės ir Pietų Amerikos, Europos žemynai). Remiantis pateiktais statistiniais duomenimis matome, kad faktoringo apimtys šiuo laikotarpiu turėjo augimo tendenciją. Didžiausias augimas matomas paskutiniiais 2018 m. metais, kai apimtys padidėjo 168 mlrd. EUR arba 6,46 proc. Nuo 2012 m. faktoringo apimtys augo 635 mlrd. EUR arba 29,78 proc. Šalia faktoringo apimčių pasaulyje yra pateikiama statistika Europoje. Matome, kad faktoringas yra populiarus šiame žemyne ir vertinant bendrai apimtys sudaro 51,28 % nuo visų apimčių pasaulyje. Lyginant augimo tempus, matome, kad

jie yra didesni ir paskutiniaisiais metais faktoringo apimtys augo 7,52 proc., t. y. 1,06 proc. daugiau nei likusiame pasaulyje.

Vertinant faktoringo paklausumą reikia pažymėti, kad yra keli finansavimo būdai artimi faktoringui. FCI išskiria šias pagrindines faktoringo rūšis: vidaus (vietinis) faktoringas, eksporto faktoringas, importo faktoringas, atvirkštinis faktoringas. Tarp verslo subjektų matome, kad populiariausias produktas yra vidaus faktoringas (žr. 6 pav.):

6 pav. Faktoringo apimtys pagal rūšį Europoje 2019 m., mln. EUR (sudaryta autoriaus, remiantis FCI duomenimis)

Iš pateiktų duomenų matome, kad populiariausias finansavimo būdas tarptautinėje prekyboje yra vidaus faktoringas, kuris sudaro 81,37 proc. nuo visų apimčių Europoje kurį plačiai naudoja SVV subjektai savo veikloje.

Faktoringo naudą verslui pastebi Bares'as ir Bogdan'as (2017) savo tyrimuose. Atkreipiama dėmesį į faktoringo plėtrą ir parodo vystymosi bei palyginimo būklę Europoje. Faktoringas tapo svarbiu apyvartinio kapitalo šaltiniu mažoms ir vidutinėms įmonėms daugelyje šalių, jie įvardija, kad ši priemonė yra ypač naudinga trumpalaikio apyvartinio kapitalo šaltinis ekonomikose, nes debitoriniai įsipareigojimai nėra įkeičiami, o parduodami (perleidžiant reikalavimo teisę).

Naujausiuose tyrimuose analizuojant faktoringo, kaip finansavimo šaltinio pritaikymą SVV, išryškintos teigiamos savybės, t. y. faktoringas mažina kredito ir įsipareigojimų neįvykdymo riziką. Prie teigiamų pusių priskiriamas, grynujų pinigų srautų suregulavimas, taip pat SVV įmonės laiko valdymas. Tačiau taip pat manoma, kad patiriama daugiau išlaidų, daugiausia susijusių su verslo ir teisine aplinka. Verslo aplinkoje standartinės išlaidos susideda iš dviejų pagrindinių mokesčių – nustatytos palūkanų normos ir paslaugų mokesčių. Taip pat gali reikėti papildomų išlaidų už papildomas prašomas paslaugas, tokias kaip kredito užtikrinimo mokesčiai, kliento kreditingumo vertinimas, garantijos bei draudimai. Žvelgiant iš teisinės aplinkos, faktoringo apmokestinimas gali

sukelti tokias situacijas, kada faktoringo sandoriai tampa per brangūs. Pavyzdžiui, pagal įstatymą faktoringas yra laikomas pirkimo-pardavimo sutartimi, kai gautinų sumų nuosavybė yra visiškai perduota, bankroto atveju faktinės gautinos sumos nebus bankrutuojančios įmonės turto dalis, bet faktoriaus nuosavybė (Onaepemipo, Zubairu, 2019).

Apibendrinant, galima teigti, jog SVV vaidina didžiulį vaidmenį ne tik šalies ekonominės, socialinės, bet ir politinės sistemos kūrime, sukuria didžiausią darbo vietų skaičių valstybėse. Smulkus ir vidutinis verslas yra dinamiškas, inovatyvus, gali greitai prisitaikyti prie rinkos svyravimų, keisti vystymo strategiją siekiant išvengti nuostolių. SVV aptarnauja didžiausias įmones, teikdamas produktus ir paslaugas. Tačiau nors SVV ir atlieka didelį vaidmenį visoje ekonomikoje, šis segmentas susiduria su didelėmis kliūtimis, iššūkiais, kurie bendroves gali privesti net iki bankroto: bankų nenoras finansuoti dėl mažos rinkos dalies ir nepakankamų finansinių rodiklių, nekilnojamojo turto trūkumo, kiekvienam subjektui tenkanti didelė valstybės mokesčių našta. Tinkama alternatyva verslui dėl finansavimo stokos gali būti faktoringas kuris yra lengviau prieinamas SVV subjektams, taip pat šių dienų tendencijos rodo, šios priemonės, populiarumo didėjimą tarp verslo atstovų.

2. Smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimo panaudojant faktoringą teoriniai aspektai

2.1. Smulkiojo ir vidutinio verslo samprata

Pasak Svetiko (2007), kiekvienos šalies ekonomikoje SVV yra neatskiriama dalis. Šis segmentas užsiima netradiciniais verslais, mažina nedarbą ir sprendžia užimtumo problemas. SVV aptarnauja didžiąsias įmones teikdamas jiems paslaugas ar savo gaminamą produkciją. Dėl to vienas iš svarbiausių kiekvienos valstybės uždavinių yra šio segmento skatinimas. SVV įmonių kiekio augimas, konkurencingumo didėjimas yra kiekvienos valstybės ekonomikos pagrindas ir vienas reikšmingiausių darbo vietų kūrimo šaltinis. Analizuojant mokslinę literatūrą yra randama įvairūs kriterijai kuriuos turi atitikti smulkios ir vidutinės įmonės (SVĮ).

Vijeikis ir Makštutis (2009) teigia, kad Pasaulio banko vertinimu galima išskirti daugiau nei 50 kriterijų kuriais remianti įmonę galima būtų priskirti SVV segmento kategorijai. Tačiau literatūroje yra sutinkama, kad pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos galima nustatyti ar įmonė atitinka SVV statutą yra: metinės įmonės apyvartos ir vidutinis darbuotojų skaičius. Pažymima, kad Europos Sąjungoje SVV yra numatytas bendras SVV vertinimo kriterijus kuris numato, kad įmonė turi atitikti tris iš keturių rodiklius:

- Vidutinis darbuotojų skaičius
- Balansinė turto vertė, metinės
- Pardavimo pajamos
- Veiklos savarankiškumas.

Šiomis gairėmis vadovautis Europos Sąjunga įpareigojo valstybes nares, nuo 1997m. suvienodinti SVV klasifikavimą ir vadovautis rekomenduojamais kriterijais.

SVV segmento didėjanti svarba ir jo įtaka ekonominiai šalių raidai lemia šio verslo ypatingą vaidmenį valstybių ekonomikose. Todėl pastaraisiais metais, visose išsivysčiusiose šalyse, yra stebima šio segmento augimo perspektyvos, atliekami tyrimai ir teikiamos mokslininkų rekomendacijos verslo plėtros barjerams įveikti (Vijeikis, Baležentis, 2010).

Urbonas ir Maskvytienė (2009) teigia, kad Didžiojoje Britanijoje mažų įmonių klasifikacija yra paprastesnė ir apima 2 kriterijus. Vienas iš kriterijų yra darbuotojų skaičius, kuris negali būti didesnis nei 24 žmonės. Kitas kriterijus yra įmonės savarankiškumas, t.y. įmonė negali priklausyti stambioms įmonių grupėms.

Rusijoje mažos įmonės klasifikuojamos pagal darbuotojų skaičių ir priklausomumą ūkio šakai (Urbonas, Maskvytienė, 2009):

- Statybų sektorius – 2000 darbuotojų,
- Mokslinis sektorius – iki 100 darbuotojų,
- Gamybos sektorius – iki 50 darbuotojų,
- Negamybinės sritys – iki 25 darbuotojų,

- Mažmeninė prekyba– 5 darbuotojų.

Japonijoje mažos įmonės klasifikuojamos, pagal darbuotojų skaičių ir įstatinio kapitalo dydį. Darbuotojų skaičius pramonės sektoriuje, ne gali būti didesnis nei 20, paslaugų ir prekybos sektoriuose, ne daugiau kaip 5 darbuotojai. Visais atvejais įstatinis kapitalas, negali viršyti 30 000 EUR (Jasinavičius, 2009).

Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) maža įmonė klasifikuojama pagal jos valdymo struktūrą ir darbuotojų skaičių. Įmonę turi valdyti vienas arba keli asmenys (savininkas/ai), o darbuotojų skaičius negali viršyti 49 darbuotojų. (Jasinavičius, 2009).

Štreimikienė, Šivickas ir Dapkus (2007) teigia, kad Lietuvoje SVV klasifikavimas atitinka Europos komisijos teikiamas rekomendacijas. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme numatoma, kad prie smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų yra priskiriama: vidutinė, mažos ir labai mažos įmonės kurios atitinka klasifikavimą pagal 1-ą lent., įskaitant fizinius asmenis kurie turi teisę verstis savarankiška ūkine, komercine ir panašaus pobūdžio veikla. (Garuckas ir Jatuliavičienė, 2008; Vijeikis ir Baležentis, 2010).

1 lentelė. Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių kriterijai Lietuvoje 2019 m. (sudaryta autoriaus, remiantis LR smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymu)

Įmonės	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš sąlygų:		Savarankiškumas
		Metinės pajamos	Balansinė turto vertė	
Labai maža įmonė	<10	≤2 mln. EUR	≤2 mln. EUR	Savarankiška
Maža įmonė	<50	≤10 mln. EUR	≤10 mln. EUR	Savarankiška
Vidutinė įmonė	<250	≤50 mln. EUR	≤43 mln. EUR	Savarankiška

Taigi, kaip teigia Jasinavičius R. (2009) ir kaip rodo pateikta informacija, smulkų verslą įvairios valstybės klasifikuoja skirtingai, tačiau dažniausiai pasitaikantis kriterijus yra darbuotojų skaičius, tačiau matoma ir kiti kriterijai kurie turi būti įtraukti į klasifikavimą.

Apibendrinant, galima teigti, jog mažų ir vidutinio verslo įmonių dydžiui Lietuvoje matuoti yra naudojami tokie Europos Sąjungoje (ES) priimti rodikliai, kaip darbuotojų skaičius, pardavimų apimtys, aktyvų (turto) dydis.

2.2. Smulkiojo ir vidutinio verslo ypatumai finansavimo aspektu

Anot Vijeikio J. ir Makštučio A. (2009), kiekvienos valstybės ekonomikoje SVV segmentas yra labai svarbus, šios įmonės sudaro didžiąją dalį tarp visų registruotų verslų ir įdarbina didesnę pusę visų dirbančiųjų.

Pastebima, kad pasaulyje, be SVV įmonių rinkos ekonomika negalėtų tobulėti ir vystytis tokiais tempais. Šio segmento reikšmė Lietuvoje ir pasaulyje nenuginčijamai auga. Mažos įmonės seniau būdavo tik vieno ar kelių asmenų noras įkurti savo verslą, tačiau šiandienos ekonomikoje pastebima,

kad visose valstybėse, šis segmentas yra skatinamas plėstis, stambių verslų ir valstybių teikiant paramą. Šiomis dienos stambiam verslui yra svarbu SVV segmento plėtra, nes jos yra susijusios tiekiant tam tikras paslaugas stambiam verslui, aptarnaujant informacinių technologijų (IT) sprendimus ir tiesiog atliekant valymo paslaugas. Reikia paminėti, kad mažos įmonės yra svarbios atskirų regionų ekonomikai, sprendžia naujų darbų vietų kūrimą, ne vien tik didžiuose valstybių centruose (Paunksnienė, Antanavičienė ir Peleckis, 2011).

Pasak Jasienės (2013), SVV įmonės galime vadinti ekonomikos stuburu ir regioninės plėtros pagrindu Lietuvoje. Šie autoriai pažymi, kad vienas iš pagrindinių regioninės politikos tikslų yra skatinti vienodą regioninę plėtrą, kad būtų mažinama atskirtis tarp didžiųjų miestų ir kitų regionų šalyje. Sutinkama, kad kovoti su regionine atskirtimi vienas iš veiksmingiausių įrankių yra SVV. Vieningai yra sutinkama, kad šis segmentas sukuria daugiausiai darbo vietų, o tai užtikrina stabilų ekonomikos augimą. SVV segmentas siejamas su mobilumu, todėl jam yra lengviau įsidiesti technologines naujoves, atsirandančias rinkose, taip susikuriama galimybė prisitaikyti prie pokyčių.

Nagrinėjant pasaulyje SVV skatinimo priemones yra sutinkamos skirtingos plėtros modelių taikymo praktikos. Tačiau viena iš pagrindinių kliūčių su kuriomis susiduria atskiros valstybės yra išteklių trūkumas skirtingiems finansavimo instrumentams įgyvendinti. Nėra abejonių, kad SVV svarba šalių ekonomikoje, socialiniame gyvenime, žmonių užimtume užima labai svarbią vietą. Todėl yra sutinkama kad, SVV segmento plėtros skatinimas turi būti prioritetinga sritis, pagrįsta tinkamais plėtros skatinimo instrumentais ir finansinės paramos išteklių. (Mačerinskienė ir Railienė, 2008).

Kaip teigia Asdrubali's ir Signor'is (2015), Europoje, SVV yra ekonomikos varomoji jėga ir socialinio stabilumo garantas. Mažos įmonės gali pasigirti valdymo pranašumais prieš dideles įmones: nėra sudėtingos struktūros, lengvesnis technologinių procesų įdiegimas, paprastesnė komunikacija. Tačiau tuo pačiu pažymima, kad mažos įmonės yra labiau pažeidžiamos, nei stambus verslas, jų turimas mažesnis kapitalas esant krizės laikotarpiui greičiau išsenka ir mažesni resursai, neleidžia priimti tokio nuostolio, kokį gali atlaikyti stambus verslas.

Taip pat, Asdrubali ir Signore (2015) pažymi, kad nepaisant šio segmento ekonominės svarbos, vakarų Europoje, SVV paprastai susiduria su didesnėmis problemomis, nei didesnės įmonės, įskaitant galimybę gauti finansavimą, ypač per finansines krizes. Tai patvirtina Mersch'is Europos centrinio banko (ECB) valdybos narys savo pranešime (2015). Jis pabrėžia, kad SVV tebėra labai priklausomos nuo bankų finansavimo, tuo tarpu galimybės gauti finansavimą mažėja, bankams griežtinant sąlygas. Tai sukuria didelę kliūtį SVV investicijoms ir augimo galimybėms, atsižvelgiant į jų svarbą ekonomikai, Euro Zonos augimui ir darbo vietų kūrimui.

Europos centrinio banko tyrimai rodo, kad SVV susiduria su didesniu vidaus ir išorės sąnaudų padidėjimu kuriam yra jautresnis nei stambus verslas ir be išorinio finansavimo, kai kuriais atvejais sunkiai įveikiamas. SVV daugiausia turi pasikliauti vietinių bankų finansavimu, nes dažniausiai veikia apsiriboja vietinėje rinkoje. Papildomai lėšų šaltinius SVV riboja, griežtesnės kreditų normos ir kredito sąlygos. Perspektyvus SVV susiduria su finansavimo problemomis, nors šiai dienai augimas yra spartėjantis, tačiau dėl riboto finansavimo nėra panaudotas visas potencialas ir galimybės augti šiam segmentui greičiau (ECB, 2017).

Apibendrinant, galima teigti, kad šis segmentas yra labai svarbi kiekvienos ekonomikos dedamoji dalis: didina užimtumą, yra vienas iš įrankių kovoti su regionine atskirtimi. Esant permainingoms SVV gali lengviau prisitaikyti prie pokyčių, yra mobilesni už stambų verslą, tačiau ekonominio nuosmukio laikotarpiais žala šiam segmentui yra didesnė. Papildoma pastebimas, kad SVV susiduria su sunkumais gauti finansavimą, ypač krizės laikotarpiais, griežtėjančios bankų sąlygos, nesuteiktas finansavimas neleidžia SVV augti greičiau.

2.3. Faktoringo samprata

Faktoringas yra traktuojamas, kaip ekonominė kategorija, o jo apibūdinimas randamas daugelyje ekonominio pobūdžio literatūroje. Faktoringas, kaip visuomeninis santykis jau egzistuoja ne vieną dešimtmetį, tačiau teisiškai ši prekybos forma buvo reglamentuota XX amžiaus pabaigoje. (Skibarkienė, 2005).

Modernaus faktoringo samprata yra kildinama iš prekių gamintojų ar pardavėjų ir prekybinių (komercinių) agentų santykių, kuomet pastarieji teikė, ne tik tarpininkavimo paslaugą realizuojant produkciją, tačiau kartu rinkdavo informaciją apie klientų (pirkėjų) mokumą, atlikdavo sąskaitų administravimą, surinkdavo skolas iš pirkėjų, taip garantuodami apsaugą nuo blogų skolų ir suteikdavo paskolas pirkėjams. Ilgainiui pirmųjų faktorių atliekamas prekių perpardavimas buvo pakeistas, tiesioginiu jų tiekimu pirkėjams, tai sąlygojo faktoriaus atliekamos pardavimo funkcijos išnykimą, o tiksliau ji buvo pakeista klientui priklausančių piniginių reikalavimo teisių pirkimu. Ši faktoringo santykių evoliucija iš agentavimo (komiso) veiklos, virto į finansavimo paslaugų sritį, kitaip tariant prekių distribucijos funkcijos išnykimas ir piniginiams reikalavimams pagrįstos finansavimo funkcijos suteikimas, yra ne tik esminis kriterijus žymintis šiuolaikinių faktoringo santykių pradžią, bet ir svarbiausias faktoringo santykių aspektas, kuriuo remiantis aiškinama faktoringo santykių samprata (Lazarenko ir kt., 2017; Gruter ir Wuttke, 2017).

D. Ambrasienė (2008) teigia, kad faktoringas yra vieno asmens finansavimas kito asmens, numatant sąlygą apmokėti teisių perėmimo forma. Tuo tarpu Wood'as (2007), faktoringą apibūdina, kaip finansavimo būdą, kuomet įmonė jai priklausančius piniginius reikalavimus parduoda finansavimo subjektui už diskontuotą vienkartinę išmoką. Analogiškos pozicijos laikosi Skibarkienė (2005), pateikdama D. Britanijoje pripažįstamą faktoringo sampratą, jog tai yra susitarimas, tarp faktoriaus ir prekių ar paslaugų tiekėjo (kliento), pagal kurį faktorius superka piniginius reikalavimus, kylančius iš kliento vykdomos prekių ar paslaugų tiekimo veiklos, įvardija faktoringo santykių, o kartu ir juos reguliuojančios faktoringo sutarties esmines sąlygas, tai yra sutarties dalyką (pinigines reikalavimo teises) ir sutarties šalims tenkančius pagrindinius įsipareigojimus (faktoriaus pareigą perduoti pinigus ir kliento pareigą perleisti piniginių reikalavimą į skolininką). Todėl, galima daryti išvadą, kad faktoringo sutarties esmė yra pinigų ir piniginių reikalavimų mainai tarp faktoriaus ir kliento, turint tikslą suteikti finansavimą klientui. Paminėtina, jog dėl šios faktoringo sampratos ekonomine prasme, faktoringas yra charakterizuojamas kaip finansinė priemonė priskirtina finansavimui.

Pagal šiuo metu praktikuojamą faktoringo sandorių tipą, faktoringo santykiai, atskirti nuo prekių pirkimo-pardavimo (tiekimo) santykių. Juos reguliuojantis faktoringo kontraktas (sutartis) yra savarankiškas dokumentas, atskirtas nuo pirkimo pardavimo kontrakto (sutarties). Jos pagrindais faktoriaus teikiamos pardavėjui (užsakovui) paslaugos iš esmės apima: sąskaitų finansavimą, administravimą, ir rizikos mažinimą susijusią su debitorių vėlavimais, įskaitant skolų išreikalavimą (Mikelėnas, 2008).

Faktoringas yra patogus ir greitas apyvartinio kapitalo finansavimo būdas, kai pardavėjas perleidžia savo teisę į pirkėjo skolas, faktoringą suteikiančiai finansų įstaigai ir leidžia gauti iki 90 % sąskaitos sumos, be turto įkeitimo ar kitų užtikrinimo priemonių. Po dokumentų pateikimo finansuotojas įsipareigoja pardavėjui sumokėti 90% avansą nuo sąskaitos sumos, o pirkėjui atsiskaičius išmokama likusi suma.(Butavičius, Puleikienė, 2019).

Faktoringas apibūdinamas kaip trumpalaikis finansavimo šaltinis. Šis finansavimo būdas yra pagrįstas debitorinių įsipareigojimų perleidimu faktoringą teikiančiai finansų įstaigai ir apima sąskaitų finansavimą, administravimą, skolų ataskaitų pateikimą susijusių su abejotinomis skolomis. (Aleksnevičienė, 2009). Faktoringo suteikimo procese įprastai dalyvauja trys šalys:

1. Finansuotojas kuris perka skolos reikalavimo teisę.
2. Tiekėjas.
3. Skolininkas, prekiaujantis su atidėtu mokėjimu.

Šią finansavimo paslaugą teikia visi mūsų šalies komerciniai bankai. Pagrindinės faktoringo sąlygos pateiktos 2 lent. (Poškaitė, Puleikienė, 2016).

2 lentelė. Pagrindinės faktoringo sąlygos (sudaryta autoriaus, remiantis Poškaite, Puleikiene, 2016)

Aspektai	Pagrindinės sąlygos
Faktoringo sutarties terminas	Iki 12 mėnesių
Atidėto mokėjimo terminas	Iki 120 kalendorinių dienų
Faktoringo avansas	Iki 90 % nuo sąskaitos faktūros sumos

Faktoringas yra greitas ir efektyvus, įmonės apyvartinio kapitalo finansavimo būdas, kuris leidžia gauti iki 90 %, sąskaitos sumos, perleidus reikalavimo teisę į gautinas sumas. Faktoringas yra pagrįstas skolų perleidimu finansavimą teikiančiai bendrovei, kuri prisiima debitoriaus nemokumo riziką.

Faktoringo suteikimo etapai (Poškaitė, Puleikienė, 2016):

1. Pardavėjas ir pirkėjas sudaro prekių ar paslaugų pirkimo–pardavimo sutartį.
2. Pardavėjas ir finansavimo tiekėjas sudaro faktoringo sutartį.
3. Pardavėjas pristato prekes pirkėjui.
4. Pardavėjas pateikia finansuotojui, pirkėjui išrašytą sąskaitą su sutartu atidėtu mokėjimu.
5. Bankas finansuoja pardavėjui iki 90 proc. sąskaitoje nurodytos sumos (faktoringo avansas).
6. Sutartyje ir sąskaitoje nurodytu laiku pirkėjas perveda finansuotojui pardavėjo sąskaitoje nurodytą sumą.
7. Finansuotojas perveda pardavėjui likusią sąskaitos sumos dalį .

Faktoringo operacijos naudingos visiems dalyviams, jo privalumai pateikiami 3 lent.:

3 lentelė. Faktoringo privalumai (sudaryta autoriaus, remiantis: Černiumi, 2014; Poškaite, Puleikiene, 2016)

Nauda pardavėjui	Nauda pirkėjui
Greitas apyvartinių lėšų papildymas	Ilgesnis apmokėjimo terminas
Finansavimas neįkeičiant turto	Naujų pirkėjų pritraukimas
Mažėja debitorių nemokumo rizika	Nenaudojant įprastų apyvartinio kapitalo finansavimo šaltinių padidėja perkamoji galia
Galimybė tiekėjui pasinaudoti nuolaidomis už išankstinį apmokėjimą.	Paprastesnis atsiskaitymas su pardavėju (fiksiuota mokėjimo forma, nustatytas terminas)
Lengvesnis apyvartinių srautų planavimas	Lengvesnis apyvartinių srautų planavimas.
Galimybė didinti pardavimus	

Savo veikloje įmonės naudodamos faktoringą gauna papildomas naudas. Nelieta rizikos, kad debitoriai neatsiskaitys po sutarto termino, nereikia papildomų nuolaidų suteikimo už greitesnius atsiskaitymo terminus. Faktoringas pagerina debitorių mokėjimo elgseną, įmonės labiau tampa suinteresuotos atsiskaityti laiku ir turėti geresnį mokumo reitingą ir bendrą įvaizdį, suinteresuotų šalių atžvilgiu.

Faktoringas didžiausią naudą teikia mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios nori išvengti ar jau turi sunkumų dėl nestabilaus debitorių atsiskaitymo arba negali gauti įprastų finansavimo šaltinių, dėl turto neturėjimo ar kai kuriais atvejais nepakankamų finansinių rezultatų. Faktoringas yra tiesiogiai susijęs su pardavimų apimtims, kuomet daugiau yra išrašoma sąskaitų debitoriams, tuo didesnė faktoringo suma galima, toks proporcingumas leidžia įmonėms užsitikrinti finansavimą augant apimtims ir išlaikyti finansavimą (Černius, 2014; Poškaite ir Puleikienė, 2016). Faktoringas yra itin naudingas pardavėjui dėl: apsidraudimo nuo nemokumo rizikos, išlaidų ekonomijos, faktoringo įmonės prisiimamų tvarkyti išlaidų, susijusių su prekių pardavimais (Aleksnevičienė ir Girdžiūtė, 2009).

Apibendrinant, galima teigti, kad faktoringas – yra apyvartinio kapitalo finansavimo būdas, perleidžiant debitorinių skolų reikalavimo teisę finansuotojui ir perduodant nemokumo riziką. Šis finansavimo būdas padeda užsitikrinti stabilius apyvartinius pinigų srautus, padidinti lėšas skirtas prekybos finansavimui, sumažina administravimo sąnaudas, nes jos būna perleidžiamos finansuotojui. Vienas svarbiausių faktoringo privalumų, tai rizikingų debitorių, nemokumo rizikos mažinimas, panaikinus šią riziką, įmonė savo lėšas, gali skirti tolimesnei veiklos plėtrai.

Faktoringo būtinumą ir aktualumą šių dienų ekonomikai pagrindžia paslaugos atliekamos funkcijos: finansavimas; sąskaitų administravimas; rizikos, susijusios su abejotinomis skolomis, mažinimas. Toliau šias faktoringo atliekamas funkcijas aptarsime detaliau (Aleksandravičienė, 2010; Poškaite ir Puleikienė, 2016; Babich ir Kouvelis, 2018).

- **Finansavimas.** Pirkėjų įsiskolinimas ir atidėti mokėjimai yra viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl įmonei tampa labiau reikalingas apyvartinio kapitalo finansavimas. Parduodant produktus ar paslaugas įmonė pajamas užskaito iš karto, tačiau lėšos gaunamos, tik po sutartyse numatytų atsiskaitymo terminų, kas kai kuriais atvejais gali užtrukti iki 120 dienų. Įmonės kurios sparčiai auga, tame tarpe SVV įmonės, su šia problema susiduria dažniau, nes neturi sukaupti didelių lėšų banko sąskaitose ir didžioji dalis jų yra investuota į veiklos

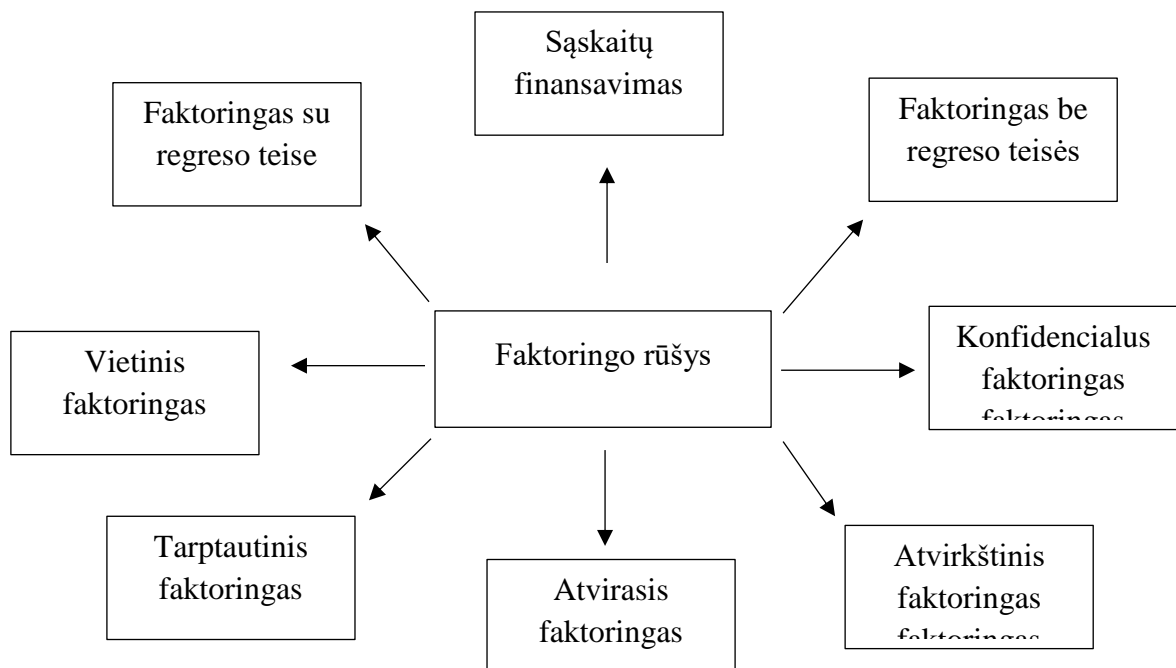
plėtrą. Įtempti apyvartiniai srautai ir finansavimo trūkumas yra vienas iš trikdžių tvariam įmonės augimui, taip pat sklandžiam, veiklos vykdymui ir atsiskaitymui su kreditoriais. Faktoringas yra tiesiogiai susijęs su pardavimų apimtimis, leidžia sumažinti atidėjimo terminą

- bei gauti iki 90% atidėtų mokėjimų iš karto po sąskaitos išrašymo. (Ušpurienė ir kt., 2016; Aleksandravičienė, 2010).
- **Sąskaitų administravimas.** Įprasto faktoringo atveju, finansavimą teikianti bendrovė, prisiima sąskaitų administravimo ir skolų kontrolės funkcijas. Tai leidžia pardavėjui sutaupyti įmonės resursų, labiau su efektyvinti įmonės darbą. (Aleksandravičienė, 2010).
- **Rizikos, susijusios su abejotinomis skolomis, mažinimas.** Įmonės turinčios interesą parduoti, dažnai netikrina savo debitorių mokumo reitingų ar finansinės padėties, ypač SVV segmentas, kuris kai kuriais atvejais, neturi išteklių ir resursų tokios analizės atlikimui. Finansuotojas gali įvertinti debitoriaus nemokumo riziką, nes turi prieigas prie savo sukauptų ir išorinių duomenų bazių (Poliakaitė, 2015).

Apibendrinant, galima teigti, kad faktoringas yra sparčiai populiarėjanti apyvartinio kapitalo finansavimo priemonė. Faktoringas, dažniausiai teikiamas įmonėms, kurios turi savo klientams suteikti, atidėtus mokėjimus ir susiduria su apyvartinių lėšų trūkumu. Labiausiai šis finansavimo produktas yra aktualus, greitai augančioms SVV segmento įmonėms, nes būtent jos neturi sukaupusios, pakankamai kapitalo suteikti ilgus mokėjimų atidėjimus. Papildomai faktoringas mažina debitorių nemokumo riziką, kas yra aktualu bet kuriam verslui.

2.4. Faktoringo rūšys

Faktoringas skirstomas į tam tikras rūšis, priklausomai nuo pasirinkto kriterijaus ir sprendimo kuris yra reikalingas verslui. Toliau pateikiama esamos pagrindinės faktoringo rūšys (žr. 7 pav.):

7 pav. Faktoringo rūšys. (Sudaryta autoriaus)

Kaip matome schemoje išskiriamos šios pagrindinės faktoringo rūšys:

- Sąskaitų finansavimas (*Invoice Discounting*). Artimas tradiciniam faktoringui. Apima tik sąskaitų finansavimą, be administravimo, dažniausiai teikimas ne bankiniame sektoriuje.
- Tarptautinis faktoringas (*Global factoring*). Tai yra toks faktoringo finansavimo būdas, kai pardavėjas ir pirkėjas yra skirtingų šalių ūkio subjektai.
- Vietinis faktoringas (*Domestic factoring*). Tai yra toks faktoringo finansavimo būdas, kai visos trys šalys, yra tos pačios valstybės ūkio subjektai.
- Atvirkštinis faktoringas (*Reverse factoring*). Priešingai įprastam faktoringui, šiuo būdu yra finansuojama, kreditoriniai įsipareigojimai, tiekėjams.
- Atvirasis faktoringas (*Open factoring*). Esant tokiai faktoringo formai, klientas ar pats faktorius, informuoja skolininką apie faktoringo sutarties sudarymą ir atsiskaitymo pagal ją tvarką.
- Konfidencialusis faktoringas (*Confidential factoring*). Šiuo atveju yra aiškiai atskleidžiama finansavimo tikslas, faktoringas laikytinas gryna finansavimo priemone, nes skolininkas nėra informuojamas apie reikalavimo teisės perleidimą faktoriui, todėl faktoriaus suteiktą pinigų sumą grąžina pats klientas.
- Faktoringas be regreso teisės (*Non recourse factoring*). Kai naudojama ši forma, visą pirkėjo riziką, prisiima finansuotojas – faktoringo paslaugas teikianti įmonė. Dažniausiai teikiamas kartu su draudimu.
- Faktoringas su regreso teise (*Recourse factoring*). Tai finansuotojo teisė, reikalauti iš įmonės to, ką jis sumokėjo už reikalavimo teisę klientui. Šiuo atveju faktoringo įmonė (finansuotojas) tik paskolina pinigus, tačiau neprisiima pirkėjo nemokumo rizikos. Dažniausiai teikiamas kai nėra galimybės gauti draudimo ir gali būti reikalaujamas užstatas.

Toliau bus aptariama kiekviena faktoringo rūšis detaliau.

2.4.1. Sąskaitų finansavimas

Sąskaitų finansavimą, FCI apibūdina, kaip įprastą faktoringą. t. y. gautinų sumų finansavimas. Priešingai, nei įprastai, šiuo būdu nėra atliekama administracinė funkcija ir apskaitos atsakomybė lieka pardavėjo atsakomybe. Šis būdas galimas be regreso ir su regreso teise (plačiau 2.4.5 skyrelyje) (FCI, 2019). Šiam apibrėžimui pritaria „*Global Supply Chain Finance Forum*“, papildomai pažymima, kad toks faktoringas galimas tik atviruoju būdu (GSCFF, 2019).

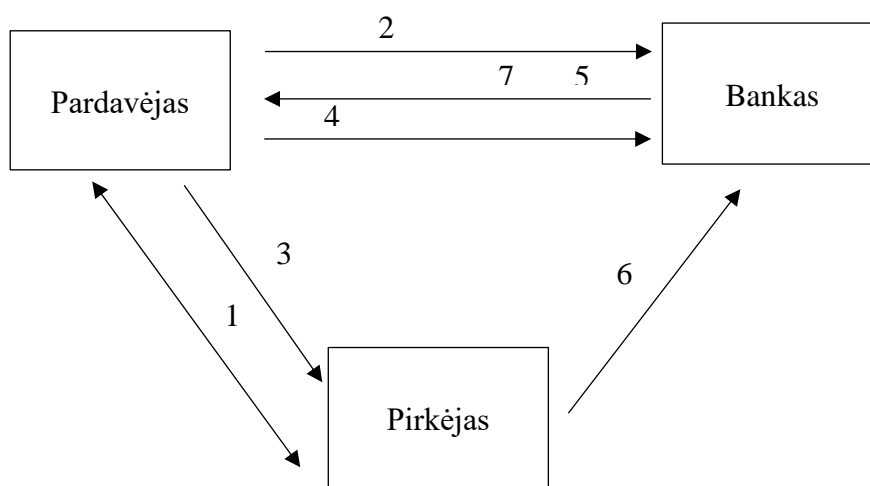
Remiantis, viešai prieinama komercinių bankų informacija, nerandama, kad Lietuvos bankai teiktų tokią paslaugą (SEB, Luminor, Swedbank). Šis būdas labiau yra populiarus tarp nebankinio sektoriaus ir tokio tipo finansavimą siūlo faktoringą teikiančios įstaigos, kaip: Factris, SME Finance, Capitalia Finance ir kt.

2.4.2. Vietinis ir tarptautinis faktoringas

Faktoringas klasifikuojamas į vietinį ir tarptautinį faktoringą. Šis klasifikavimas remiasi į faktoringo dalyvių buvimo vietą.

- *Vietinis faktoringas* yra toks kurio visos sandorio šalys yra tos pačios šalies subjektai (finansavimo tiekėjas, debitorius, pardavėjas).
- *Tarptautinis faktoringas* laikomas tada, kai pirkėjas ir pardavėjas yra skirtingose šalyse, naudojamas užsienio prekyboje.

Vietinio faktoringo schema pateikiama 8. pav.

8 pav. Vietinio faktoringo schema (sudaryta autoriaus, remiantis Poškaite, Puleikiene 2016)

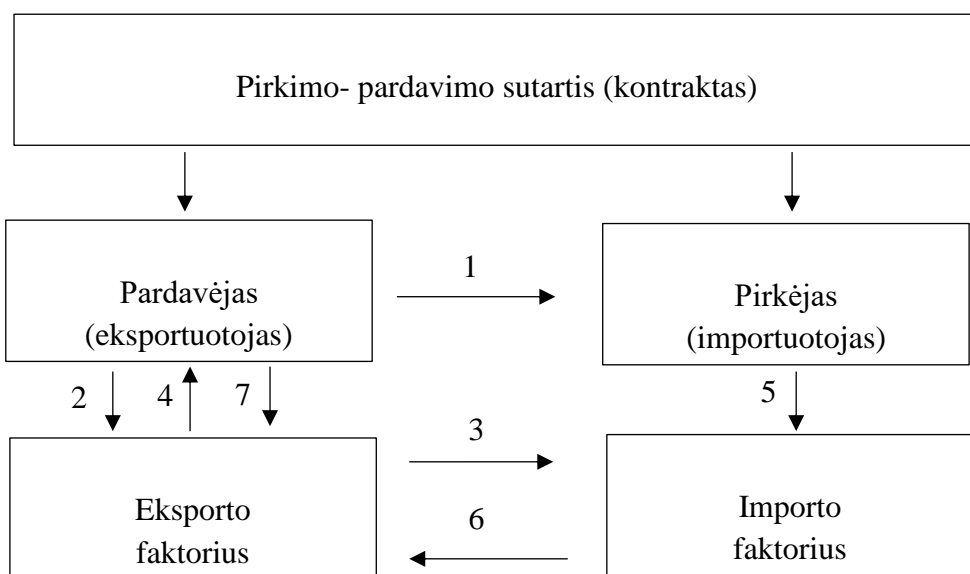
Iš schemoje pateiktų veiksmų matome vietinio faktoringo suteikimo etapus:

1. Įvyksta sandoris tarp pirkėjo ir pardavėjo, t. y. sudaroma ir pasirašoma bendradarbiavimo sutartis su numatytais apmokėjimo sąlygomis.
2. Pardavėjas kreipiasi į savo banką dėl faktoringo suteikimo pagal pasirašytą sutartį.
3. Pardavėjas pristato prekes ar suteikia paslaugą pagal pasirašytą sutartį.
4. Pardavėjas pateikia bankui reikiamus dokumentus, finansavimui (dažniausiai sąskaitą ir transportavimo važtaraščius).
5. Bankas finansuoja pardavėjui iki 90% (arba kaip numatyta sąlygose) nuo išrašytos sąskaitos sumos.
6. Pirkėjas apmoka bankui visą lėšų sumą, pagal sąskaitą ir numatytus terminus bendradarbiavimo sutartyje.
7. Bankas išmoka likusią sąskaitos dalį pardavėjui.

Tarptautinis faktoringas (dar vadinamas eksporto faktoringu) pasak Chod, Trichakis, Tsoukalas (2017), šio tipo finansavime dalyvauja keturios šalys: eksportuotojas, bankas ir skolininkas, kuriam teikiamos prekės ar paslaugos, o taip pat piniginiai reikalavimai, kurie perleidžiami bankui. Šis modelis dažniausiai naudojamas regresio sąlygomis, t. y. skolininko nemokėjimo riziką prisiima pats

eksportuotojas ir skolininkas informuojamas apie teisės į jo skolą perleidimą finansuotojui (atviras faktoringas). Be to, priklausomai nuo skolininko ir sandorio pobūdžio, bankas gali pareikalauti papildomo užstato (įrengimų, prekių apyvartoje ir t.t.).

Pasak Šato (2006), tarptautinio faktoringo atveju, taip pat dažniausiai dalyvauja, keturi teisinių santykių ūkio subjektai. Kai faktoringo santykiuose dalyvauja minėti keturi subjektai, prekių tiekimas ir atsiskaitymas už jas vyksta pateiktoje schemoje nurodyta tvarka (žr. 9 pav.). Skaitmenimis pažymėtos, tarptautinio faktoringo, prekių tiekimo ir atsiskaitymo už jas, operacijos.

9 pav. Tarptautinio faktoringo schema (sudaryta autoriaus, remiantis Šatas, 2006)

1. Pardavėjas pateikia pirkėjui prekes, pagal tarp jų pasirašytą pirkimo-pardavimo.
2. Pardavėjas perduoda, eksporto faktoriui, sąskaitą faktūrą ir perleidžiam jam reikalavimo teisę į gautinas sumas, pagal minimą sąskaitą faktūrą.
3. Gautą sąskaitą ir reikalavimo teisę, eksporto faktorius, perleidžia pirkėjo šalyje esančiai faktoringo institucijai (importo faktoriui).
4. Eksporto faktorius, perveda pardavėjui sutartą faktoringo avansą (iki 90 % nuo sąskaitos sumos).
5. Suėjus mokėjimo terminui, pagal sąskaitoje faktūroje nurodytas sąlygas, pirkėjas sumoka importo faktoriui už gautas prekes.
6. Gautas sumas iš pirkėjo, importo faktorius, perveda eksporto faktoriui.
7. Eksporto faktorius, padengęs iš gautos sumos sumokėtą avansą ir atskaitęs savo palūkanas už suteiktą kreditą bei komisinius už suteiktas tarpininkavimo paslaugas, perveda pardavėjui faktoringo likutį.

Patrauklesnis tarptautinio faktoringo tipas yra dviejų faktorių faktoringas. Čia į sandorį įtraukiama nauja šalis – importo faktorius. Tarp importo faktoriaus ir eksporto faktoriaus sudaroma speciali tarpfaktorinė sutartis. Importo faktorius – tai bankas ar faktoringo organizacija, kuri yra skolininko šalyje ir prisiima šio skolininko nemokėjimo riziką, o taip pat prisiima neapmokėto išskolinimo

išieškojimą. Tokiu būdu, jei importuotojas laiku neatsiskaitė, importo faktorius padengia jo įsiskolinimą. Svarbiausia šiame modelyje yra tai, kad eksporto faktorius ir importo faktorius (faktoringo organizacijos) turi būti tarptautinės faktorių grupės nariais, kad galėtų bendradarbiauti besivadovaudamos unifikuotomis taisyklėmis ir procedūromis, kurios iki smulkmenų reglamentuoja ir pagreitina sąveikos bei keitimosi informacija procesus (Popa, 2013).

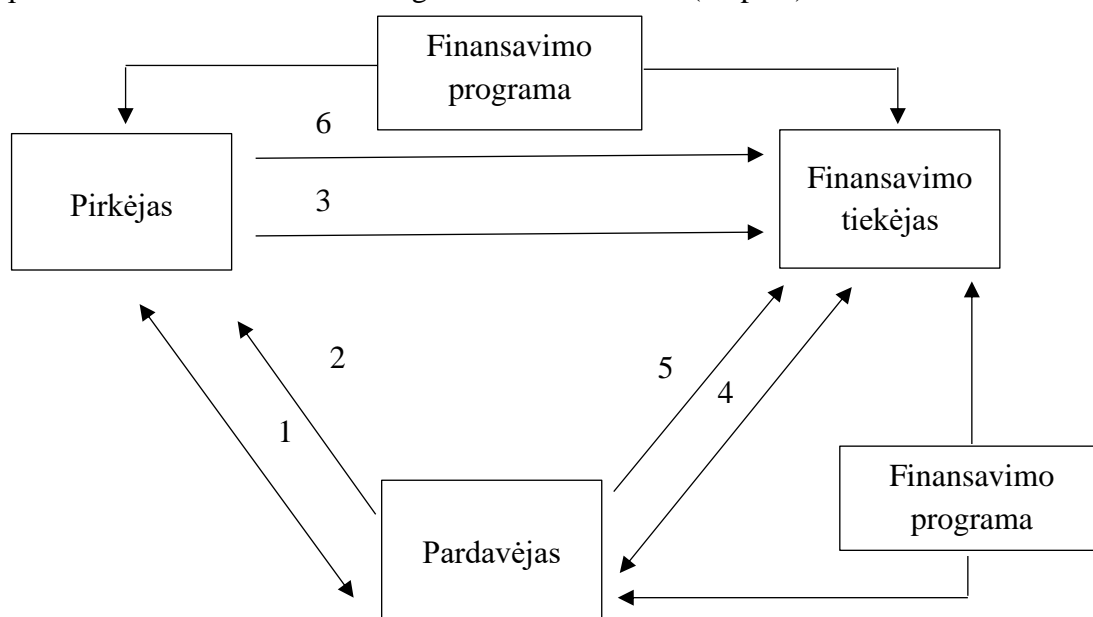
Kai atsiskaitant pagal faktoringą, dalyvauja importo faktorius, sudaromas pastarojo ir eksporto faktoriaus atskiras tarpusavio atsiskaitymo susitarimas, kai kuriasi atvajais vadinamas subfaktoringo sutartimi. (Šatas, 2006).

2.4.3. Atvirkštinis faktoringas

Dažnai tarptautinėje prekyboje, eksportuotojui ne visada pavyksta rasti, pirkėją savo produkcijai dėl to, kad importuotojui duotuoju momentu trūksta lėšų, kas jį priverčia atsisakyti sudaryti sandorį. Šiuo atveju, gali būti taikomas, tiesioginio kredito, pirkėjui suteikimo finansavimo modelis. Toks modelis taip pat yra tarptautinės prekybos finansavimo modelis, nežiūrint į tai, kad kredito-finansų organizacija lėšas suteikia tiesiogiai importuotojui, o ne eksportuotojui. Šiuo atveju, perduodant pinigines lėšas nėra tarpininko – importuotojo banko, nes suteikiamų išteklių kaina priklauso tik nuo eksportuotojo banko. Tačiau eksportuoto bankui gali iškilti poreikis reikalauti suteikti jam importuotojo banko garantijas (Berman, Héricourt, 2010).

Toks kredito suteikimas pirkėjui yra jo mokėtinų sumų finansavimas, dar gali būti vadinamas atvirkštiniu faktoringu. Įprasto faktoringo atveju yra finansuojami debitoriniai įsipareigojimai, o šiuo būdu yra finansuojama, kreditorinės sumos. Šis finansavimo būdas leidžia prekių ar paslaugų pardavėjui, t. y. eksportuotojui, gauti sąskaitos faktūros diskontuotą mokėjimą arba apmokėjimą iš pirkėjo, t. y. importuotojo iki faktinės jų mokėjimo dienos, įskaitant finansinėmis sąnaudomis, kurias įvertina finansuotojas, pagal pirkėjo kredito rizika. Mokėtinas sumas pirkėjas ir toliau moka iki mokėjimo termino pabaigos (GSCFF, 2016).

Toliau pateikiama atvirkštinio faktoringo suteikimo schema (10 pav.)

10 pav. Atvirkštinio faktoringo schema (sudaryta autoriaus, remiantis GSCFF, 2016)

1. Pirkėjas sudaro bendradarbiavimo sutartį su savo pardavėju ir atlieka užsakymą išrašydamas sąskaitą. Įprastai pirkėjas jau turi sudaręs sutartį su savo finansavimo tiekėjo dėl atvirkštinio faktoringo suteikimo.
2. Pirkėjas gauna sąskaita iš pardavėjo su apmokėjimo sąlygomis.
3. Pirkėjas patvirtina sąskaitą ir perduoda ją apmokėjimui, savo finansavimo tiekėjui, su kuriuo yra sudaryta sutartis, dėl atvirkštinio faktoringo finansavimo. Šiame etape yra perduodama besąlyginę teisę į sandorio mokėtinas sumas finansuotojui.
4. Finansavimo tiekėjas kreipiasi į pardavėją dėl išankstinio apmokėjimo ir taikomų specialių komercinių sąlygų.
5. Pardavėjas turi galimybę sulaikyti gautiną sumą ir suėjus terminui, gauti visą mokėjimą arba sutikti, gauti gautiną sumą, už išankstinį apmokėjimą su nuolaida.
 - a. Jeigu pardavėjas sutiko su išankstiniu mokėjimu, finansavimo tiekėjas sumoka sąskaitoje nurodytas mokėtinas sumas, jau su pritaikytomis komercinėmis sąlygomis arba nuolaidomis.
 - b. Tuo atveju jeigu pardavėjas nesutiktų su išankstiniu mokėjimu, finansavimo tiekėjas, mokėjimą atlieka, pagal sąlygas numatytas sąskaitoje, be specialių komercinių nuolaidų
6. Pagal numatytas sąlygas sąskaitoje pirkėjas apmoka finansų įstaigai.

GSCFF savo tyrimuose išskiria pagrindinius atvirkštinio faktoringo naudas abejoms sandorio šalims (pirkėjui ir pardavėjui):

- Pirkėjui pagerintos mokėjimo ir komercinės sąlygos, kas reiškia geresnį likvidumą.
- Patikimesnis, tiekimo grandinės stabilumas, pirkėjo požiūriu.
- Pardavėjo finansinė padėtis buvo įvertinta, finansų įstaigos, kuri suteikia atvirkštinio faktoringo paslaugą. Pirkėjui tai sąlygoje, patikimesnį partnerį sandoryje.
- Pardavėjui yra papildomai finansuojamas apyvartinis kapitalas ir gerinami piniginiai srautai. Toks finansavimas padeda efektyviau prognozuoti savo srautus ir juos suvaldyti, ypač jei veikloje vyrauja sezoniškumas.
- Pardavėjams suteikiama galimybė valdyti žymiai ilgesnes mokėjimo sąlygas, kurias nustato finansinškai stiprūs pirkėjai.
- Finansavimo tiekėjas užtikrina, kad būtų laikomasi numatytų sąlygų ir mokėjimų terminų, taip mažinama nemokumo rizika.

Atvirkštinio faktoringo tikslas yra pagreitinti įmoką tiekėjui ir tuo pačiu padidinti pirkėjo mokėjimo terminą. Atsižvelgiant į tai, kad mokėtinos sumos gali sudaryti iki ketvirtadalio viso įmonės balansinio turto, šios finansavimo priemonės tinkamumas sustiprėja norint optimizuoti iš prekybos kylančius finansinius srautus (Tanrisever, Cetinay, Reindorp ir Fransoo 2012). Pasak Gruter ir

Wuttke (2013) atvirkštinis faktoringas pirkėjams suteikia galimybę, pratęsti mokėjimo terminus ir kartu pagerinti tiekėjų likvidumą, per tiekėjų finansavimą.

2.4.4. Atvirasis ir konfidencialusis faktoringas

Anot Antro ir Foley (2015), pagal faktoringo sandorio atskleidimo skolininkui faktą išskiriami atvirojo ir uždarojo ar konfidencialiojo faktoringo sandoriai.

Atviruoju vadinamas toks faktoringas, kai klientas ar pats faktorius informuoja skolininką apie faktoringo sutarties sudarymą ir atsiskaitymo pagal ją tvarką, pagal kurią skolininko turima pinigine prievolė bus laikoma įvykdyta tinkamai, tik ją įvykdžius tiesiogiai faktoriui. Tokiu būdu faktorius gali įgyti tam tikrą „saugumą“, pavyzdžiui įgyja pirmumo teisę prieš kitus kliento kreditorius, sumažina riziką, dėl perleisto reikalavimo įvykdymo netinkamam asmeniui, apsisaugo nuo tolimesnio skolininko priešpriešinių reikalavimų įskaitymo (Auboin ir Engemann, 2014).

Eksporte faktoringą teikiančios įmonės savo klientams kartais teikia papildomą paslaugą kuri vadinama tylusis (paslėptą) faktoringas, pasak Badriyah (2017) šis finansavimo būdas yra artimas atvirajam faktoringui. Tyliojo faktoringo atveju pardavėjas su savo finansavimo tiekėju sudaro faktoringo sutartį ir reguliariai informuoja finansuotoją apie sudaromus sandorius ir teikia eksporto sąskaitų kopijas, o debitorius apie finansavimą faktoringo būdu nežino. Finansuotojas savo klientui sumoka 80-90% sąskaitos sumos, o kai įmonė gauna lėšas iš savo debitoriaus atsiskaito su finansavimo tiekėju. Priešingai atvirojo faktoringo atveju įmonė išrašant sąskaitą debitoriui privalo sąskaitoje nurodyti, kad mokėtinų sumų reikalavimo teisė yra perleidžiama finansavimo tiekėjui.

Pasak Babich ir Kouvelis (2018), **konfidencialiojo** faktoringo sutarties atveju aiškiai atsiskleidžia finansavimo tikslas, faktoringas laikytinas gryna finansavimo priemone, nes skolininkas nėra informuojamas apie reikalavimo teisės perleidimą faktoriui, todėl faktoriaus suteiktą pinigų sumą gražina pats klientas. Paprastai skolininkas pinigus moką į kliento jam išrašomose sąskaitose nurodytą specialią, naujai atidarytą banko sąskaitą, dažniausiai valdomą faktoriaus. Vadinasi klientas pagal šio tipo faktoringo sutartį administruodamas sąskaitas ir vykdydamas skolų surinkimą veikia kaip faktoriaus agentas. Be to, faktorius, paprastai neteikia jokių kitų nefinansinių paslaugų, todėl įmonė pati atlieka sąskaitų administravimą, rūpinasi atsiskaitymu su skolininkais ir toliau vykdo įprastus santykius su jais. Šio tipo, faktoringo sutarties sudarymo fakto, neišviesinimas grindžiamas tuo, kad taip siekiama nepakenkti kliento ir skolininko santykiams bei išlaikyti kliento kreditingumo įvaizdį prieš jo paties tiekėjus. D. Britanijoje ši faktoringo forma vykdoma pasitelkiant patikėjimo institutą, nes klientas dalyvauja atsiskaitant kaip faktoriaus patikėtinis mokėjimams jo naudai gauti.

2.4.5. Faktoringas su regresu teise ir be regresu teisės

Faktoringas su regresu teise. Faktoringo atveju - tai finansuotojo teisė reikalauti iš kliento to, ką jis sumokėjo už reikalavimo teisę klientui, t. y. jei pirkėjas nustatytu laiku nesumoka faktoriui pinigų sumos, priklausančios jam pagal perleistą reikalavimo teisę, pastarasis įgyja teisę reikalauti (atsiranda atgręžtinio reikalavimo teisė), kad tą sumą jam sumokėtų pats pardavėjas. Šiuo atveju faktoringo įmonė tik paskolina pinigus, tačiau neprisiima pirkėjo nemokumo rizikos. Regreso sąlyga turi būti aiškiai nurodyta faktoringo sutartyje. Taigi **faktoringas su regresu teise** labiau apsaugo finansuotoją nuo skolininko nemokumo rizikos (Aleksnevičienė, Girdžiūtė, 2009).

„Regreso teisė“ yra apibrėžiama skirtingai. Bankų sutartyse, kur faktoringo dalykas yra piniginio reikalavimo perleidimas už finansavimą, finansuotojo teisė grąžinti reikalavimą klientui yra įvardijama kaip „regresas“. „Pardavėjo regresas, kai šalys susitarė faktoringo sutartimi, yra pardavėjo solidari prievolė atsakyti už pirkėjo neįvykdytas ar netinkamai įvykdytas pinigines prievoles, reikalavimai, pagal kurias faktoringo sutartimi yra perleisti faktoriui“ (Liustrovaitė ir Martinkutė-Kaulienė, 2015, p. 242).

Pirkėjui nevykdant ar netinkamai vykdant įsipareigojimus mokėti sutartyje/sąskaitoje numatytas sumas, faktorius turi neginčijamą teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek pardavėjas, tiek pirkėjas, ar abu kartu. Pardavėjo solidari atsakomybė už pirkėjo neįvykdytas prievoles galioja iki to momento, kol pirkėjas arba pardavėjas visiškai įvykdo prievoles pagal sutartį. Pažymėtina, kad šiuo atveju, nors sutartyje ir numatytas regresas, įgyvendinant regreso teisę, finansuotojas nebūtinai pasinaudos visišku regresu kliento atžvilgiu. Tai reiškia, jei klientas ir skolininkas atsakys solidariai, faktoringo sutartis atitiks savo paskirtį, t. y., klientui bus suteiktas finansavimas, nes nereikės grąžinti viso avanso finansuotojui. Jei finansuotojas reikalautų pinigų tik iš kliento, t. y. klientas turėtų grąžinti visą avansą bei sumokėti faktoringo sutarties mokesčius, tada būtų galima teigti, jog finansuotojas tik paskolino pinigus klientui. Kai faktoringas suteikiamas su regreso teise, klientas atsako už debitoriaus neapmokėtas sąskaitas, t. y. jis įsipareigoja jas apmokėti arba perpirkti iš finansuotojo, tokiu būdu finansavimo tiekėjas panaikina finansinę riziką (Aleksnevičienė ir Girdžiūtė, 2009; Poškaitė ir Puleikienė, 2016).

Esant regreso teisei, finansuotojas, debitoriaus prievolės neįvykdymo atveju, gali reikalauti dėl neįvykdytos prievolės dalies nukreipimo į klientą. Taigi, faktoringas su regreso teise apsaugo finansuotoją nuo debitoriaus nemokumo rizikos (Jakutis, Petraškevičius ir Stepanovas, 2012).

Faktoringas be regreso teisės. Esant faktoringui be regreso teisės, finansavimą teikianti įmonė prisiima visą debitoriaus nemokumo riziką. Finansuotojas priima įsipareigojimus ir garantuoja sąskaitos apmokėjimą sutartyje numatytomis sąlygomis. Taip faktorius praranda regresinio ieškinio teisę klientui, t. y. rizika dėl perleistos reikalavimo teisės, taigi ir pirkėjo nesumokėtos pinigų sumos, tenka pačiam finansuotojui, o pardavėjas neatsako už debitoriaus nemokumą. Tai reiškia, kad finansuotojas superka debitorinius įsipareigojimus ir esant debitorių nemokumui neturi teisės reikalauti padengti nuostolius iš kliento, jei finansuotojui nepavyktų išieškoti iš debitorių skolų. (Jakutis ir kt., 2012).

Faktoringo sutartys, be regreso teisės yra tokios, kai perleista reikalavimo teisė finansuotojui yra jo pačio atsakomybė ir esant debitoriaus nemokumui, nuostoliai lieka finansuotojui. Šis reguliavimas yra apibrėžiamas Civilinio kodekso 6.906 str. 3 d ir numato, kad: „tuo atveju, jei finansuotojas pareikalauja įvykdyti jam perleistą piniginių reikalavimą, o skolininkas jo neįvykdo ar įvykdo netinkamai, tai klientas neatsako už tokius skolininko veiksmus, jeigu sutartyje nėra numatoma kitaip ir tokiu atveju šalių sudarytas faktoringo sandoris yra laikomas sandoriu be regreso“ (Aleksnevičienė, Girdžiūtė, 2009, p. 4). Šiuo atveju finansuotojas nėra apsaugotas nuo galimų nuostolių.

Pasak Chod'co ir kt. (2017), siekdami sumažinti faktoringo be regreso teisės keliamas rizikas finansuotojai nusimato, kad faktoringas turi būti su draudimu ir klientai apdraustų savo gautinas sumas. Tokiu atveju finansuotojas ir įmonė nerizikuoja, o visą nemokumo riziką ir nuostolius prisiima draudimo bendrovė apdrausi gautinas sumas iš pirkėjų. Papildomai finansuotojas turi teisę teisė atimesti tuos debitorius kuriems nėra suteikiamas draudimas ir gautinos sumos nėra draudžiamos.

Draudimo mokesčių finansuotojai įprastai neprisiima ir juos turi susimokėti pati įmonė, todėl išauga komisinis mokestis už faktoringo paslaugą. Pastebima, kad išsivysčiusiose šalyse dažnesnis faktoringas yra be regreso teisės su draudimo funkcija, tačiau augant šio finansavimo apimtims yra sudėtinga, tinkamai įvertinti visų debitorių įsipareigojimų nevykdymo riziką (Šatas, 2006).

2.5. Faktoringo prieinamumas bankinėje ir nebankinėje aplinkoje

Faktoringas bankinėje aplinkoje

Įmonėms kurios nori augti greitai ir išlikti konkurencingos būtina tinkamas finansavimo pasirinkimas subalansuoti pinigų srautus. Išoriniai finansavimo šaltiniai yra vienas iš pagrindinių būdų galinčių padėti išspręsti nuosavų lėšų trūkumą. Pasak Černiaus pirmiausiai svarstyti bankiniai finansavimo variantai (Černius, 2014).

Miceikienės, Binkienė, Savickienės ir Butkuvienė (2017) teigimu, istoriniu požiūriu bankinis finansavimas – vienas svarbiausių verslo finansavimo šaltinių. Lietuvos banko 2019 m. finansinio stabilumo apžvalgos duomenimis, Lietuvos ir apskritai ES finansų sistemoje dominuoja bankų sektorius. Europoje bankų sistema patenkina apie 70 proc. ne finansų įmonių finansavimo poreikio.

Komercinių bankų ir su jais susijusių įmonių dominavimą teikiant faktoringo paslaugas Lietuvoje, galima vertinti dvejopai. Pirmiausia teigiamai, nes minėti subjektai kaip patikimi finansų rinkos dalyviai, užtikrina teikiamos faktoringo paslaugos kokybę, be to versdamiesi ne tik faktoringo, bet ir kitomis finansinėmis paslaugomis, gali persikirstyti rizikas ir pinigines lėšas iš vieno finansinio sektoriaus į kitą, taip pat gali gauti investuotojų skolintą kapitalą mažesnėmis kainomis, o tai sąlygotų mažesnius faktoringo paslaugų įkainius. Tačiau Baron'o (2014) teigimu, tik bankinių įmonių dominavimas faktoringo paslaugų sektoriuje, gali sąlygoti slaptų susitarimų tarp bankų ir su jais susijusių įmonių egzistavimą, dėl faktoringo paslaugų teikimo sąlygų bei įkainių. Šios situacijos kaitą ribotų specializuotų faktoringo įmonių steigimasis, kuris sąlygotų konkurencijos faktoringo rinkoje sudarymą.

Pastaraisiais metais pastebima faktoringo kaip finansavimo priemonės apimčių augimas, vis daugiau įmonių renkasi šį finansavimą. Lietuvoje faktoringą teikia komerciniai bankai ir sudaro galimybes atsiskaityti debitoriams iki 120 dienų, įprasta faktoringo avansas būna iki 90% nuo išrašytos sąskaitos sumos. Taip pat pažymima, kad Lietuvoje, faktoringas bankuose įprastai suteikimas be regreso teisės su debitorių draudimu (Butavičius ir Puleikienė, 2019).

Faktoringas ne bankinėje aplinkoje

Lietuvoje ir Europoje faktoringo paslaugas teikia su bankais nesusijusios specializuotos faktoringo įmonės, tačiau kartu sutinkama, kad didelės apimties faktoringo operacijos paprastai yra atliekamos komercinių bankų. Faktoringo paslaugas teikiančių įmonių faktoringo suteikimo procesas yra analogiškas kaip ir bankuose. Faktoringo paslaugas teikianti įmonė už tam tikrą mokesį (kartais fiksuotą) superka prekių pardavėjų, pirkėjams (debitoriams) išrašytas sąskaitas ir reikalavimo teisę, pagal minimas sąskaita, pereina faktoringą teikiančiai įmonei. Likusią sumą, atskaičiusi palūkanas, faktoringo paslaugas teikianti įmonė prekių, paslaugų pardavėjui sumoka tuomet, kai pirkėjas atsiskaito su faktoringo įmone, numatytais pirkimo - pardavimo sutartyje, su prekių pardavėju terminais.

Pačio faktoringo principas nebankinėse institucijose analogiškas kaip ir bankuose. Yra perkamos įmonių reikalavimo teisės į gautinas sumas ir per 2–3 dienas sumokamas avansas, kuris sudaro 90 % reikalaujamų lėšų, o likusias 10 % lėšų klientas gauna po to, kai pirkėjas pagal numatytas sąlygas apmoka sąskaitą.

Nebankinį faktoringą dažniausiai teikia užsienio kapitalo bendrovės. Lietuvoje veikia: Capitalia; Fineo; SME Finance; Factris. Remiantis šiose bendrovėse ir bankų viešai prieinama informacija buvo sudaryta bankinio ir nebankinio faktoringo suteikimo sąlygų palyginimas (žr. 4 lent.):

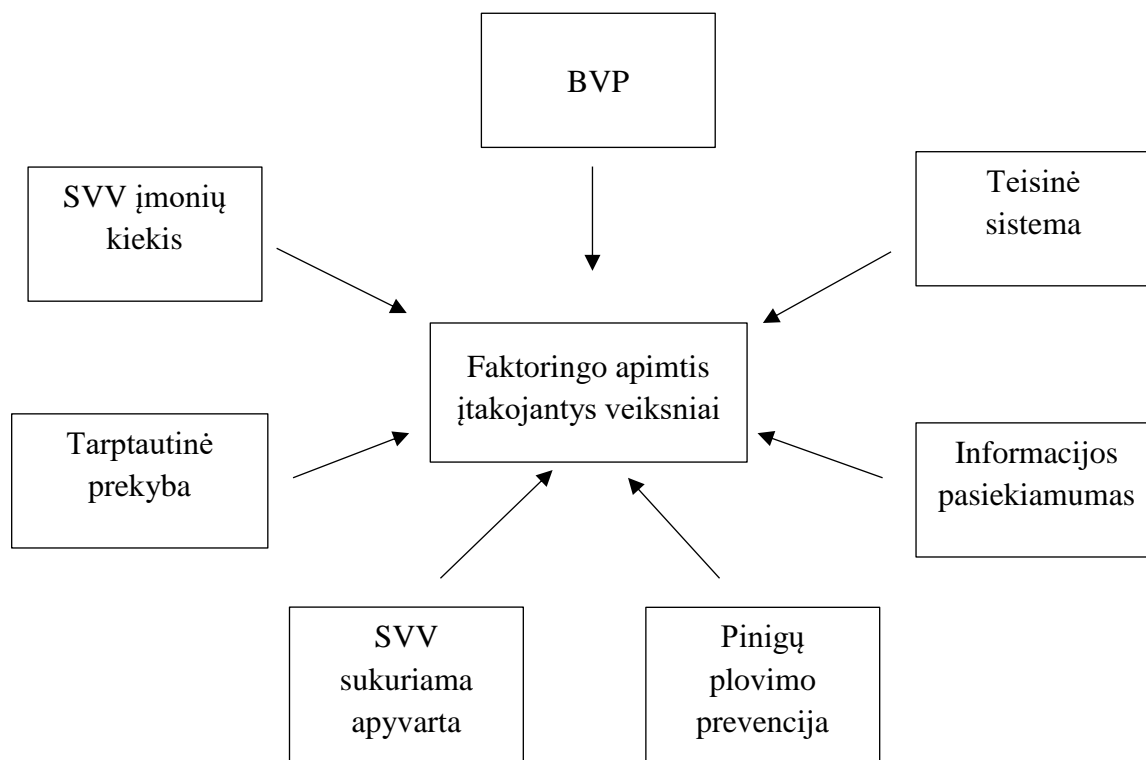
4 lentelė. Bankinio ir nebankinio faktoringo suteikimo sąlygų palyginimas. (sudaryta autoriaus, remiantis bankų ir nebankinių įstaigų pateikiama viešai informacija)

	Nebankinės įmonės	Bankai
Vienkartinis sąskaitos finansavimas	Taip	Ne
Finansavimo kaina (palūkanos)	18%-35% nuo finansuotos sumos	2,5% - 6,5% nuo finansuotos sumos
Nemokamas kredito vertinimas	Taip	Ne
Sprendimo suteikti finansavimą trukmė	iki 24 val.	1-2 savaitės
Finansavimo proceso trukmė	iki 72 val.	2-4 savaitės
Suteikiamas avansas	Iki 90% (likusi dalis išmokama gavus pirkėjo apmokėjimą)	iki 90% (likusi dalis išmokama gavus pirkėjo apmokėjimą)
Minimalus metinis mokestis	0 EUR	iki 1% nuo suteikto limito
Registracijos mokestis	0 EUR	Nuo 65 EUR
Sutarties pakeitimai	0 EUR	Min 150 EUR
Ataskaitų pateikimas	0 EUR	0 EUR
Finansavimas be užstato	Taip	Taip
Finansavimo prieinamumas jaunam verslui	Taip	Ne

Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų, minėtosios nebankinės bendrovės turi kur kas lankstesnes sąlygas verslo atžvilgiu. Esminis skirtumas yra tas, kad alternatyvūs finansavimo šaltiniai finansuoja jauną verslą ir prisiima didesnę riziką, kas yra svarbu SVV įmonėms siekiant gauti finansavimą, tačiau žiūrint į bendrą kainą, matomas ryškus skirtumas. Nors bankai turi daugiau mokesčių, jų palūkanų metinė norma yra daug kartų mažesnė.

2.6. Faktoringo apimtis įtakojantys veiksniai

Šiame poskyryje bus aptarti veiksniai įtakojantys faktoringo apimtį. Šie veiksniai išskiriami, remiantis moksline literatūra, nagrinėjančia faktoringo dinamiką, įvairiose pasaulio šalyse ir vertinančia veiksniais, kurie gali turėti poveikį faktoringo – kaip finansavimo priemonės – plėtrai. Išskirti veiksniai apibendrintai pateikiami 11 pav.:

11 pav. Faktoringo apimtis įtakojantys veiksniai (sudaryta autoriaus)

Bendras vidaus produktas

Faktoringas dažnai naudojamas vidutines pajamas gaunančiose šalyse. Pasak Demirguc-Kunt'o ir Maksimovic'o (2005), vidutinis faktoringo ir BVP santykis yra 1,01%, vidutines pajamas gaunančiose regionuose, palyginti su vidutiniu 55,67% kredito privačiam sektoriui ir BVP santykiu. Tuo tarpu aukštų pajamų gaunančiuose regionuose, vidutinis faktoringo ir BVP santykis sudaro 2,56%, vidutinis kredito privačiam sektoriui ir BVP santykis - 104,05%. Viena iš faktoringo apimčių didėjimo priežasčių yra tai, kad daugelyje šalių SVV negali gauti pakankamo finansavimo iš bankų, tačiau didelėms vidaus, užsienio ir tarptautinėms įmonėms yra pigi prieiga prie vietinių ir užsienio bankų bei valstybės skolų finansavimo. Todėl SVV dažnai yra priklausomos nuo didelių klientų ir tiekėjų, kad užtikrintų apyvartinio kapitalo finansavimą (Pasaulio bankas 2005).

Teisinė sistema

Pasaulio banko tyrime Bakker'is (2004 m.) įvardija, kad teisinė ir teisminė aplinka taip pat gali vaidinti lemiamą vaidmenį nustatant faktoringo apimčių dydį. 2001 m. Pasaulio banko atliktame tyrime, kuriame dalyvavo 39 valstybės iš viso pasaulio, buvo nustatyta, kad pagrindinė teisinė problema yra ta, ar finansų sistemos komercinėje teisėje faktoringas pripažįstamas, kaip pardavimas ir pirkimas. Jei taip, kreditorių teisės ir paskolų sutarčių vykdymo svarba faktoringo atžvilgiu sumažėja. Tokiu atveju, jei įmonė bankrutuoja, faktiškai jos gautinos sumos nebus bankroto turto dalis, nes jos yra faktoriaus nuosavybė, o ne bankrutuojančios įmonės nuosavybė. Net ir netaikant faktoringo susitarimų, aplinka, kurioje įmonė užsiima savo komercine veikla, gali turėti įtakos numatomoms faktoringo sąnaudoms ir efektyvumui (Pasaulio bankas 2005).

Svarbu yra ir tai ar šalis turi savo įstatyminėje bazėje apibrėžtą faktoringo reguliavimą (ar civiliniame kodekse), kuris faktiškai pripažįsta faktoringą, kaip finansinę paslaugą. Pavyzdžiui, faktoringo įstatymas aiškiai nusako, kaip išieškotojai turi atsižvelgti į veiksnius, kai pardavėjai ar pirkėjai nevykdo savo įsipareigojimų. Vidurio Europos šalyse faktoringo koeficientas (procentais nuo BVP) yra didesnis tose šalyse, kuriose taikomi faktoringo teisės aktai ar faktoringas yra apibrėžtas Civiliniame kodekse, nors tokios įstatyminės bazės rengimas iš dalies gali būti atsakas į šalies vidaus rinkos plėtrą ir jos daromą spaudimą. Tačiau tai rodo, kad palanki teisinė ir norminė aplinka skatina faktoringo pramonę augti (Pasaulio bankas 2005).

Informacijos pasiekiamumas

Silpna informacijos infrastruktūra, taip pat gali sukelti problemų faktoringo apimčių augimui. Remiantis Pasaulio banko (2005) atliktu tyrimu, kuriame buvo apklausta 39 valstybių, faktoringą teikiančių įmonių atstovai, buvo nustatyta, kad informacijos apie subjektų mokumą trūkumas, gali juos atgrasyti nuo didesnių finansavimo apimčių faktoringo būdu. Šią informaciją renka valstybinės ar privačios kreditų agentūros (Lietuvoje: Credit info, Lietuvos Bankas). Kadangi sandorio ar kredito rizika yra bendra visų tiekėjo klientų kredito rizika, išlaidos ir laikas, reikalingas informacijos apie daugelį klientų rinkimui, gali atgrasyti nuo faktoringo plėtros šalyse, kuriose yra silpnas kredito informacijos pasiekiamumas.

Eksporto ir importo apimtys

Wyderk'is (2019) savo metiniame pranešime FCI teigia, kad SVV segmento faktoringo apyvartai priklauso nuo tarptautinių prekybos apimčių, kurios glaudžiai siejasi su importu ir eksportu. Pasak ekonomisto, faktoringo apimčių augimui 2018 m. JAV regionuose turėjo įtakos didinama prekyba su užsienio valstybėmis. Faktoringo apimtys bendrai augo apie 4% atitinkamai augant tarptautinės prekybos apimtims (FCI, 2019).

SVV įmonių skaičius ir sukuriama apyvarta

FCI metiniame pranešime ekonomistas iš JAV Brehcist'is (2019), remiantis savo skaičiavimais teigia, kad faktoringo apimtims yra labai svarbu įmonių kiekis, kurios per metus sukuria 4 mln. EUR apyvartų ir daugiau. Pastebima, kad SVV įmonėse, kurių apyvartos mažesnės nei 4 mln. EUR, faktoringo bendros apimtys yra mažesnės. Tai siejama su galimai mažesniais suteikiamais finansavimo limitais iš finansinių institucijų, papildomai pažymima, kad mažesnėms įmonėms daugelyje valstybių taikomi mažesni reguliavimo reikalavimai iš reguliuojančių institucijų. Tai dar viena iš priežasčių kodėl įmonėse, kurios sukuria mažesnę apyvartą, faktoringo apimtys yra mažesnės. (FCI, 2019).

Atliktame tyrime pastebima, kad JAV regionuose, kuriuose SVV įmonių koncentracija yra didesnė, faktoringo apimtys tiesiogiai koreliuoja su įmonių kiekiu. Šios tendencijos pastebimos lyginant duomenis kiekvienais metais (FCI 2019).

Pinigų plovimo prevencija

2019 m. FCI atliko verslo įmonių apklausą JAV, kurios metu buvo pastebėta, kad tiriamu laikotarpiu yra suaktyvėjęs bankų ir nacionalinių bankų dėmesys AML (pinigų plovimo prevencija) prevencijai. Tai turi tiesioginę įtaką faktoringo apimtims, nes griežčiau tikrinami mokėjimai, kurie yra

finansuojami, finansinių įstaigų, faktoringo būdų. Papildomai tyrime pažymima, kad draudimo bendrovės įmonėms, kurių veikla pagal AML kriterijus yra rizikingesnė, draudimo limitų nesuteikia arba suteikia mažesnius. Todėl tai vertinama, kaip neigiama įtaka faktoringo apimtims (FCI, 2019).

Faktoringo apimtis įtakoiantys veiksniai, kaip nurodo Pasaulio banko atliktas tyrimas ir jo specialistai yra: informacijos pasiekiamumas, teisinė sistema, BVP. Taip pat pastebima, kad kiti ekonomistai pažymi, jog tarptautinė prekyba, kuri apima eksportą, importą bei SVV įmonių kiekis ir šių įmonių sukuriama apyvarta, AML reguliavimas, taip pat įtakoja faktoringo apimtis.

Toliau tyrime, tiriant veiksmų įtaką faktoringo apimtims, bus vertinami šie veiksniai: SVV įmonių skaičius, SVV sukuriamas BVP, SVV apyvarta, SVV eksportas, SVV importas. Tyrime nebus vertinama teisinė sistema našumas, informacijos pasiekiamumas ir AML reguliavimas, nes šie veiksniai nėra apibrėžiami statistiškai.

3. Tyrimo metodologija

Tyrimo teorinis pagrindimas. Moksliniuose šaltiniuose analizuojant faktoringo pasirinkimą lemiančius faktorius susiduriama su įvairiomis nuomonėmis ir vertinimais. Kaip nurodo Sarma (2012), yra daug veiksnių, kodėl faktoringas smulkiąjam verslui gali būti pagrįstas finansinis sprendimas. Autorius pabrėžia, kad piniginės lėšos dažniausiai gaunamos per 24 valandas nuo sąskaitos faktūros gavimo. Kadangi atsakomybė už sąskaitų išrašymą ir vėlavimo problemų sprendimą yra perduodama faktoringą suteikiančiai įstaigai, SVV atstovai gali savo laiką skirti geriau aptarnaudami esamus klientus ar ieškodami naujų. Faktoringo dėka sukuriama finansinis stabilumas, išvengiama ilgalaikių skolų. Faktoringas padeda sutelkti dėmesį į finansinį planavimą. Kozarevic‘as ir Hodzic‘as (2016) teigia, kad pagrindiniai faktoringo pasirinkimo veiksniai susiję su kaštais bei faktoringo procedūra. Faktoringas nepriklauso nuo finansinių ataskaitų, labai lanksti faktoringo sistema, SVV įmonėms siūlomas ir papildomas paslaugų paketas, t. y. faktoringo draudimas. Tačiau autoriai nurodo, kad SVV įmonėms reiktų atsižvelgti ir į faktoringo kaštus, nors iš pirmo žvilgsnio faktoringas atrodo prieinama ir nereikalaujanti sudėtingų biurokratiškos procedūrų sistema. Tačiau dažnai palūkanos yra pakankamai aukštos, todėl faktoringas skirtas trumpalaikiam lėšų trūkumo kompensavimui.

Tyrimo aktualumas. Faktoringas yra finansavimo metodas, leidžiantis pardavėjams konvertuoti savo gautinas sumas į grynuosius pinigus iki mokėjimo termino pabaigos, efektyviai finansuojant apyvartinį kapitalą. Faktoringas yra perspektyvus alternatyvus finansavimo būdas SVV įmonėms. Galimybė gauti finansavimą yra vienas reikšmingiausių iššūkių SVV verslininkams. Siekiant užtikrinti SVV kūrimąsi, egzistavimą ir plėtrą, labai svarbu suprasti SVV ir verslininkų finansavimo poreikius, pagrindines kliūti, trukdančias gauti finansavimą. Taip pat renkantis finansavimo šaltinius ir priemones būtina įvertinti pasirinktų finansavimo šaltinių privalumus ir trūkumus.

Tyrimo objektas – faktoringas kaip SVV finansavimo priemonė.

Tyrimo tikslas – ištirti ryšius tarp faktoringo ir jį lemiančių veiksnių.

Tikslui pasiekti suformuluoti **uždaviniai**:

1. Įvertinti SVV ir faktoringo statistinius rodiklius;
2. Atlikti regresinę analizę, siekiant nustatyti faktoringo ir SVV rodiklių priklausomybės ryšį;
3. Atlikti ekspertų apklausą, siekiant įvertinti SVV naudojimosi faktoringu lemiančius veiksniai.

Tyrimo etapai: tyrimo tikslui pasiekti bei uždaviniams įgyvendinti tyrimas vykdomas keliais etapais:

- ✓ Statistinių duomenų, susijusių su SVV ir faktoringo rodikliais retrospektyvinė analizė, naudojant „MS Excel“;
- ✓ SVV ekonominių rodiklių ir faktoringo apyvartos priklausomybės koreliacinė-regresinė analizė. Skaičiavimai atlikti su „SPSS Statistics“. Priklausomi kintamieji: faktoringo apyvarta, faktoringo portfelis, tarptautinio faktoringo apyvarta. Nepriklausomi kintamieji: SVV įmonių skaičius, SVV sukuriama BVP, SVV apyvarta, SVV eksportas ir importas;

- ✓ Ekspertinė apklausa siekiant įvertinti SVV naudojimosi faktoringu lemiančius veiksnius skaičiavimai atlikti su „MS Excel“;

Tyrimo metodai: šiame darbe taikomi du tyrimo metodai, t. y. statistinė duomenų analizė bei ekspertų apklausa.

Koreliacinė analizė

Koreliacija (tiesinės koreliacijos koeficientas) yra kintamųjų tiesinės priklausomybės matas. Jis, kaip ir vidurkis ar dispersija, turi savo teorinį atitikmenį tikimybių teorijoje. Statistikoje koreliacija naudojama, kai reikia išmatuoti dviejų intervalinių kintamųjų tiesinę priklausomybę. Koreliacija atsako į klausimą, ar yra tiesinis kintamųjų ryšys, bet nepaaiškina, kodėl tas ryšys atsirado. Priežastingumui paaiškinti reikia remtis giliomis tiriamo dalyko žiniomis (Čekanavičius, Murauskas, 2014).

Pirsono koreliacijos koeficientas įvertina tiesinio ryšio stiprumą. Jis gali būti naudojamas, kai stebimų atsitiktinių dydžių X ir Y reikšmės yra išmatuotos intervalų arba santykių skalėje, o jų dvimatis skirstinys yra normalusis. Populiacijos Pirsono koreliacijos koeficiento taškinis įvertis (imties Pirsono koreliacijos koeficientas) apskaičiuojamas taikant formulę:

$$r = \frac{\sum(x-x)(y-y)}{\sqrt{[\sum(x-x)^2][\sum(y-y)^2]}} \quad (1)$$

Čia:

r – imties koreliacijos koeficientas

x – nepriklausomo kintamojo reikšmė

y – priklausomo kintamojo reikšmė

Jei gautas koreliacijos koeficientas yra neigiamas, tai laikoma, kad ryšys tarp kintamųjų yra atvirkštinis. Tai reiškia, kad vienam kintamajam sumažėjus, kitas didėja. Koeficientui esant teigiamam ryšys yra tiesioginis. Kuo koreliacijos reikšmė yra artimesnė 1 arba -1 tuo gaunamas ryšys yra glaudesnis. Interpretuojant tiesioginės koreliacijos koeficiento (r) reikšmes, naudojamosi tokiomis sąlygomis (Bekešienė, 2015):

- o Kai $r < 0,2$ ryšio nėra;
- o Kai $0,2 < r < 0,5$, silpnas ryšys;
- o Kai r nuo 0,5 iki 0,75 ryšys vidutinis;
- o Kai r nuo 0,75 iki 0,95, stiprus ryšys;
- o Kai r nuo 0,95 iki 1, labai ryšys.

Koreliacijos koeficientas parodo ar tiesinis ryšys yra glaudus, todėl koeficiento reikšmei esant artimai nuliui, negalime teigti, kad koreliacinio ryšio išvis nėra. Kai kuriais atvejais galimas glaudus kreivinis ryšys (Bekešienė, 2015).

Statistinė regresinė analizė

Siekiant įvertinti faktoringo reikšmę bei sąryšį su SVV įmonių veiklos plėtra atliekama statistinė duomenų analizė. Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, trumpai aptariami SVV įmonių statistiniai rodikliai (įmonių skaičius, dirbančiųjų skaičius, SVV įmonių pajamos bei sukuriamas BVP, eksporto bei importo apimtys), taip pat analizuojami faktoringo rodikliai (faktoringo apyvarta bei faktoringo portfelis, vietinio ir tarptautinio faktoringo rodikliai).

Regresinė analizė - tai statistinis metodas, nagrinėjantis priklausomybės tarp atsitiktinių dydžių matematinės išraiškas. Ši analizė yra skirta tam, kad būtų įvertintos veiksnių priklausomybės nuo priežasčių. Regresijos analizėje yra galimos kiekybinės prognozės. Nagrinėjama kintamųjų X ir Y priklausomybės. Regresijos modelis, tai yra statistinis modelis, leidžiantis vieno kintamojo reikšmės prognozuoti pagal kito kintamojo reikšmės (Čekanavičius, Murauskas 2014).

Tiesinė regresija matematine išraiška:

$$Y = a + bx + \varepsilon \quad (2)$$

Čia:

a, b - nežinomieji;

x – kintamasis;

ε – atsitiktinė paklaida;

Regresijos lygties koeficientą b galima interpretuoti taip: kintamajam x pasikeitus vienu vienetu, nepriklausomas kintamasis pasikeis b vienetais. Jeigu b=0, tada kintamasis x neturi įtakos kintamajam Y (Bekešienė, 2015).

Tyrimo papildomai bus naudojama daugialypė regresija. Analizės pagalba bus nustatyta grupės nepriklausomų kintamųjų įtaka priklausomam kintamajam (Bekešienė, 2015).

Daugialypė regresija matematine išraiška:

$$Y = \beta + \beta_0 x_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon \quad (3)$$

Čia:

β – konstanta;

β_n – daugialypis koreliacijos koeficientas;

x_n – nepriklausomi kintamieji.

ε – atsitiktinė paklaida;

Sudarant daugialypės regresijos modelį reikia patikrinti multikolinearumo problemą. Jeigu kintamieji tarpusavyje stipriai koreliuoja, negalime atskirti įtakos tiriamam priklausomam kintamajam, todėl

regresijos lygties koeficientai tampa nestabilūs ir modelis nėra tikslus. Patikrinti multikolinerumo problemai yra apskaičiuojamas Tolerancijos koeficientas („*Tolerance*“) kuris turi būtų didesnis nei 0,25 (Bekešienė, 2015).

Siekiant nustatyti faktoringo ir SVV rodiklių ryšį, bus apskaičiuojamas determinacijos koeficientas R^2 . Kai determinacijos koeficiento reikšmė yra artima vienetui, tai reiškia, kad stebėjimai labiau koncentruoti apie mažiausių kvadratų metodu gautą tiesę (Bagdonas, 2004).

Remiantis Čekanavičiumi ir Murausku (2002), skaičiuodami determinacijos koeficientą turime atkreipti dėmesį į tai, kad:

- Didesnis determinacijos koeficientas reiškia, kad stebėjimai yra labai koncentruoti apie mažiausių kvadratų metodu gautą tiesę.
- Praktiškai taikant regresinę analizę dažniausiai reikalaujama, kad $R^2 \geq 0.25$. Jeigu $R^2 \leq 0.25$, labai abejotina, ar regresijos modelis tinka.

Kai nustatyta regresijos lygtis ir įvertinti jos parametrai, tikrinama, kaip tiksliai gautoji lygtis aprašo tyrimo rezultatus, t. y. tikrinamas regresijos lygties adekvatumas. Tam naudojamas F - kriterijus (Fišerio kriterijus). Jei gaunama reikšmė yra didesnė už 5% (arba 0,05), tada sudaryto modelio patikimumas yra abejotinas ir išvadų formulavimas nėra korektiškas. Tuo atveju kai gaunamos reikšmės yra mažesnės už 5% (arba 0,05) galime laikyti, kad sudarytas modelis yra patikimas. F statistika naudojama siekiant nustatyti, ar stebimas ryšys tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų yra atsitiktinis (Bekešienė, 2015).

Ekspertinė apklausa

Anketinės apklausos metodu galima tirti nuomones, įsitikinimus, požiūrius, nuostatas, pasitenkinimą savo darbu, identifikuoti problemines sritis. Ekspertų apklausa – tai specifinės rūšies apklausa, kurios metu apklausiami specialiai parinkti žmonės, kurie turi kurios nors srities žinių, didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tyrimo problemą (Bitinas, Rupšienė, ir Žydžiūnaitė., 2008). Anot tyrėjų šis metodas yra tinkamiausias duomenų patikrinimui arba pagrindimui. Ekspertas – asmuo, kuris dėl savo profesinės arba gyvenimo patirties turi didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tiriamą problemą.

Tyrimo instrumentas. Tyrimui sudaryta anketa (žr. 1 priedas). Anketa klausimynas sudaryta remiantis mokslinės literatūros analize bei prielaidomis. Klausimyną sudaro 10 klausimų, kurie apima ekspertų charakteristikas: ekspertų išsilavinimą, pareigas, verslo sektorių bei patirtį verslo sektoriuje. Kita klausimyno dalis apima klausimus, susijusius su faktoringu: SVV faktoringuojama lėšų dalis, kaip dažnai SVV naudojasi faktoringo paslaugomis, kokios priežastys lemia faktoringo pasirinkimą, faktoringo trūkumai. Anketos klausimus sudarė dviejų tipų skalės – *nominalinė ir ranginė*.

Nominalinė skalė „skirta kokybiniais kintamiesiems, todėl šioje matavimo skalėje kintamojo reikšmės klasifikuojamos pagal kokybinius kriterijus“ (Bekešienė, 2015). *Ranginė skalė* „skirta kintamųjų vietai nustatyti pagal pasirinktą kiekybinį arba kokybinį požymį vienos rūšies objektų (reiškinų) grupėje“ (Bekešienė, 2015). Klausimai ekspertų vertinimui buvo pateikti 5 balų skalėje. Kiekvieno kintamojo atsakymas yra išmatuotas 5 rangų skalėje bei koduojamas penkiomis galimomis reikšmėmis. Anketos klausimų teorinis pagrindimas pateikiamas 5 lent.

5 lentelė. Klausimyno teorinis pagrindimas

Klausimai	Klausimų tikslas	Teorinis klausimų pagrindimas
Jūsų pareigos įmonėje Jūsų išsilavinimas Jūsų asmeninė patirtis sektoriuje, kuriame dirbate Kokiame verslo sektoriuje Jūs turite patirtį	Nustatysime ekspertų demografines charakteristikas, kurių dėka galima įvertinti ekspertų tinkamumą pasirinktam tyrimui atlikti	S. Badriyah, 2017 R. Rupeika – Apoga, 2014
Kokią dalį lėšų įprastai SVV įmonėse sudaro skolintas kapitalas Kaip dažnai SVV įmonės naudojami faktoringo paslaugomis?	Tyrimo metu įvertinsime kokią dalį lėšų įmonėje sudaro skolintas kapitalas, galėsime nustatyti kaip dažnai įmonės naudojami faktoringo paslaugomis.	S. Baresa, S. Bogdan, 2017 E. Onaepemipo, U. Zubairu, 2019
Įvertinkite nurodytų priežasčių svarbą SVV įmonėms renkantis faktoringą? Įvertinkite kitų išorinio finansavimo šaltinių svarbą SVV įmonėms.	Klausimų dėka nustatysime priežastis ir veiksnius, dėl kurių įmonės yra linkusios naudotis faktoringo paslaugomis, taip pat įvertinsime kokiais išoriniais finansavimo šaltiniais naudojami SVV įmonės	S. Baresa, S. Bogdan, 2017 R. Rupeika – Apoga, 2014
Įvertinkite pateiktus teiginius apie faktoringą. Jūsų nuomone, kokie yra pagrindiniai faktoringo trūkumai lyginant su kitais finansavimo šaltiniais?	Įvertinsime faktoringo kaip SVV finansavimo šaltinio privalumus ir trūkumus, galėsime pateikti išvadas dėl faktoringo priimtimumo SVV finansavimo kontekste.	R. Rupeika – Apoga, 2014 E. Onaepemipo, U. Zubairu, 2019

Tyrimo imtis: tyrime dalyvavo 11 ekspertų, kurie yra SVV atstovai.

Tyrimo etika. Tyrimo metu buvo laikomasi tyrimo principų: geranoriškumo, pagarbos asmens orumui, teisingumo bei teisės gauti tikslią informaciją (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Tyrimo etikos principai (Žydzžiūnaitė, 2008)

Principas	Apibūdinimas
Geranoriškumo	Teisė būti nepažeistam: pateikiami klausimai, kurie yra gerai apgalvoti, kurie nesukelia nepatogumų tyrime dalyvaujantiems ekspertams bei nepažeidžia jų asmenybės.
Pagarbos asmens orumui	Asmeninio apsisprendimo teisė: ekspertai turi teisę apsispręsti ar sutinka dalyvauti apklausoje, savo noru išreikšti nuomonę, bet kuriuo metu nutarukti dalyvavimą ekspertinėje apklausoje. Ekspertams išaiškinami ir apklausos tikslai.
Teisingumo principas	Ekspertams yra užtikrinamas konfidencialumas bei anonimiškumas.
Teisė gauti tikslią informaciją	Ekspertams aiškūs tyrimo tikslai, aiškios apklausos procedūros, privatumo ir savanoriškumo užtikrinimas, ekspertams suteikiama galimybė susipažinti su tyrimo rezultatais, esant poreikiui.

Kiekvienas asmuo dalyvaujantis apklausoje laisva valia galėjo pats nuspręsti dėl dalyvavimo tyrime. Tyrimo metu nebuvo prašoma respondentų identifikuoti save, pateikti asmeninius duomenis, taip buvo užtikrinamas dalyvių anonimiškumas. Tyrimo neapdorota medžiaga yra neplatinama ir prieinama tik tyrėjui. Viso tyrimo metu buvo užtikrintos teisės į privatumą.

4. Faktoringo apyvartas įtakojančių veiksnių analizė

Šiame skyriuje bus pateikta makroekonominių veiksnių įtaka faktoringo apyvartoms, pasitelkus koreliacinę-regresinę analizę ir mikroekonominių veiksnių įtaka, kuriai įvertinti pasitelkta ekspertinė apklausa.

4.1. Makroekonominių veiksnių analizė

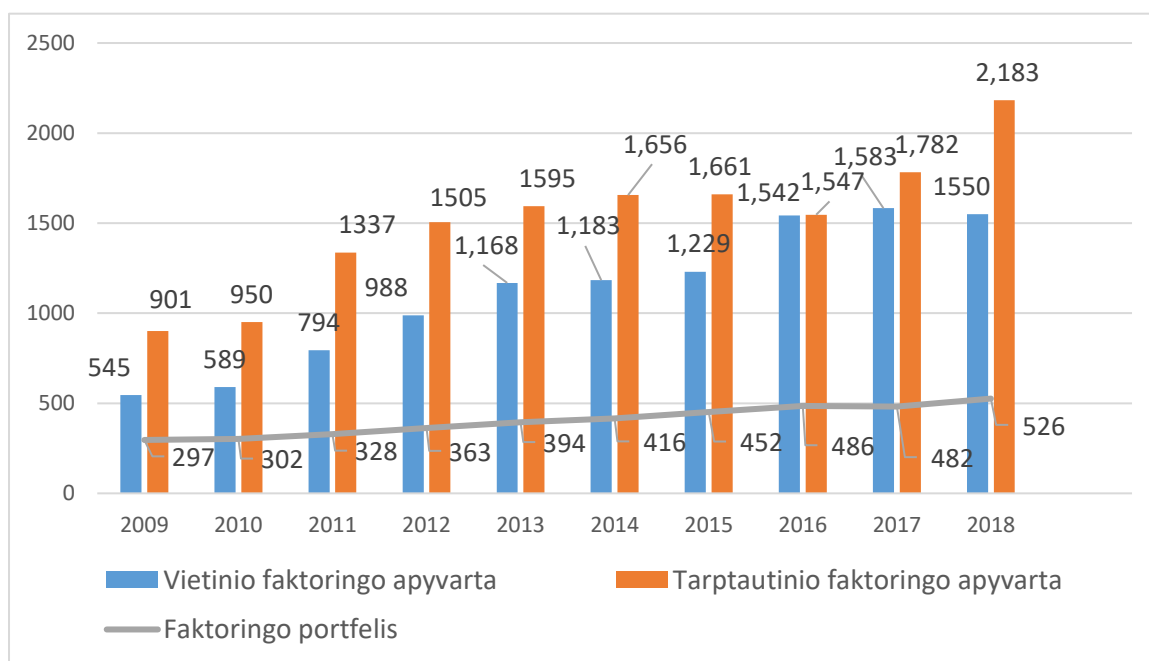
Faktoringas yra viena iš prieinamiausių ir labiausiai tinkančių SVV įmonių finansavimo priemonių. Siekiant įvertinti faktoringo poveikį SVV įmonių veiklos rezultatams atliekama regresinė analizė, trumpai apžvelgiami faktoringo ir SVV įmonių statistiniai rodikliai.

Faktoringą Lietuvoje teikia 6 faktoringo įmonės ir bankai, iš kurių tik dvi yra orientuotos į tarptautinio faktoringo portfelį, kitos faktoringo įmonės labiau orientuotos į vietinio faktoringo portfelį. Svarbu pažymėti, kad be tradicinių faktoringo paslaugų teikėjų – kredito įstaigų, sąskaitų finansavimo paslaugas siūlo ir kitos finansinių paslaugų įmonės, tokios kaip UAB „Capitalia Finance“ UAB „SOSCREDIT“, UAB „SME Finance“, UAB „Sostinės kreditai“, UAB „Išmanusis finansavimas“, UAB „Taurus fondas“.

4.1.1. Smulgiojo ir vidutinio verslo ir faktoringo statistinių rodiklių analizė

Faktoringo rodikliai analizuojami apžvelgiant faktoringo portfelį bei faktoringo apyvartą. Faktoringo apyvarta – faktoriaus per ataskaitinį laikotarpį priimtų ir apmokėtų (faktorizuotų) PVM sąskaitų – faktūrų suma. Faktoringo portfelis – faktoriaus priimtų, tačiau pirkėjų pilnai arba dalinai neapmokėtų PVM sąskaitų – faktūrų suma ataskaitinio laikotarpio pabaigai. Tyrimui pasirinktas dešimties metų laikotarpis, t. y. 2009–2018 metai. 2019 metų rodikliai yra pateikiami ne pilni, todėl analizuojami pilni metiniai duomenys.

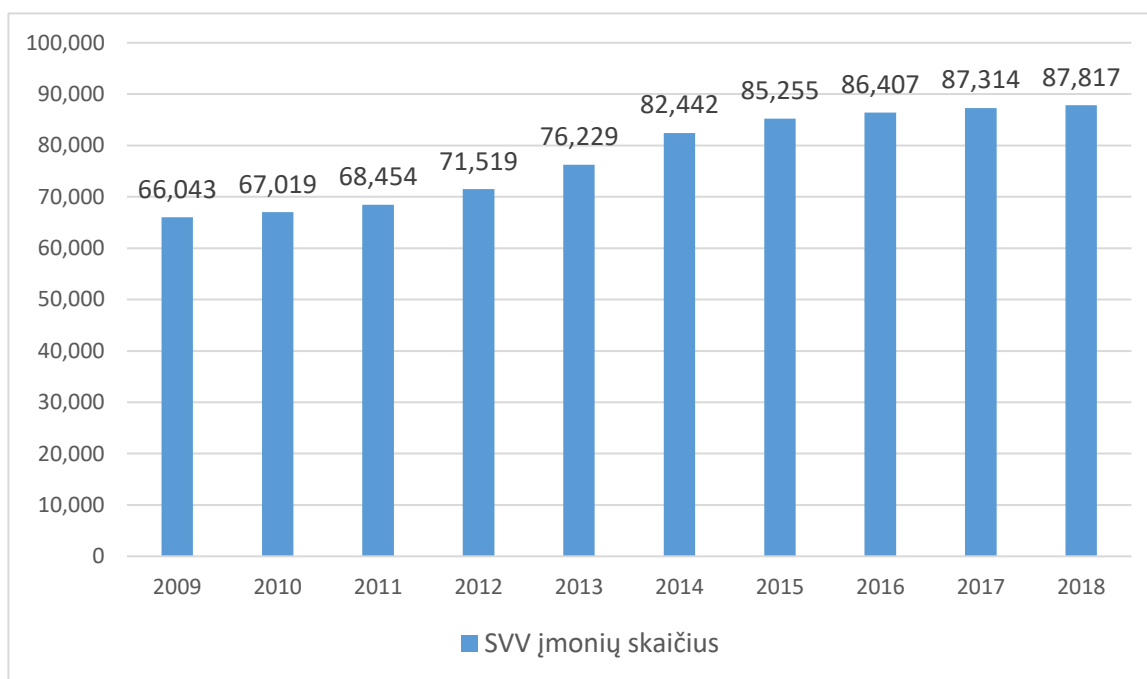
Pirmiausia nagrinėjami faktoringo portfelio rodikliai (žr. 12 pav.).

12 pav. Faktoringo dinamika Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR (sudaryta autoriaus, pagal Lietuvos bankų asociacijos duomenis)

Remiantis 5 pav. pateiktais statistiniais duomenimis matome, kad faktoringo portfelis analizuojamu laikotarpiu išlaikė augimo tendencijas. Didžiausias pokytis nustatytas 2015 metais, kai faktoringo portfelis padidėjo 35,7 mln. EUR arba 8,58 proc. Analizuojamu 2009–2018 laikotarpiu faktoringo portfelis padidėjo 229,9 mln. EUR arba 72 proc. Lyginant vietinio ir tarptautinio faktoringo apyvartas matome, kad didesnę dalį sudaro tarptautinis faktoringas. Vietinio faktoringo apyvarta analizuojamu laikotarpiu padidėjo 1096 mln. EUR arba daugiau nei 2,8 karto. Tarptautinio faktoringo apyvartos išaugo 1282 mln. EUR arba 2,4 karto. Galima teigti, kad vietinio faktoringo augimo tempas buvo didesnis nei tarptautinio faktoringo, tačiau tarptautinis faktoringas skaitine išraiška augo daugiau. Nagrinėjant bendrą faktoringo apyvartos dinamiką dešimties metų laikotarpiu galima teigti, kad faktoringo apyvarta išlaikė didėjimo tendenciją. Didžiausias pokytis nustatytas 2011 metais, kai faktoringo apyvarta išaugo 592 mln. EUR arba 55,4 proc. Analizuojamu 2009–2018 m. laikotarpiu faktoringo apyvarta padidėjo 2287 mln. EUR, t. y. 2,6 karto.

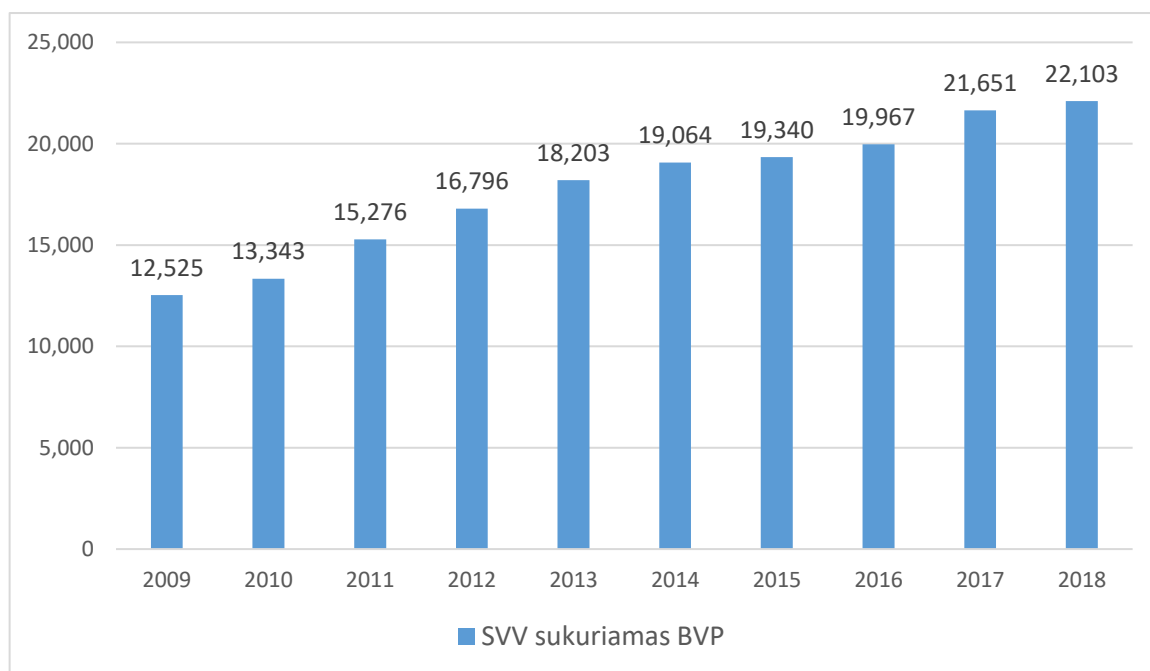
Toliau darbe aptariami SVV įmonių rodikliai (žr. 13 pav.).

13 pav. SVV įmonių skaičiaus dinamika Lietuvoje 2009-2018 m., vnt. (sudaryta autoriaus, pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis)

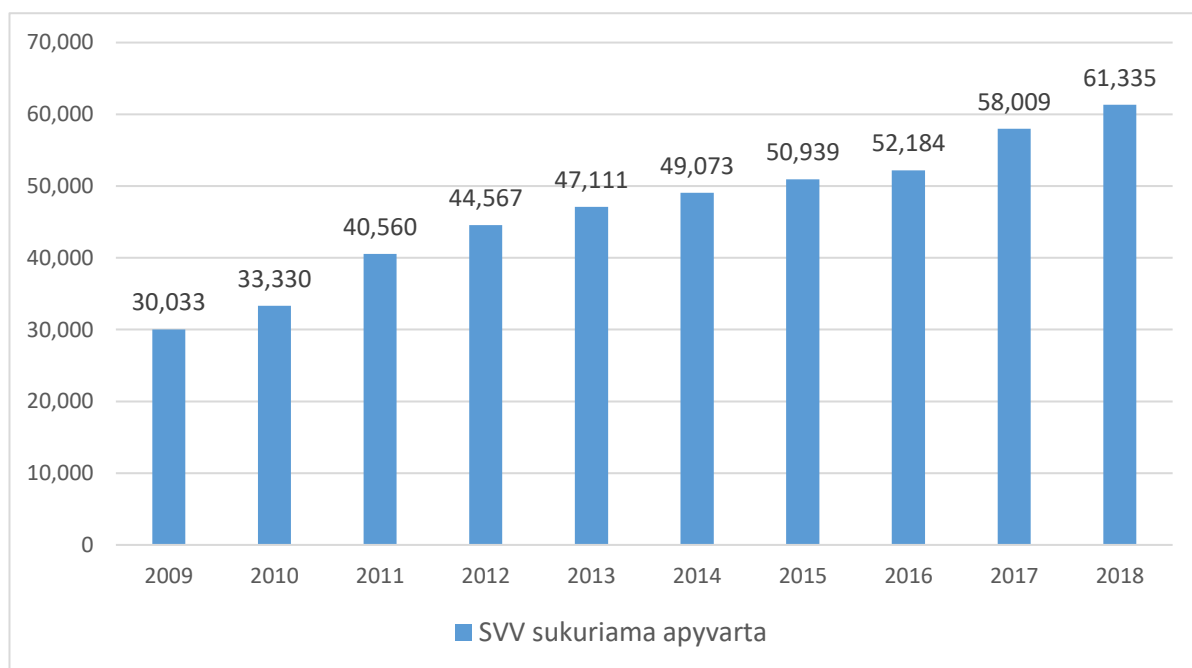
Remiantis 13 pav. pateiktais statistiniais rodikliais matome, kad SVV įmonių skaičius analizuojamu periodu išlaikė augimo tendenciją. Didžiausias SVV įmonių skaičiaus pokytis nustatytas 2015 metais, kai palyginus su 2014 metais SVV įmonių skaičius išaugo 6213 įmonėmis arba 3,41 proc. Mažiausias pokytis nustatytas 2018 metais, kai SVV įmonių skaičius padidėjo 503 įmone arba 0,46 proc. Analizuojamu periodu SVV įmonių skaičius išaugo 21774 įmonėmis, t. y. 32,96 proc. Galima daryti prielaidą, kad SVV įmonių plėtrai sudaromos palankios vystymosi sąlygos, kadangi įmonių skaičius kasmet auga, rengiamos įvairios SVV skatinimo programos tiek Lietuvos, tiek atskirų savivaldybių mastu, SVV įmonėms prieinama daugiau ir įvairesnių verslo finansavimo instrumentų.

SVV įmonių sukuriamas BVP pateiktas 14 pav.

14 pav. SVV sukuriamas BVP Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR (sudaryta autoriaus, pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis)

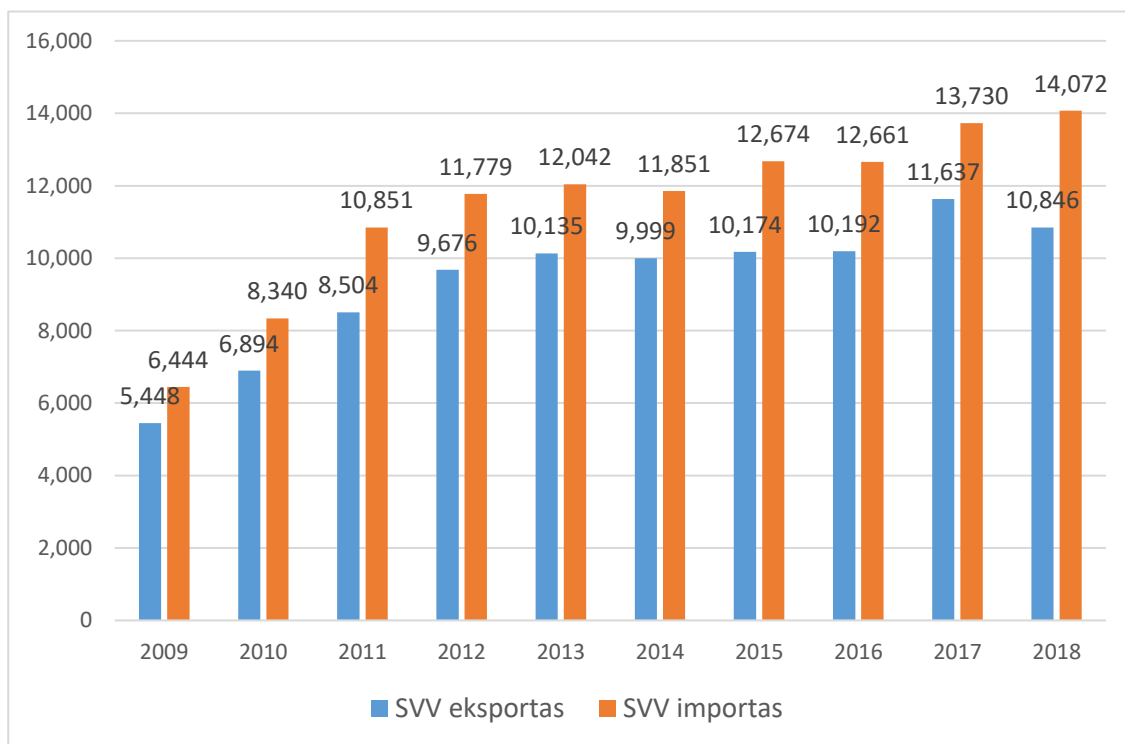
Pateikti 14 pav. statistiniai duomenys, leidžia daryti išvadą, jog SVV įmonių sukuriamas BVP išlaikė augimo tendenciją. Visu analizuojamu laikotarpiu augimo tendencijos išliko tolygios. SVV įmonės Lietuvoje sudaro apie 99 proc. visų Lietuvos įmonių, kurios sukuria didesnę dalį šalies BVP. Taip pat SVV įmonės įdarbina didžiausią skaičių darbuotojų bei sukuria naujas darbo vietas. Analizuojamu laikotarpiu SVV įmonių sukuriamas BVP išaugo 9578 mln. EUR arba 76,47 proc. Toliau darbe analizuojami Lietuvos SVV apyvartos rodikliai (žr. 15 pav.).

15 pav. SVV apyvarta Lietuvoje 2009-2018 m., mln. EUR (sudaryta autoriaus, pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis)

Analizuojant pateiktus statistinius duomenis matome, kad SVV įmonių apyvartos apimtyje analizuojamu laikotarpiu išlaikė didėjimo tendenciją. Mažiausias pokytis nustatytas 2015 metais, kai palyginus su 2014 metais SVV apyvarta padidėjo 1245 mln. EUR arba 2,8 proc. Didžiausias pokytis užfiksuotas 2017 metais, kai apyvartos apimtyje išaugo 5825 mln. EUR arba 6,73 proc. Nagrinėjamu laikotarpiu SVV apyvarta padidėjo 31302 mln. EUR, t. y. 104,22 proc. Galima daryti prielaidą, jog SVV įmonės vykdo stabilią veiklą, esant palankioms sąlygoms kuriamos naujos įmonės, kasmet generuojamos vis didesnės pajamos.

SVV veikia ne tik vidaus, bet ir tarptautinėje rinkoje. SVV eksporto ir importo rodikliai pateikiami 16 pav.

16 pav. SVV eksporto ir importo apimtys, 2009-2018 m., mln. EUR (Sudaryta SPSS Statistics remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenis)

Palyginus SVV importo bei eksporto rodiklius matome, kad didesnę dalį sudaro importas. Tiek eksporto, tiek importo apimtys analizuojamu laikotarpiu išlaikė augimo tendenciją. Vertinant SVV eksporto rodiklius matome, jog eksporto apimtys kasmet tolygiai augo, per dešimties metų laikotarpį eksporto apimtys išaugo 5398 mln. EUR arba 99,08 proc. Importo apimtys taip pat išlaikė augimo tendenciją ir analizuojamu laikotarpiu padidėjo 7628 mln. EUR arba 118,3 proc. Remiantis statistiniais rodikliais galima teigti, kad importo augimo tempas buvo didesnis nei eksporto.

Apibendrinant statistinius rodiklius, galime teigti, kad Lietuvoje SVV įmonių segmentas augo visose tiriamose pozicijose, tai parodo, kad esant ekonomikos augimo laikotarpiui, šiam segmentui žiūrint bendrai yra sudarytos sąlygos augti.

4.1.2. Koreliacinė ir regresinė analizė

Toliau darbe atliekama koreliacinė ir regresinė analizė, siekiant nustatyti tarpusavio ryšius ir priklausomybes tarp priklausomų kintamųjų: faktoringo apyvartos, faktoringo portfelis, tarptautinis faktoringas ir SVV įmonių rodiklių (nepriklausomi kintamieji). Kaip nepriklausomi kintamieji regresinėje analizėje bus vertinama: SVV įmonių skaičius, SVV sukuriamas BVP, SVV apyvarta, SVV eksportas, SVV importas.

Faktoringo ir SVV rodiklių koreliacinė analizė

Prieš atliekant analizę visi analizuojami rodikliai logaritmuojami, tam, kad sumažinti duomenų kintamumą.

Norint nustatyti, kokios sąsajos stebimos tarp faktoringo ir SVV įmonių rodiklių, toliau darbe atlikta koreliacinė analizė. Ši analizė leido įvertinti, kaip faktoringo apyvarta, faktoringo portfelis ir tarptautinis faktoringas yra susijęs su kiekvienu SVV įmonių rodikliu. Tam tikslui apskaičiuoti Pearson koreliacijos koeficientai ir įvertintas koreliacijos koeficientų statistinis reikšmingumą (žr. 7 lent.):

7 lentelė. SVV rodiklių koreliacija su faktoringo rodikliais (r, (p-reikšmė))

	Faktoringo apyvarta	Faktoringo portfelis	Tarptautinis faktoringas
SVV įmonių skaičius, vnt.	0.92, (0.001)	0.982, (0.001)	0.858, (0.001)
SVV įmonių sukuriamas BVP, mln. EUR	0.992, (0.001)	0.975, (0.001)	0.96, (0.001)
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR	0.995, (0.001)	0.962, (0.001)	0.975, (0.001)
SVV įmonių eksportas, mln. EUR	0.956, (0.001)	0.863, (0.001)	0.94, (0.001)
SVV įmonių importas, mln. EUR	0.958, (0.001)	0.87, (0.001)	0.952, (0.001)

Pirmiausiai analizuotas ryšys tarp faktoringo apyvartos ir SVV įmonių rodiklių. Iš 7 lent. matyti, kad porinės koreliacijos yra artimos 1, ir visos koreliacijos tarp minėtų rodiklių porų yra statistiškai reikšmingos, nes $p < 0.05$. Tai rodo, kad didėjant įmonių skaičiui, sukuriamai BVP daliai, sukuriamai apyvartai bei augant įmonių importui/eksportui, faktoringo apyvartos taip pat didėja.

Toliau analizuotas ryšys tarp faktoringo portfelio augimo ir SVV įmonių rodiklių. Iš 7 lent. matyti, kad porinės koreliacijos koeficientai tarp 0.863 ir 0.982, o tai rodo, kad tarp rodiklių egzistuoja labai stiprūs, tiesioginiai koreliaciniai ryšiai. Stipriausia koreliacija sieja faktoringo portfelio rodiklį ir SVV įmonių skaičių ($r=0.982$, $p = 0.001 < 0.05$) bei SVV įmonių skaičių ($r=0.975$, $p = 0.001 < 0.05$). Kiek silpnesnė koreliacija sieja faktoringo portfelio rodiklį ir SVV įmonių importą bei eksportą (atitinkamai, $r=0.87$, $p = 0.001 < 0.05$ ir $r=0.863$, $p = 0.001 < 0.05$). Vis tik, visi SVV įmonių rodikliai stipriai susiję su faktoringo portfelio rodikliu ir gerėjant įmonių rodikliams, auga ir faktoringo portfelis.

Taip pat, analizuotas ryšys tarp tarptautinio faktoringo apyvartos ir SVV įmonių rodiklių. Iš 7 lent. matyti, kad porinės koreliacijos koeficientai yra tarp 0.858 ir 0.975. Tai rodo, kad tarp rodiklių egzistuoja labai stiprūs, tiesioginiai koreliaciniai ryšiai. Stipriausia koreliacija sieja faktoringo portfelio rodiklį ir SVV įmonių sukuriama apyvartą ($r=0.975$, $p = 0.001 < 0.05$) bei SVV įmonių importą ($r=0.952$, $p = 0.001 < 0.05$). Kiek silpnesnė koreliacija sieja tarptautinį faktoringo rodiklį ir SVV įmonių skaičių ($r=0.863$, $p = 0.001 < 0.05$). Nepaisant to, visi SVV įmonių rodikliai stipriai susiję su tarptautinio faktoringo rodikliu ir gerėjant įmonių rodikliams, didėja tarptautinio faktoringo apyvarta.

Faktoringo ir SVV rodiklių ryšio nustatymas

Tolimesniame tyrimo etape analizuota, kokį poveikį SVV įmonių rodikliai turi faktoringui. Faktoringas vertintas trimis skirtingais būdais: per faktoringo apyvartos rodiklį (bendrai apima visų rūšių faktoringo apyvartas), faktoringo portfelio apimtis ir tarptautinio faktoringo apyvartas. Tam tikslui, sudaryti trys daugialypės logaritminės regresijos modeliai, į kuriuos įtraukti penki SVV įmonių rodikliai, kurie nurodo SVV įmonių skaičių, SVV sukuriama BVP dalį, SVV sukuriama apyvartą, SVV importą ir SVV eksportą.

Vertinamų SVV rodiklių poveikio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas pateikiamas 8 lentelėje

8 lentelė. SVV rodiklių poveikio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas

	Beta (<i>b</i>)	p-reikšmė
(Konstanta)	0.33	0.888
SVV įmonių skaičius, vnt.	-1.64	0.023
SVV įmonių sukuriamas BVP, mln. EUR	4.84	0.019
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR	-2.01	0.103
SVV įmonių eksportas, mln. EUR	-1.36	0.049
SVV įmonių importas, mln. EUR	1.36	0.057

Y: Faktoringo apyvarta; $R^2 = 0.998$

Iš 8 lent. matyti, kad įmonių skaičius ($b = -1.64$, $p = 0.023 < 0.05$) ir įmonių eksportas ($b = -1.36$, $p = 0.049 < 0.05$) turi atvirkštinį ir statistiškai reikšmingą poveikį faktoringo apyvartai. Įmonių sukuriamas BVP turi tiesioginį ir statistiškai reikšmingą poveikį faktoringo apyvartai ($b = 4.84$, $p = 0.019 < 0.05$). Tuo tarpu, įmonių sukuriama apyvarta ($b = -2.01$, $p = 0.103 > 0.05$) ir įmonių importas ($b = 1.36$, $p = 0.057 > 0.05$) neturi statistiškai reikšmingo poveikio faktoringo apimčių kitimui.

Remiantis modelio koeficientais galima teigti, kad SVV įmonių skaičiui padidėjus 1%, faktoringo apyvarta sumažėja 1.67%, esant fiksuotiems kitiems modelio rodikliams. Taip pat, SVV įmonių eksportui padidėjus 1%, faktoringo apyvarta sumažėja 1.36%, esant fiksuotiems kitiems modelio rodikliams. Vertinant modelio suderinamumą su duomenimis galima teigti, kad modelis gerai aprašo duomenis, nes determinacijos koeficientas lygus 0.998. Sudaryto modelio rezultatai parodė su ekonomine logika prasilenkiančius rezultatus. Statistika parodė, kad augant įmonių skaičiui

faktoringo apyvartos mažėjo, todėl modelis nėra logiškas. Modelio nelogiškumas yra pagrindžiamas multikolinearumo problema. Nustatyta, kad modelyje esantys kintamieji tarpusavyje stipriai koreliuoja (žr. 3 priedas., „Coefficients“ lent.). Esant tokiai situacijai negalima atskirti koreliuojančių kintamųjų įtakos faktoringo apyvartai. Pašalinus labiausiai tarpusavyje koreliuojančius kintamuosius regresijos analizė gali duoti kitus rezultatus. Tai yra atliekama tolimesnėje tyrimo dalyje.

Toliau darbe tikrinama, kokį poveikį SVV įmonių rodikliai turi faktoringo portfeliui (žr. 9 lent.).

9 lentelė. SVV rodiklių poveikio faktoringo portfeliui statistinis reikšmingumas

	Beta	p-reikšmė
(Konstanta)	-7.61	0.046
SVV įmonių skaičius, vnt.	0.53	0.406
SVV įmonių sukuriamas BVP, mln. EUR	1.36	0.438
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR	-0.30	0.809
SVV įmonių eksportas, mln. EUR	-0.89	0.214
SVV įmonių importas, mln. EUR	0.62	0.383

Y: Faktoringo portfelis; $R^2 = 0.992$

Iš 9 lent. matyti, kad visi į modelį įtraukti SVV įmonių rodikliai neturi statistiškai reikšmingo poveikio faktoringo portfelio apimčių kitimui, nes $p > 0.05$ (žr. 9 lent.), nepaisant to, jog modelio determinacijos koeficientas yra aukštas, $R^2 = 0.992$.

Paskutiniame etape analizuota, kokį poveikį SVV įmonių rodikliai turi tarptautinio faktoringo apyvartai (žr. 10 lent.).

10 lentelė. SVV rodiklių poveikio tarptautinio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas

	Beta	p-reikšmė
(Konstanta)	5.69	0.414
SVV įmonių skaičius, vnt.	-2.17	0.177
SVV įmonių sukuriamas BVP, mln. EUR	3.71	0.373
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR	-0.77	0.793
SVV įmonių eksportas, mln. EUR	-1.41	0.373
SVV įmonių importas, mln. EUR	1.17	0.473

Y: Tarptautinis faktoringas; $R^2 = 0.975$

Nustatyta, kad šiuo atveju, taip pat visi į modelį įtraukti SVV įmonių rodikliai neturi statistiškai reikšmingo poveikio faktoringo portfelio apimčių kitimui, nes $p > 0.05$ (žr. 10 lent.), nepaisant to, jog modelio determinacijos koeficientas yra aukštas, $R^2 = 0.975$.

Kadangi nustatyta, jog faktoringo apyvartos daugialypės logaritminės regresijos modelyje ne visi SVV įmonių rodikliai turi statistiškai reikšmingą poveikį kintamajam, o likusių dviejų modelių atveju (faktoringo portfelio ir tarptautinio faktoringo) visi nepriklausomi kintamieji nėra statistiškai reikšmingi. Esant tokioms sąlygoms toliau nuspręsta tyrimą tęsti koreguojant modelį, kurio visi kintamieji turėtų statistinį ryšį su nepriklausomu kintamuoju. Tolimesniame tyrimo etape šie modeliai koreguoti ir į modelius įtraukti tik statistiškai reikšmingi rodikliai, kurių poveikis faktoringo rodikliams yra patikimas.

SVV rodiklių poveikis faktoringui įtraukus tik statistiškai reikšmingus veiksnius

Faktoringo apyvarta

Pirmiausiai analizuojamas SVV rodiklių poveikis faktoringo apyvartai. Atlikus logaritminės regresijos modelio skaičiavimus (žr. 11 lent.) nustatyta, kad tik vienas rodiklis - įmonių sukuriama apyvarta turi tiesioginį ir statistiškai reikšmingą poveikį faktoringo apyvartai ($b = 1.38$, $p = 0.001 < 0.05$). Tai rodo, kad SVV įmonių apyvartai padidėjus 1%, faktoringo apyvarta padidėja 1.38%. Vertinant modelio suderinamumą su duomenimis galima teigti, kad modelis gerai aprašo duomenis, nes determinacijos koeficientas lygus 0.989 (žr. 11 lent.). Kitų tirtų kintamųjų p reikšmės buvo didesnės nei 0,05, todėl toliau nėra komentuojami.

11 lentelė. SVV įmonių sukuriama apyvartos poveikio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas

	Beta	p-reikšmė
(Konstanta)	-6.94	0.000
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR (x3)	1.38	0.000

Y: Faktoringo apyvarta; $R^2 = 0.989$

Remiantis duomenimis sudaryto modelio lygtis yra tokia:

$$\log(Y_1) = -6.94 + 1.38 \cdot \log(x_3) + \varepsilon$$

Faktoringo portfelis

Toliau analizuojamas SVV rodiklių poveikis faktoringo portfelio apimtims. Šiuo atveju, sudarytas daugialypės logaritminės regresijos modelis, nes modelyje yra du statistiškai reikšmingi rodikliai – SVV įmonių skaičius ($b = 1.13$, $p = 0.002 < 0.05$) bei SVV įmonių sukuriama apyvarta ($b = 0.33$, $p = 0.032 < 0.05$). Tai rodo, kad SVV įmonių skaičiui padidėjus 1%, faktoringo portfelis padidėja 1.13%, esant fiksuotam įmonių sukuriama apyvartos lygiui. Taip pat galima teigti, kad SVV įmonių sukuriama apyvartai padidėjus 1%, faktoringo portfelis padidėja 0.33%, esant fiksuotam įmonių skaičiui. Vertinant modelio suderinamumą su duomenimis galima teigti, kad modelis gerai aprašo duomenis, nes determinacijos koeficientas lygus 0.982 (žr. 12 lent.). Taip pat modelio multikolinearumo rodiklių duomenys parodo, kad sudarytas modelis logiškai atspindi rezultatus (žr. 7 priedas, „Coefficients“ lent.), nes kintamieji nėra multikolinearūs (tolerancijos koeficientų reikšmės yra didesnės nei 0,25).

12 lentelė. SVV įmonių sukuriama apyvartos poveikio faktoringo portfeliui statistinis reikšmingumas

	Beta	p-reikšmė
(Konstanta)	-10.24	0.000
SVV įmonių skaičius, vnt. (x1)	1.13	0.002
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR (x3)	0.33	0.032

Y: Faktoringo portfelis; R² = 0.982

Remiantis duomenimis sudaryto modelio lygtis yra tokia:

$$\log(Y_2) = -10.24 + 1.13 \cdot \log(x_1) + 0.33 \cdot \log(x_3) + \varepsilon$$

Tarptautinio faktoringo apyvarta

Toliau analizuojamas SVV rodiklių poveikis tarptautinio faktoringo apyvartoms. Šiuo atveju, sudarytas vienalypės logaritminės regresijos modelis, nes tarptautinio faktoringo apyvarta daro reikšmingą poveikį tik SVV įmonių sukuriamai apyvartai. Gauta modelio lygtis rodo, kad SVV įmonių sukuriamai apyvartai padidėjus 1%, tarptautinio faktoringo apyvarta padidėja 1.17%. Vertinant modelio suderinamumą su duomenimis galima teigti, kad modelis gerai aprašo duomenis, nes determinacijos koeficientas lygus 0.95.

13 lentelė. SVV įmonių suskiriamos apyvartos poveikio tarptautinio faktoringo apyvartai statistinis reikšmingumas

	Beta	p-reikšmė
(Konstanta)	-5.21	0.001
SVV įmonių sukuriama apyvarta, mln. EUR (x3)	1.17	0.000

Y: Tarptautinis faktoringas; R² = 0.95

Remiantis duomenimis sudaryto modelio lygtis yra tokia:

$$\log(Y_3) = -5.21 + 1.17 \cdot \log(x_3) + \varepsilon$$

Tyrimo metu nustatyta, kad analizuojant atskirus sąryšius tarp SVV rodiklių ir faktoringo dimensijų, gaunamos teigiamos ir stiprios koreliacijos tarp rodiklių. Tai rodo, kad augantis SVV įmonių skaičius, jų sukuriamas BVP, sukuriama apyvarta bei importas ir eksportas susijęs su augančio faktoringo apyvartomis, portfelio augimu ir tarptautinio faktoringo apyvarta.

Remiantis sudarytais trimis faktoringą vertinančiais daugialypės logaritminės regresijos modeliais, galima teigti, jog faktoringo apyvartai ir tarptautiniam faktoringui modeliuoti geriausiai tinka vienalypės logaritminės regresijos modeliai. Sudarius daugialypės logaritminės regresijos modelius gauta, jog dalis į modelį įtrauktų rodiklių arba visi SVV įmonių rodikliai neturi statistiškai reikšmingo poveikio faktoringui. Taip pat sudarant daugialypės regresijos modelį buvo pastebėta multikolinariumo problema, kuri paaiškina gautus su ekonomine logika nesutampančius rezultatus.

Tuo tarpu vertinant faktoringo portfelio kitimą, geriausiai duomenims tinka daugialypės logaritminės regresijos modelis su dviem kintamaisiais – SVV įmonių skaičiaus ir įmonių sukuriamos apyvartos rodikliais.

4.2. Ekspertų apklausos rezultatų analizė

Toliau darbe analizuojami ekspertų apklausos rezultatai. Tyrimo metu buvo apklausta 11 ekspertų, kurių charakteristikos pateikiamos 11 lent.:

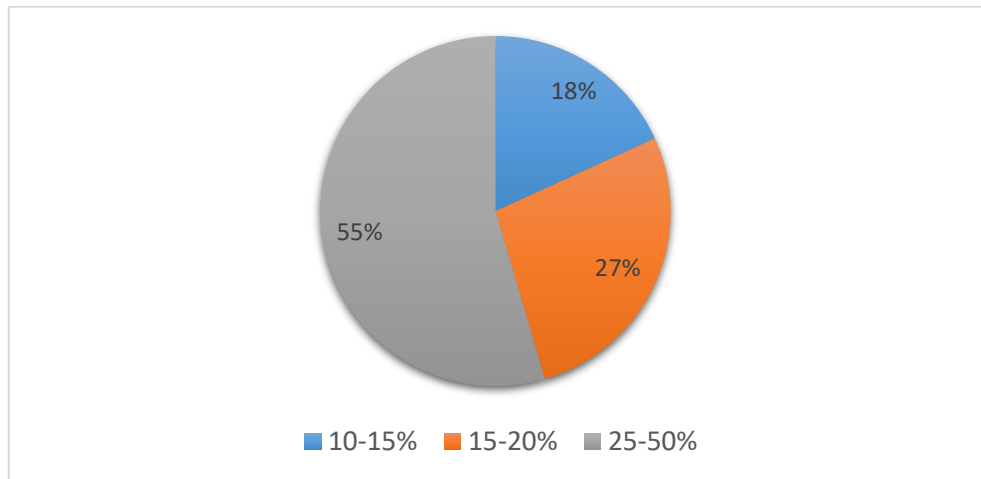
14 lentelė. Ekspertų charakteristikos.

Charakteristika	N, vnt.	
Pareigos	Įmonės akcininkai, savininkai	1
	Įmonių direktoriai	6
	Įmonių akcininkai, einantys direktorių pareigas	1
	Įmonių vyr. finansininkai	3
Išsilavinimas	Vidurinis, įgyta profesinė kvalifikacija	0
	Aukštasis neuniversitetinis (koleginis)	0
	Aukštasis universitetinis (bakalauro)	4
	Aukštasis universitetinis (magistras)	7
	Mokslų daktaro laipsnis	0
Asmeninė patirtis sektoriuje, kuriame specializuojasi	1-3 m.	0
	3-6 m.	5
	6-10 m.	3
	Virš 10 m.	3
Verslo sektorius, kuriame turi patirties	Paslaugų	1
	Prekybos	2
	Gamybos (pramonės)	3
	Statybos	1
	Žemės ūkio	2
	Turizmo ir apgyvendinimo	2

Kaip matome iš charakteristikos visi ekspertai užima vadovaujančias pareigas ir turi aukštąjį išsilavinimą. Pagal asmeninę patirtį sektoriuje, kuriame specializuojasi, 5 ekspertai dirbo 3-6 metus, po tris ekspertus – 6-10 m. ir virš 10 m. Pagal verslo sektorių, kuriame turi patirties, po tris ekspertus specializavosi gamybos sektoriuje, po du – prekybos, žemės ūkio bei turizmo ir apgyvendinimo sektoriuose, po vieną – paslaugų ir statybos sektoriuose.

Klausimyno skalės vidiniam nuoseklumui (*Scale Internal Consistency*) įvertinti taikytas **Cronbacho alfa (*Cronbach's alpha*) koeficientas**. Šis koeficientas remiasi atskirų klausimų, kurie sudaro klausimyną, koreliacija ir įvertina ar visi vertinami klausimai pakankamai atspindi tiriamą dydį. Cronbacho alfa koeficiento reikšmė, kuri gera sudarytam klausimynui, yra didesnė už 0,7 (Pukėnas, 2009). Apskaičiuota šio tyrimo Cronbacho alfa reikšmė yra 0,834.

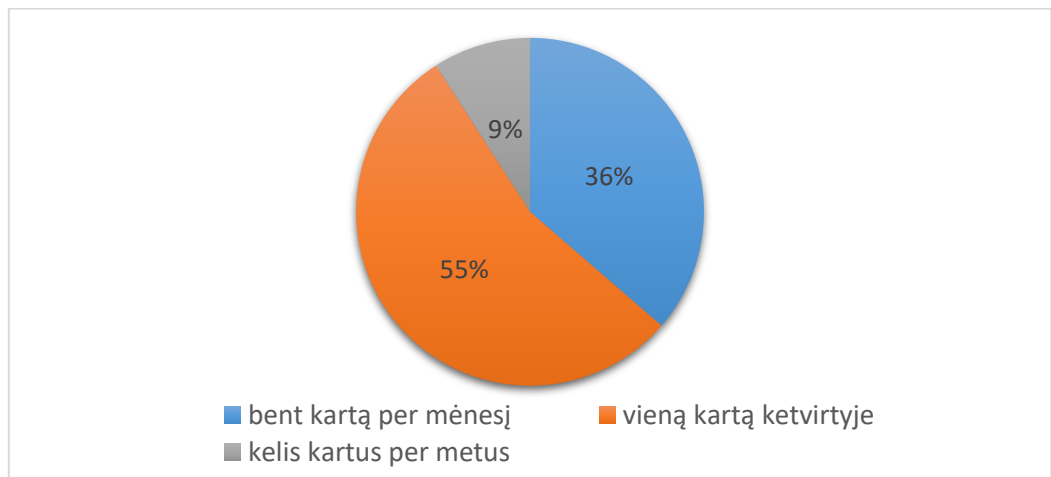
Tyrimo metu nustatyta ekspertų nuomonė apie tai, kokią dalį biudžeto sudaro SVV skolintas kapitalas (žr. 17 pav.).

17 pav. Ekspertų nuomonė apie skolinto kapitalo dalį SVV

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiau nei pusė ekspertų (6 ekspertai) nurodo, jog SVV įmonių skolintas kapitalas sudaro 25-50 proc. visų lėšų. 27 proc. ekspertų (3 ekspertai) teigia, kad SVV įmonių skolintas kapitalas sudaro 15-20 proc. visų turimų lėšų ir tik 2 ekspertai nurodė, jog skolintas kapitalas sudaro 10–15 proc. visų SVV įmonės lėšų. Galima daryti išvadą, jog SVV įmonės atsakingai skolinasi lėšas, t. y. pasirinkdamos faktoringo ar kitų finansinių institucijų siūlomas paslaugas gerai apsvarsto prieš priimdamos sprendimą.

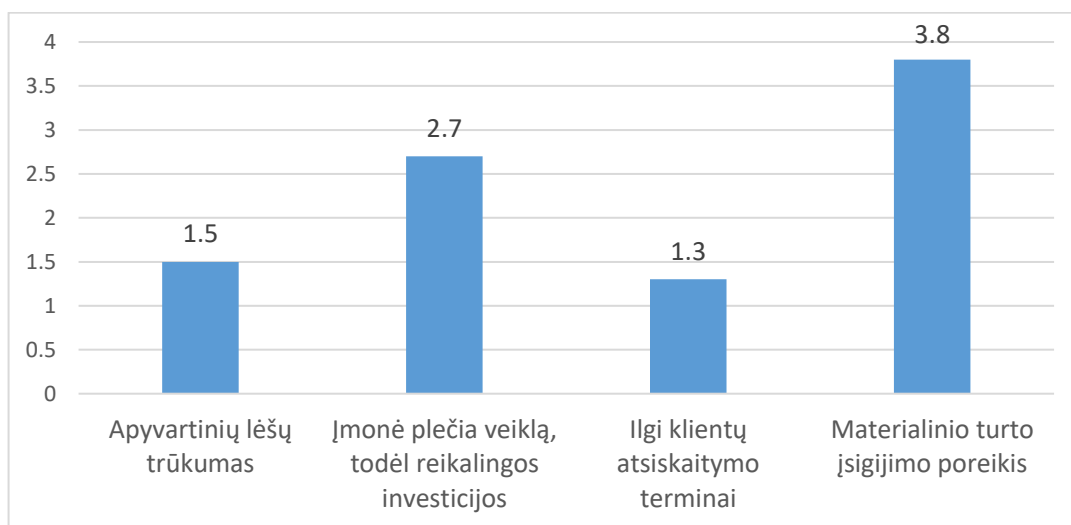
Tyrimo metu ekspertų buvo klausiama kaip dažnai SVV įmonės naudojami faktoringo paslaugomis (žr. 18 pav.)

18 pav. Ekspertų nuomonė apie faktoringo paslaugų dažnumą

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad 55 proc. ekspertų nuomone faktoringo paslaugomis SVV įmonės naudojami vieną kartą ketvirtyje, 36 proc. ekspertai teigia, kad faktoringo paslaugomis naudojami bent kartą per mėnesį ir tik vienas ekspertas nurodė, kad faktoringo paslaugomis yra naudojami kelis kartus per metus. Tyrimo rezultatai parodo SVV įmonių skolinimosi tendencijas. Galima daryti prielaidą, jog SVV įmonės yra linkusios naudotis papildomo finansavimo paslaugomis. Ekspertų nuomone faktoringo paslaugomis SVV įmonės naudojami gana dažnai, t.y. bent kartą mėnesyje arba bent jau kartą per ketvirtį.

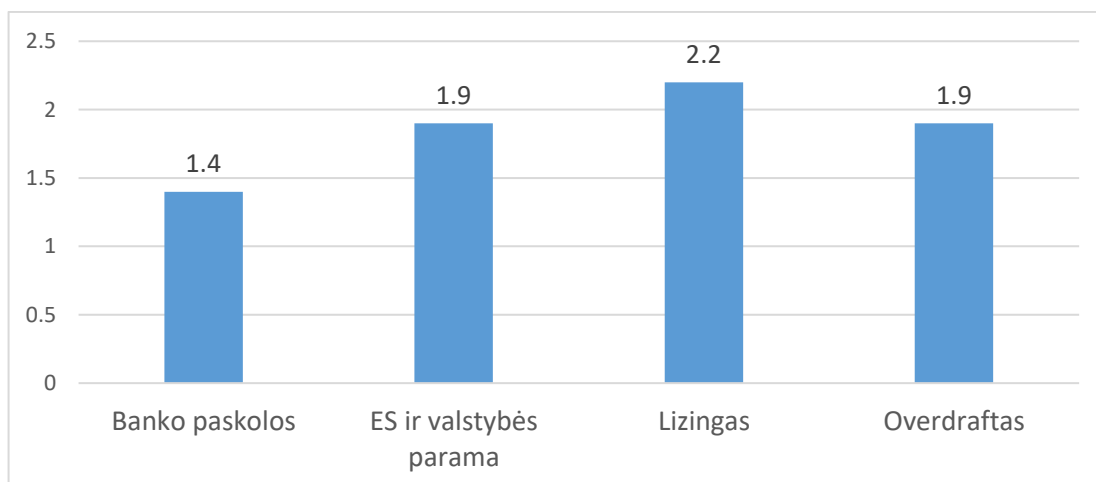
Kaip minėta moksliniuose šaltiniuose, renkantis faktoringą atsižvelgiama į tam tikrus veiksnius ir priežastis lyginant su kitomis finansavimo priemonėmis. Ekspertų buvo prašoma įvertinti penkių balų sistemoje dėl kokių priežasčių SVV įmonės renkasi faktoringą, (kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku) (žr. 19 pav.).

19 pav. Ekspertų nuomonė apie faktoringo pasirinkimo priežastis

Apklausoje rezultatai atskleidė, kad faktoringą SVV įmonės dažniausiai renkasi kai nepakanka apyvartinių lėšų (1,5 svertinis vidurkis). Kadangi klientams išrašomos sąskaitos dažnai apmokamos po mėnesio ar ilgesnio termino, todėl SVV įmonės išvengdamos apyvartinių lėšų trūkumo sąskaitas finansuoja faktoringo dėka. Taip pat faktoringą SVV įmonės renkasi ir todėl, kad ilgi klientų atsiskaitymo terminai (1,3 svertinis vidurkis), tačiau faktoringas suteikia galimybę uždirbtomis lėšomis naudotis iš karto. Rečiausiai SVV įmonės faktoringo paslaugas renkasi norėdami įsigyti materialinį turtą (3,8 svertinis vidurkis). Tyrimo rezultatai patvirtina moksliniuose šaltiniuose išdėstytą nuomonę, jog faktoringas yra tinkama finansavimo priemonė, siekiant išvengti apyvartinių lėšų trūkumo bei gauti reikiamas lėšas anksčiau klientų atsiskaitymo terminų.

Kitu klausimu nustatyta ekspertų nuomonė apie kitų išorinio finansavimo šaltinių svarbą SVV įmonėms (žr. 20 pav.). Vertinimui taikoma penkių balų sistema, kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku.

20 pav. Ekspertų nuomonė apie kitų finansavimo šaltinių svarbą

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad ekspertų nuomone banko paskolos yra vertinamos kaip palankiausi išorinio finansavimo šaltiniai (1,4 svertinis vidurkis). Taip pat ekspertai nurodė, jog SVV įmonės naudojami overdraftai (1,9 svertinis vidurkis) bei ES ir valstybės teikiama parama (1,9 svertinis vidurkis). Mažiausiai SVV įmonės naudojami lizingo teikiamomis paslaugomis. Galima daryti išvadą, kad SVV įmonės yra linkusios savo veikloje naudoti įvairius finansavimo šaltinius - ne tik faktoringą, tačiau ir SVV įmonėms siūlomas banko paskolas, overdraftą. Esant galimybei pasitelkiama ES ir valstybės parama SVV verslo plėtrai ir finansavimui.

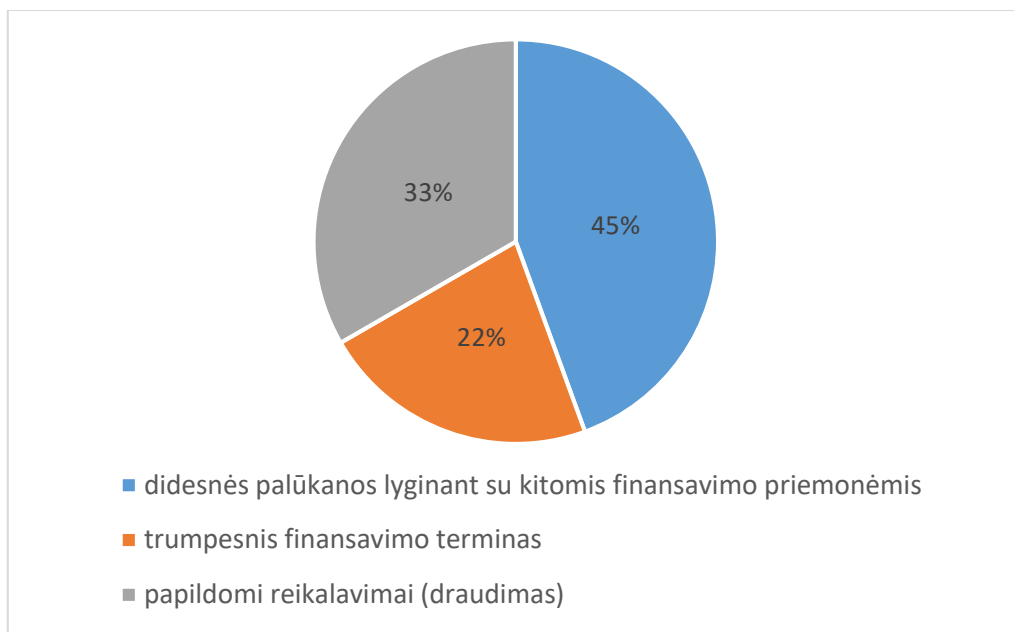
Kitu klausimu buvo pateikti teiginiai apie faktoringo ypatumus, kurios ekspertai įvertino penkių balų sistemoje ((kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku) (žr. 15 lent.).

15 lentelė. Ekspertų nuomonė apie faktoringo kaip finansavimo instrumento ypatumus

Teiginiai	Svertinis vidurkis
Faktoringo prieinamumas bankuose yra nesudėtingas	2,1
Faktoringo reikalavimai yra mažesni nei įprastų finansavimo priemonių	2,2
Faktoringo prieinamumas ne bankuose yra paprastesnis (pvz.; Factris; SME finance ir kt.)	2,1
Pirmiausiai kreipiamės į bankus dėl faktoringo suteikimo ir tik paskui į nebankinius finansavimo šaltinius	2,1
Nebankinis faktoringas įprastai yra brangesnis	1,7
Nebankinio faktoringo suteikimo procesas yra greitesnis nei bankuose.	1,8
Nebankinis faktoringas yra labiau individualus sprendimas mūsų veikloje nei bankiniame sektoriuje	2,3
Bankuose faktoringo suteikimo procesas ilgesnis nei nebankiniame sektoriuje	2,1
Faktoringo pagalba vystoma veikla auga greičiau	2
Faktoringas gali pilnai pakeisti įprastines finansavimo priemones	3,3
Faktoringo sutarties nutraukimas/nesuteikimas gali turėti neigiamos įtakos įmonės veiklai	2,5
Finansų įstaiga griežtai kontroliuoja avansuotus mokėjimus pagal faktoringo sutartis	1,8
Debitoriai teigiamai vertina avansuojamas sąskaitas	2,7
Faktoringo suteikimas su draudimu mažina debitoriaus nemokumo riziką	2
Faktoringas - tinkamas sprendimas veikloje.	1,6

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad ekspertų nuomone faktoringas yra apibūdinamas kaip tinkamas sprendimas SVV veikloje (1,6 svertinis vidurkis). Kadangi, kaip minėta anksčiau, SVV įmonės faktoringo dėka nejučia apyvartinių lėšų stygiaus, iš anksto gali finansuoti paruoštas sąskaitas ir tokiu būdu nelaukti kol pirkėjas sumokės suėjus atidėto mokėjimo terminui. Taip pat ekspertai sutinka, jog nebankinis faktoringas yra brangesnis, kadangi trumpesniam terminui suteikiamos finansinės lėšos yra apmokestinamos didesnėmis palūkanomis nei įprastiniai bankiniai kreditai. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad nebankinio faktoringo suteikimo procesas yra paprastesnis ir greitesnis nei kitų finansavimo šaltinių. Ekspertai sutinka, kad finansų įstaiga griežčiau kontroliuoja avansuotus mokėjimus pagal faktoringo sutartis, dažnai pageidauja dalyvauti faktoringo suteikimo procese. Ekspertai yra tikri, kad, faktoringas negali pilnai pakeisti kitų finansavimo šaltinių ir savo veikloje SVV įmonės turi ieškoti bei taikyti įvairias finansavimo priemones.

Paskutiniu anketos klausimu buvo nustatyta ekspertų nuomonė apie pagrindinius faktoringo trūkumus, lyginant su kitomis finansavimo priemonėmis (žr. 21 pav.).

21 pav. Ekspertų nuomonė apie faktoringo trūkumus

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 45 proc. ekspertų nuomone faktoringo yra didesnės palūkanos, lyginant su kitomis finansavimo priemonėmis. 33 proc. ekspertų nurodė, jog naudojantis faktoringo paslaugomis susiduriama su papildomais reikalavimais. Dažnai reikalaujamas laidavimas arba finansavimo draudimas, kas sukelia papildomus nepatogumus SVV įmonėms. 22 proc. ekspertų teigia, jog faktoringas siūlo trumpesnę finansavimo laikotarpį palyginus su kitomis finansavimo priemonėmis.

Ekspertai sutinka, kad pagrindiniai veiksniai skatinantys pasirinkti faktoringą yra apyvartinių lėšų trūkumas ir ilgi debitorių mokėjimo atidėjimai. Šios priežastys buvo pastebimos atliekant literatūros analizę, daugelis autorių įvardijo šias priežastis.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad ekspertų vertinimu faktoringas yra tinkamas sprendimas finansuojant SVV apyvartinį kapitalą. Kaip pagrindiniai privalumai buvo išskirta lengvesnis prieinamumas ir debitorinių įsipareigojimų draudimas (mažinama nemokumo rizika).

Nepaisant faktoringo privalumų ir lengvesnio prieinamumo, tyrimo rezultatai išryškino ir esminius faktoringo trūkumus: tai brangesnė finansavimo priemonė, nei įprastas apyvartinio kapitalo finansavimas, finansuoti mokėjimai griežtai kontroliuojami finansų įstaigos, papildomi reikalavimai, kaip draudimas.

Prieš renkant išorinio finansavimo priemones SVV įmonės turėtų įvertinti įmonės padėtį bei galimybes ir tik tada pasirinkti tinkamiausią finansavimo priemonę. Svarbu renkant faktoringą įvertinti bankinio ir nebankinio sektoriaus alternatyvas. Esant galimybei, ekonomiškai naudingiau įmonei rinktis bankinį faktoringą, nes jis yra pigesnis.

Išvados

1. SVV užima labai svarbią dalį kiekvienos šalies ekonomikoje, socialinės ir politinės sistemos kūrime. Šis segmentas sudaro 99 % visų Lietuvoje registruotų juridinių subjektų, sukuria 72% visų darbo vietų ir SVV sukuriama BVP sudaro daugiau nei 50% viso šalies BVP Lietuvoje. Nepaisant savo svarbos visoje ekonomikoje SVV susiduria su daug sunkumų, vienas iš jų konkurencinė aplinka, prieš stambias įmones. Didelės įmonės turi sukaupusios didesnę kapitalą, kuris gali palengvinti adaptaciją prie besikeičiančios rinkos, tas gali sukelti mažesnių rinkos dalyvių bankrotą. Svarbi SVV problema - tai išorinių finansavimo šaltinių trūkumas. Finansavimo įstaigos SVV segmentui, ypač mažoms įmonėms, taiko griežtus standartus ir finansuoja labai saikingai, daug verslo paraiškų būna atmetama dėl nepakankamų rodiklių, o tai labai įtakoja SVV plėtrą neigiama linkme. Ši problema yra aktuali kiekvienoje valstybėje. Faktoringas yra puiki alternatyva SVV finansavimui. pasižymintis lengvesniu prieinamumu mažesniems SVV segmento atstovams, sudarantis palankesnes galimybes šių įmonių plėtrai.
2. Faktoringas yra traktuojamas kaip ekonominė kategorija, o jo apibūdinimas randamas daugelyje ekonominio pobūdžio literatūros. Faktoringas kaip visuomeninis santykis egzistuoja jau ne vieną dešimtmetį, tačiau teisiškai ši prekybos forma buvo reglamentuota XX amžiaus pabaigoje. Pagal šiuo metu praktikuojamą faktoringo sandorių tipą faktoringo santykiai atskirti nuo prekių pirkimo-pardavimo (tiekimu) santykių. Juos reguliuojantis faktoringo kontraktas (sutartis) yra savarankiškas dokumentas, atskirtas nuo pirkimo pardavimo kontrakto (sutarties). Faktoringo pagrindais faktoriaus teikiamos pardavėjui (užsakovui) paslaugos iš esmės apima: finansavimą, sąskaitų administravimą, (įskaitant klientų skolų apskaitą) ir rizikos, susijusios su abejotomis skolomis, mažinimą (įskaitant skolų išreikalavimą).
3. Faktoringas yra sparčiai populiarėjanti apyvartinio kapitalo finansavimo priemonė, dažniausiai aktualus įmonėms, kurios turi savo klientams suteikti atidėtus mokėjimus ir susiduria su apyvartinių lėšų trūkumu. Labiausiai šis finansavimo produktas yra aktualus greitai augančioms SVV segmento įmonėms, nes būtent jos neturi sukaupusios pakankamai kapitalo suteikti ilgus mokėjimų atidėjimus. Finansuotojas atidėjo mokėjimo metu išmoka įmonei iki 90% sąskaitos sumos ir finansuotojui yra perleidžiama reikalavimo teisė į gautinas sumas. Tuo pat metu finansuotojas prisiima debitoriaus nemokumo riziką esant faktoringui be regreso teisės. Augančiam verslui faktoringas yra labai naudingas, nes yra tiesiogiai susijęs su pardavimų apimtims. Kuo daugiau yra išrašoma sąskaitų debitoriams, tuo didesnė yra galima faktoringo suma. Toks proporcingumas leidžia įmonėms užsitikrinti finansavimą augant apimtims ir išlaikyti augimo tempus.
4. Išnagrinėjus atliktus tyrimus pasaulyje ir surinktą medžiagą išskirti šie faktoringo apyvartas galintys įtakoti veiksniai: SVV sukuriama BVP, SVV įmonių kiekis, tarptautinė prekyba (SVV importas ir eksportas), SVV įmonių dydis (arba SVV apyvarta), informacijos pasiekiamumas, teisinė sistema, pinigų plovimo prevencijos reguliavimas.
5. Koreliacinės analizės metu nustatyta, kad analizuojant atskirus sąryšius tarp SVV rodiklių ir faktoringo dimensijų, gaunamos teigiamos ir stiprios koreliacijos tarp rodiklių. Tai rodo, kad augantis SVV įmonių skaičius, sukuriama BVP, sukuriama apyvarta bei importas ir eksportas tiesiogiai susijęs su augančio faktoringo vidaus apyvartomis, portfelio augimu ir tarptautinio faktoringo apyvarta.

6. Remiantis sudarytais trimis faktoringą vertinančiais logaritminės regresijos modeliais galima teigti, jog faktoringo apyvartai, portfeliui ir tarptautiniam faktoringui modeliuoti geriausiai tinka vienalytės tiesinės regresijos modeliai. Rezultatai parodė, kad SVV įmonių sukuriama apyvarta daro didesnę poveikį faktoringo apyvartoms lyginant su tarptautinio faktoringo apyvartomis. Nustatyta, kad didėjant SVV įmonių apyvartai 1%, faktoringo apyvartos atitinkamai didėja 1,38% ir 1,17%. Todėl galime teigti, kad SVV įmonių apyvartos vietinėje rinkoje auga sparčiau, negu eksporto rinkoje. Modelyje, kuriame buvo tiriamas faktoringo portfelis, nustatyta, kad augant įmonių pardavimo pajamoms ir įmonių skaičiui išliekant pastoviam, faktoringo portfelis didėja lėtesniu tempu negu faktoringo apyvarta. Galiojant šioms sąlygoms, augat įmonių apyvartoms 1%, faktoringo portfelis auga 0,33%.
7. Atlikus ekspertinį vertinimą, kurio metu buvo apklausiami 11 ekspertų, atstovaujančių SVV segmentą, buvo nustatyta, kad didžioji dalis SVV naudojami išorinio finansavimo šaltiniais dėl apyvartinių lėšų trūkumo. Ekspertų nuomone faktoringas vertinimas kaip tinkamas sprendimas SVV veikloje (svertinis vidurkis – 1,6). Pagrindiniai išskiriami privalumai yra šie: lengvesnis prieinamumas nei įprastų finansavimo priemonių ir debitorinių įsipareigojimų draudimas (mažinama nemokumo rizika). Nepaisant faktoringo privalumų ir lengvesnio prieinamumo, tyrimo rezultatai išryškino ir esminius faktoringo trūkumus: tai brangesnė finansavimo priemonė nei įprastas apyvartinio kapitalo finansavimas, finansuoti mokėjimai griežtai kontroliuojami finansų įstaigos, keliami papildomi draudimo reikalavimai. Taip pat ekspertai vertina, kad faktoringas SVV veikloje pilnai negali pakeisti įprastų finansavimo priemonių (svertinis vidurkis – 3,6).
8. Atlikus faktoringo, kaip finansavimo priemonės analizę, galima išskirti šiuos pagrindinius siūlymus SVV sektoriui:
 - Pagal kiekvienos SVV įmonės specifiką nuspręsti, kokia faktoringo rūšis yra aktualiausia įmonės veikloje.
 - Prieš renkant faktoringą būti įvertinti bankinio ir nebankinio sektoriaus alternatyvas. Esant galimybei, rekomenduojame rinktis bankinį sektorių, ne šis pasirinkimas yra pigesnis.
 - SVV įmonėms labiau naudotis faktoringo atliekama kredito rizikos apdraudimo funkcija. Faktoringo pasirinkimas gali sumažinti debitorinių nemokumo rizikas, kas yra aktualu kiekvienai SVV įmonei, kuri savo pirkėjams atideda mokėjimo terminus.

Literatūros sąrašas

1. Aleknevičienė, V. (2009). *Įmonės finansų valdymas: Vadovėlis*. Kaunas: Spalvų kraitė.
2. Aleknevičienė, V. ir Girdžiūtė, L. (2009). *Tarptautinių atsiskaitymų kredito rizikos valdymas mažose įmonėse*. Vadybos mokslas ir studijos-kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai, (3) 1-8. [žiūrėta 2020-02-13] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367169664348/J.04~2009~1367169664348.pdf>
3. Aleksandravičienė, G. (2010). *Faktoringo plėtrą įtakančių veiksnių analizė ES šalių kontekste*. Ekonomikos ir vadybos aktualijos, 440-448. [žiūrėta 2020-01-23] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367173636256/J.04~2010~1367173636256.pdf>
4. Ambrasienė, D. (2008) *Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai)*. [žiūrėta 2020-01-23] Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/13979/3597-7504-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Antras, P. & Foley, C. F. (2015). *Poultry in motion: a study of international trade finance practices*. Journal of Political Economy, 123(4), 853-901. [žiūrėta 2020-03-23] Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/pdf/10.1086/681592.pdf>
6. Auboin, M. & Engemann, M. (2014). *Testing the trade credit and trade link: evidence from data on export credit insurance*. Review of World Economics, 150(4), 715-743. [žiūrėta 2020-04-23] Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10290-014-0195-4.pdf>
7. Asdrubali, P. & Signore, S. (2015). *The Economic Impact of EU Guarantees on Credit to SMEs—Evidence from CESEE Countries* (No. 2015/29). EIF Working Paper. [žiūrėta 2020-02-01] Prieiga per internetą: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/176659/1/eif-wp-29.pdf>
8. Babich, V. & Kouvelis, P. (2018). *Introduction to the special issue on research at the interface of finance, operations, and risk management: Recent contributions and future directions* 1 – 18. [žiūrėta 2020-02-10] Prieiga per internetą: <https://pubsonline.informs.org/doi/pdf/10.1287/msom.2018.0706>
9. Badriyah S. (2017). *Factoring as a financing alternative of business development for small and medium enterprises*. International Journal of Mechanical Engineering and Technology (IJMET), Volume 8, Issue 11, p. 918–931. [žiūrėta 2020-04-10] Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Siti_Malikhatun_Badriyah/publication/321888970_Factoring_as_a_financing_alternative_of_business_development_for_small_and_medium_enterprises/links/5cc7a0c892851c8d220e5dfe/Factoring-as-a-financing-alternative-of-business-development-for-small-and-medium-enterprises.pdf
10. Bagdonas, E. (2004). *Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai*. Kaunas: Technologija.
11. Baresa, S., Bogdan, S. & Ivanović, Z. (2017). *Specific Form of Short-term Financing*. UTMS Journal of economics, 8(2), 119. [žiūrėta 2020-01-05] Prieiga per internetą: <https://bib.irb.hr/datoteka/920050.UTMSJOE-2017-0802-06-Baresa-Bogdan-Ivanovic.pdf>
12. Baron, D. P. (2014). *The Export—Import Bank: An Economic Analysis*. Academic Press. [žiūrėta 2020-02-10] Prieiga per internetą: <https://pdfs.semanticscholar.org/4eca/27fe93ef8f84e8599f23b06bf7a480f725d9.pdf>
13. Bekešienė, S. (2015). *Duomenų analizės SPSS pagrindai: mokomoji knyga*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.

14. Berman, N. & Héricourt, J. (2010). *Financial factors and the margins of trade: Evidence from cross-country firm-level data*. Journal of Development Economics, 93(2), 206-217. [žiūrėta 2020-02-22] Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304387809001205>
15. Bitinas, B., Rupšienė, L. ir Žydžiūnaitė, V. (2008). Kokybinių tyrimų metodologija.
16. Butavičius D., Puleikienė K., 2019. *Smulkių ir vidutinių įmonių finansavimo šaltinių galimybės Lietuvos komerciniuose bankuose*, Akademinių jaunimo siekiai: ekonomikos, vadybos, teisės ir technologijų įžvalgos 2019. 90-98.
17. Čekanavičius, V. ir Murauskas, G. (2002). *Statistika ir jos taikymas*, Vilnius. D. II.
18. Čekanavičius, V. ir Murauskas, G. (2014). *Taikomoji regresinė analizė socialiniuose tyrimuose*, 2014, Vilniaus universiteto leidykla. [žiūrėta 2020-02-05]. Prieiga per internetą: <http://www.statistika.mif.vu.lt/wp-content/uploads/2014/04/regresine-analize.pdf>
19. Černius, G. (2014). *Įmonės finansų valdymo pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas.
20. Chod, J., Trichakis, N. & Tsoukalas, G. (2017). *Supplier diversification under buyer risk*. Management Science, 65(7), 3150-3173 [žiūrėta 2020-01-23] Prieiga per internetą: <https://pubsonline.informs.org/doi/abs/10.1287/mnsc.2018.3095>
21. Garuckas, R. ir Jatuliavičienė, G. (2007). *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros problemos ir perspektyvos Lietuvos regionuose*. [žiūrėta 2020-03-27] Prieiga per internetą https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/36774/1/ISSN2335-8750_2007_N_42.PG_39-55.pdf
22. Gruter, R. & Wuttke, D. A. (2017). *Option matters: valuing reverse factoring*. International journal of production research, 55(22), 6608-6623. [žiūrėta 2020-03-28] Prieiga per internetą <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00207543.2017.1330564>
23. Jakutis, A., Petraškevičius, V. ir Stepanovas, A. A. D.(2012). *Ekonomikos teorija*. Vilnius: Leidykla Eugrimas.
24. Jasienė, M. (2013). *Pinigai ir kreditas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 6, 51–52.
25. Jasinavičius, R. (2009). *Apribojimų teorija–išsigelbėjimas nuo ekonominės krizės*. Lithuania Economic Reviews.
26. Keršienė, R. (2009). *Konkurencingumo išsaugojimo veiksniai globalizacijos sąlygomis*. Ekonomika ir vadyba, (14), 819-824. [žiūrėta 2020-03-29] Prieiga per internetą: <https://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=f33b9e91-8002-4d31-a19a-1e06fb766ef2%40sdc-v-sessmgr03>
27. Klapper, L. (2005). *The role of factoring for financing small and medium enterprises*. The World Bank. [žiūrėta 2020-02-14] Prieiga per internetą: <http://sme.ebi.gov.eg/Documents/Finance/The%20role%20of%20factoring%20for%20financing%20small%20and%20medium%20enterprises.pdf>
28. Kouvelis, P. & Xu, F. (2018). *A supply chain theory of factoring and reverse factoring*. Available at SSRN 3241484. [žiūrėta 2020-03-15] Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Fasheng_Xu/publication/327713701_A_Supply_Chain_Theory_of_Factoring_and_Reverse_Factoring/links/5dfd73b54585159aa48d26a1/A-Supply-Chain-Theory-of-Factoring-and-Reverse-Factoring.pdf
29. Kozarevic, E. & Hodzic, M. (2016). *Influence of financing by factoring on company's liquidity in Bosnia and Herzegovina*. Economic Review: Journal of Economics and Business, 14(2), 18-32. [žiūrėta 2020-04-01] Prieiga per internetą: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/193861/1/econ-review-v14-i2-p014-032.pdf>

30. Lazarenko, A. L., Minakova, E. I., Dumnova, N. A., Mosina, E. I. ir Lukyanchikova, T. L. (2017, December). *Development of the Factoring Services Market in Russia in the Conditions of Implementation of Information Technologies*. In Perspectives on the use of New Information and Communication Technology (ICT) in the Modern Economy (pp. 602-608). Springer, Cham.
31. Liustrovaitė, J. ir Martinkutė-Kaulienė, R. (2015). *Smulkaus ir vidutinio verslo kreditavimo problemos Lietuvoje*. Mokslas-Lietuvos ateitis, 7(2), 238-245. [žiūrėta 2020-01-20] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2015~1514983084077/J.04~2015~1514983084077.pdf>
32. Mačerinskienė, I. Railienė, G.; (2008). Evaluation of Business finance Accessibility by demand-Side Indicators. In Conference Proceedings: 5th International Scientific Conference “Business and Management ‘2008 (pp. 235-241).
33. Miceikienė, A., Binkienė, D., Savickienė, J. ir Butkuvienė, V. (2017). *Žemės ūkio kooperatyvų finansavimo galimybės ir problemos*. Science and studies of accounting and finance: problems and perspectives, 2017, vol. 11, no. 1, p. 32-40. [žiūrėta 2020-01-20] Prieiga per internetą: https://vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/100062/1/ISSN2351-5597_2017_V_11_N_1.PG_32-40.pdf
34. Mikelėnas, V. (2008). *The Influence of Instruments of Harmonisation of Private Law upon the Reform of Civil Law in Lithuania*. Juridica Int'l, 14, 143. [žiūrėta 2020-04-15] Prieiga per internetą: https://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2008_1_143.pdf
35. Onaepemipo E., & Zubairu U. (2019). *Factoring as an effective working capital option: a critical review*. International Journal of Commerce and Finance, Vol. 5, Issue 1, p. 60-69 [žiūrėta 2020-03-01] Prieiga per internetą: <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11467/2779/112-374-1-PB.pdf?sequence=1>
36. Paunksnienė, J., Antanavičienė, J., ir Peleckis, K. (2011). *Verslo pagrindai: mokomoji knyga*. Vilnius: Technika.
37. Poliakaitė, D. (2015). *Lizingo gavėjo teisių gynimas lizingo teisiniuose santykiuose*.
38. Popa, V. (2013). *The financial supply chain management: a new solution for supply chain resilience*. Amfiteatru Economic Journal, 15(33), 140-153. [žiūrėta 2020-03-02] Prieiga per internetą: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/168782/1/aej-v15-i33-p140.pdf>
39. Poškaitė, B. ir Puleikienė, K. (2016). *Pagrindiniai paskolų substitutai ir jų gavimo galimybės verslo įmonėms Lietuvoje*. Akademinio jaunimo siekiai: ekonomikos, vadybos ir technologijų įžvalgos, 13, 75-82. [žiūrėta 2020-03-09] Prieiga per internetą: https://www.ltvk.lt/file/repository/XIII_osios_tarptautines_studentu_mokslines_praktines_konferencijos_straipsniu_rinkinys_2016.pdf#page=75
40. Pukėnas, K. (2009). *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 94. [žiūrėta 2020-03-07] Prieiga per internetą: https://www.spssanalyze.lt/wp-content/uploads/2014/03/kokybiniu_duomenu_analize_SPSS_programa.pdf
41. Rupeika-Apoga, R. (2014). *Financing in SMEs: case of the Baltic States*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 150, 116-125. [žiūrėta 2020-03-30] Prieiga per internetą: <https://bit.ly/2SIbXN8>
42. Sarma S. (2012). *The conceptual framework of factoring on small and medium enterprises*. International Journal of Marketing, Financial Services and Management Research, Vol.1 Issue 10
43. Šatas, J. (2006). *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Leidykla Eugrimas. [žiūrėta 2019-12-01] Prieiga per internetą <https://bit.ly/3b6M3J5>

44. Skibarkienė, Ž. (2005). *Faktoringo samprata ir jo teisinė prigimtis*. Jurisprudencija, 70(62), 54-64. [žiūrėta 2019-12-01] Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/1c9/005_skibarkiene.pdf
45. Stripeikis, O. (2008). *Entrepreneurship formation in Lithuanian small and medium-sized business*. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 15(4), 165-174. [žiūrėta 2019-12-01] Prieiga per internetą: <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/download/537/563>
46. Štreimikienė, D., Šivickas, G. ir Dapkus, R. (2007). *Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui efektyvumo vertinimas*. Ekonomika/Economics, 80: 84-100.
47. Svetikas A., (2007). *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra Lietuvoje*. Ekonominės ir socialinės politikos studijos. Lietuva Europos Sąjungoje: laimėjimai ir problemos. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 161-168 p. [žiūrėta 2019-12-01] Prieiga per internetą: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:2194695/2194695.pdf>
48. Tanrisever, F., Cetinay, H., Reindorp, M. & Fransoo, J. (2012). *Value of Reversed Factoring in Multi-stage Supply Chains*, sl: available at: SSRN 2183991.
49. Urbonas, J. A. ir Maksvytienė, I. (2009). *Įmonės naujovių ekonomijos vaidmuo tarptautinėje konkurencijoje*. Ekonomika ir vadyba. Nr. 15. [žiūrėta 2019-11-01] Prieiga per internetą: <https://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=ca2d06e9-9288-471d-bf8d-33ad8a00d70d%40sdc-v-sessmgr03>
50. Ušpurienė, A., Sakalauskas, L. ir Dumskis, V. (2016). *Viešųjų įstaigų finansinių srautų planavimas*. Jaunųjų mokslininkų darbai, (1), 65-70. [žiūrėta 2019-11-22] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2016~1505118900752/J.04~2016~1505118900752.pdf>
51. Vijeikis, J. ir Baležentis, A. (2010). *Smulkaus ir vidutinio verslo vystymo problemos bei perspektyvos Lietuvos regionuose*. Vadybos mokslas ir studijos-kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai, (3), 163-172. [žiūrėta 2019-11-01] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367172458026/J.04~2010~1367172458026.pdf>
52. Vijeikis, J. ir Makštutis, A. (2009). *Small and medium-sized business competitiveness in Lithuania*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, (2), 328-338. [žiūrėta 2019-11-01] Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367167876699/J.04~2009~1367167876699.pdf>
53. Wood, P. R. (2007). *Law and practise of international finance*. Comparative law of security interests and title finance. 2nd ed. London: Sweet and Maxwell, 671-672. [žiūrėta 2019-11-01] Prieiga per internetą: <https://bit.ly/3b9fDO4>

Informacijos šaltinių sąrašas

1. ECB (2014) *Banks, SMEs and securitisation (Speech by Y. Mersch, Member of the Executive Board of the ECB)* [žiūrėta 2020-01-13]. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140407.en.html>
2. ECB (2018). *Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area* [žiūrėta 2020-01-30]. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.accesstofinancesmallmediumsizedenterprises201806.en.pdf>
3. Eurostat. (2018). *Small and Medium Sized Enterprises* [žiūrėta 2020-03-20]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Statistics_on_small_and_medium-sized_enterprises
4. FCI (2018). *Annual Review 2018*. [žiūrėta 2020-01-10]. Prieiga per internetą: <https://fci.nl/downloads/Annual%20Review%202018.pdf>
5. FCI (2018). *World Factoring Statistics* [žiūrėta 2020-02-23]. Prieiga per internetą: https://fci.nl/about-factoring/2018_World_Factoring_Statistics.pdf
6. GSCFF (2019). *Factoring*. [žiūrėta 2020-03-28]. Prieiga per internetą: <http://supplychainfinanceforum.org/techniques/factoring/>
7. GSCFF (2019). *Payables Finance* [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: <http://supplychainfinanceforum.org/techniques/payables-finance/>
8. GSCFF (2019). *Receivables Discounting* [žiūrėta 2020-02-22]. Prieiga per internetą: <http://supplychainfinanceforum.org/techniques/receivables-discounting/>
9. LLRI (2019). *Šešėlinė ekonomika: nuo priežasčių link sprendimų*. [žiūrėta 2020-02-12]. Prieiga per internetą: https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2019/09/--e---lin---ekonomika-maketas-09-02_small.pdf
10. Lietuvos bankas (2019) . *Finansinio stabilumo apžvalga 2019* [žiūrėta 2020-04-04]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/22196_e74bf2c8f8b023a6c81ea30e8987f962.pdf
11. Lietuvos bankų asociacija (2018). *Faktoringo statistika (faktoringo apyvarta, faktoringo portfelis, tarptautinis faktoringas)*. [žiūrėta 2020-01-12]. Prieiga per internetą: <https://www.lba.lt/lt/faktoringas>
12. Lietuvos statistikos departamentas (2018) *Teminės lentelės (Smulkus ir vidutinio verslo rodiklių)* [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: https://www.stat.gov.lt/home?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_returnToFullPageURL=https%3A%2F%2Fwww.stat.gov.lt%2Fhome%3Fp_auth%3DA7cck1vx%26p_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D1%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_state_rcv%3D1&_101_assetEntryId=392257&_101_type=content&_101_groupId=10180&_101_urlTitle=temines-lenteles-smulkus-ir-vidutinio-verslo-rodikliu-&inheritRedirect=true
13. Lietuvos statistikos departamentas (2018) *SVV sukuriamas BVP* [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/>
14. Lietuvos statistikos departamentas (2018) *Registruotų įmonių skaičius pagal dydį* [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=8259ee63-57f4-4c71-9dfd-4a8005126c56#/>

15. Lietuvos statistikos departamentas (2018) *Įmonių sumokamas PVM mokestis pagal įmonės dydį* [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>
16. Lietuvos statistikos departamentas (2016) *Veiklą pradėjusių ir veiklą nutraukusių įmonių skaičius* [žiūrėta 2019-12-02]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=5763004>
17. *Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas*. 2019 birželio 20d. Nr. VIII-935 (2019), [žiūrėta 2020-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.68516/asr>
18. VŠĮ „Versli Lietuva“. (2019) *.Verslumo tendencijos Lietuvoje 2018-2019 I ketv.*. [žiūrėta 2020-02-22]. Prieiga per internetą: <https://www.verslilietuva.lt/wp-content/uploads/2019/06/Verslumo-ap%C5%BEvalga-2018-m.-2019-m.-I-ketv..pdf>
19. World bank (2011). *Facilitating SME Financing through Improved Credit Reporting*. [žiūrėta 2020-03-23]. Prieiga per internetą: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/publication/facilitating-sme-financing-through-improved-credit-reporting>

Priedai

1 priedas. Apklausa

Gerbiamas Eksperte,

Esu Rasmus Vaiginis, Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto Ekonomikos magistrantūros studijų studentas. Rengiu baigiamąjį projektą faktoringo tematika.

Šio tyrimo tikslas įvertinti Lietuvos SVV atstovų nuomonę apie išorinio finansavimo šaltinį faktoringą bei faktoringo pritaikymo galimybes finansuojant SVV. Anketa yra anoniminė, tyrimo metu gauti duomenys bus naudojami tik apibendrinto pobūdžio išvadoms formuluoti.

Iš anksto dėkoju už sugaištą laiką.

1. Jūsų pareigos įmonėje šiuo metu:

- Įmonės akcininkas/savininkas;
- Įmonės direktorius;
- Įmonės akcininkas einantis direktoriaus pareigas;
- Įmonės vyriausias finansininkas;
- Kita.....

2. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis, įgyta profesinė kvalifikacija;
- Aukštasis neuniversitetinis (koleginis);
- Aukštasis universitetinis (bakalauro);
- Aukštasis universitetinis (magistras);
- Mokslų daktaro laipsnis.

3. Jūsų asmeninė patirtis sektoriuje kuriame specializuojatės:

- nuo 1 iki 3 metų;
- nuo 3 iki 6 metų;
- nuo 6 iki 10 metų;
- virš 10 metų.

4. Kokiame verslo sektoriuje jūs turite patirtį (galimi keli atsakymai):

- paslaugų sektorius;
- prekybos sektorius;
- gamyba/pramonė;
- statybos sektorius;
- žemės ūkio sektorius;
- turizmas ir apgyvendinimas;
- kita (įrašykite)

5. Kokią dalį lėšų įprastai SVV įmonėse sudaro skolintas kapitalas

- iki 10%;
- 10-15%;
- 15-25%;
- 25-50%
- 50% ir daugiau.

6. Kaip dažnai SVV įmonės naudojami faktoringo paslaugomis?

- bent kartą per mėnesį;
- vieną kartą ketvirtyje;
- kelis kartus per metus;
- rečiau nei kartą per metus;
- kita

7. Įvertinkite nurodytų priežasčių svarbą SVV įmonėms renkantis faktoringą? (kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku)

Teiginiai	1	2	3	4	5
Apyvartinių lėšų trūkumas					
Įmonė plečia veiklą, todėl reikalingos investicijos;					
Ilgą klientų atsiskaitymo terminai;					
Materialinio turto įsigijimo poreikis;					
Kita (įrašykite)					

8. Įvertinkite kitų išorinio finansavimo šaltinių svarbą SVV įmonėms? (kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku)

Finansavimo šaltiniai	1	2	3	4	5
Banko paskolos					
ES ir valstybės parama					
Lizingas					
Overdraftas					
Kita (įrašykite)					

9. Įvertinkite pateiktus teiginius apie faktoringą (kur 1 - visiškai sutinku, 2 – sutinku, 3- nesu tikras/-a, 4 - nesutinku, 5 – visiškai nesutinku):

Teiginiai	1	2	3	4	5
Faktoringo prieinamumas bankuose yra nesudėtingas					
Faktoringo reikalavimai yra mažesni nei įprastų finansavimo priemonių					
Faktoringo prieinamumas ne bankuose yra paprastesnis (pvz.; Factris; SME finance ir kt.)					
Pirmiausiai kreipiamės į bankus dėl faktoringo suteikimo ir tik paskui į nebankinius finansavimo šaltinius					
Nebankinis faktoringas įprastai yra brangesnis					
Nebankinio faktoringo suteikimo procesas yra greitesnis nei bankuose.					
Nebankinis faktoringas yra labiau individualus sprendimas mūsų veikloje nei bankiniame sektoriuje					
Bankuose faktoringo suteikimo procesas ilgesnis nei nebankiniame sektoriuje					
Faktoringo pagalba vystoma veikla auga greičiau					
Faktoringas gali pilnai pakeisti įprastines finansavimo priemones					

Faktoringo sutarties nutraukimas/nesuteikimas gali turėti neigiamos įtakos įmonės veiklai					
Finansų įstaiga griežtai kontroliuoja avansuotus mokėjimus pagal faktoringo sutartis					
Debitoriai teigiamai vertina avansuojamas sąskaitas					
Faktoringo suteikimas su draudimu mažina debitoriaus nemokumo riziką					
Faktoringas - tinkamas sprendimas veikloje.					

10. Jūsų nuomone kokie yra pagrindiniai faktoringo trūkumai lyginant su kitais

finansavimo šaltiniais?

- didesnės palūkanos lyginant su kitomis finansavimo priemonėmis;
- trumpesnis finansavimo terminas;
- papildomi reikalavimai (draudimas);
- kita

2 priedas. Koreliacija, „SPSS Statistics“.

		Correlations							
		Faktorin go apyvarta	Faktorin go portfelis	Tarptauti nis faktoring as	SVV įmonių skaičius	SVV įmonių sukuria mas BVP	SVV įmonių sukuria ma apyvarta	SVV įmonių eksporta s	SVV įmonių importas
Faktoringo apyvarta	Pearson Correlation	1	.957	.981	.920	.992	.995	.956	.958
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
Faktoringo portfelis	Pearson Correlation	.957	1	.905	.982	.975	.962	.863	.870
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000	.000	.001	.001
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
Tarptautini s faktoringas	Pearson Correlation	.981	.905	1	.858	.960	.975	.940	.952
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.001	.000	.000	.000	.000
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SVV įmonių skaičius	Pearson Correlation	.920	.982	.858	1	.956	.929	.835	.828
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.001		.000	.000	.001	.001
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SVV įmonių sukuriama s BVP	Pearson Correlation	.992	.975	.960	.956	1	.995	.946	.942
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SVV įmonių sukuriama apyvarta	Pearson Correlation	.995	.962	.975	.929	.995	1	.957	.962
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SVV įmonių eksportas	Pearson Correlation	.956	.863	.940	.835	.946	.957	1	.991
	Sig. (2-tailed)	.000	.001	.000	.001	.000	.000		.000
	N	10	10	10	10	10	10	10	10
SVV įmonių importas	Pearson Correlation	.958	.870	.952	.828	.942	.962	.991	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.001	.000	.001	.000	.000	.000	
	N	10	10	10	10	10	10	10	10

3 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – faktoringo apyvarta.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.999 ^a	.998	.995	.022324

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.898	5	.180	360.544	.000 ^b
	Residual	.002	4	.000		
	Total	.900	9			

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
(Constant)	.325	2.161		.150	.888	-5.676	6.326		
SVV įmonių skaičius	-.459	1.643	-.608	-3.579	.023	-2.918	-.368	.019	52.180
SVV įmonių sukuriamas BVP	4.841	1.280	2.982	3.782	.019	1.287	8.396	.001	1123.653
SVV įmonių sukuriama apyvarta	-.954	2.008	-1.450	-2.104	.103	-4.658	.642	.001	858.377
SVV įmonių eksportas	-.487	1.360	-.998	-2.795	.049	-2.711	-.009	.004	230.609
SVV įmonių importas	.511	1.356	1.038	2.651	.057	-.064	2.775	.004	277.148

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SVV įmonių skaičius	SVV įmonių sukuriamas BVP	SVV įmonių sukuriama apyvarta	SVV įmonių eksportas	SVV įmonių importas
1	1	5.999	1.000	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.000	112.803	.01	.00	.00	.00	.00	.00
	3	4.645E-005	359.390	.04	.00	.00	.00	.01	.01
	4	6.946E-006	929.358	.03	.02	.00	.01	.16	.08
	5	2.999E-006	1414.442	.34	.29	.01	.02	.03	.14
	6	1.606E-007	6112.299	.58	.68	.99	.96	.80	.77

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

4 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – faktoringo portfelis.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.996 ^a	.992	.982	.027529

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.377	5	.075	99.538	.000 ^b
	Residual	.003	4	.001		
	Total	.380	9			

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

Coefficients ^a										
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics		
	B	Std. Error				Beta	Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-7.608	2.665		-2.855	.046	-15.008	-.208		
	SVV įmonių skaičius	.526	.566	.299	.929	.406	-1.046	2.097	.019	52.180
	SVV įmonių sukuriamas BVP	1.357	1.579	1.286	.860	.438	-3.026	5.741	.001	1123.653
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	-.304	1.177	-.337	-.258	.809	-3.571	2.964	.001	858.377
	SVV įmonių eksportas	-.886	.600	-1.001	-1.477	.214	-2.552	.780	.004	230.609
	SVV įmonių importas	.617	.631	.727	.979	.383	-1.134	2.368	.004	277.148

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

Collinearity Diagnostics ^a									
Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SVV įmonių skaičius	SVV įmonių sukuriamas BVP	SVV įmonių sukuriama apyvarta	SVV įmonių eksportas	SVV įmonių importas
1	1	5.999	1.000	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.000	112.803	.01	.00	.00	.00	.00	.00
	3	4.645E-005	359.390	.04	.00	.00	.00	.01	.01
	4	6.946E-006	929.358	.03	.02	.00	.01	.16	.08
	5	2.999E-006	1414.442	.34	.29	.01	.02	.03	.14
	6	1.606E-007	6112.299	.58	.68	.99	.96	.80	.77

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

5 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – tarptautinis faktoringas.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.987 ^a	.975	.944	.064566

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.654	5	.131	31.394	.003 ^b
	Residual	.017	4	.004		
	Total	.671	9			

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių importas, SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta, SVV įmonių eksportas, SVV įmonių sukuriamas BVP

Coefficients ^a										
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF	
1	(Constant)	5.692	6.251		.911	.414	-11.663	23.048		
	SVV įmonių skaičius	-2.172	1.328	-.931	-	.177	-5.858	1.515	.019	52.180
	SVV įmonių sukuriamas BVP	3.713	3.703	2.649	1.003	.373	-6.568	13.994	.001	1123.653
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	-.773	2.761	-.646	-.280	.793	-8.437	6.892	.001	858.377
	SVV įmonių eksportas	-1.410	1.407	-1.199	-	.373	-5.317	2.497	.004	230.609
	SVV įmonių importas	1.170	1.479	1.038	.791	.473	-2.936	5.276	.004	277.148

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

Collinearity Diagnostics ^a									
Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SVV įmonių skaičius	SVV įmonių sukuriamas BVP	SVV įmonių sukuriama apyvarta	SVV įmonių eksportas	SVV įmonių importas
1	1	5.999	1.000	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.000	112.803	.01	.00	.00	.00	.00	.00
	3	4.645E-005	359.390	.04	.00	.00	.00	.01	.01
	4	6.946E-006	929.358	.03	.02	.00	.01	.16	.08
	5	2.999E-006	1414.442	.34	.29	.01	.02	.03	.14
	6	1.606E-007	6112.299	.58	.68	.99	.96	.80	.77

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

6 priedas. Vienalypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – Faktoringo apyvarta.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių sukuriama apyvarta		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.995 ^a	.989	.988	.034840

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.891	1	.891	733.786	.000 ^b
	Residual	.010	8	.001		
	Total	.900	9			

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error				Beta	Lower Bound	Upper Bound	Tolerance
1	(Constant)	-6.944	.546		-12.727	.000	-8.202	-5.686		
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	1.377	.051	.995	27.088	.000	1.260	1.494	1.000	1.000

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics		
					Tolerance	VIF	Minimum Tolerance
1							
SVV įmonių skaičius	-.031 ^b	-.292	.779	-.110	.136	7.348	.136
SVV įmonių sukuriamas	.269 ^b	.736	.486	.268	.011	93.769	.011
BVP							
SVV įmonių eksportas	.047 ^b	.352	.735	.132	.084	11.935	.084
SVV įmonių importas	.018 ^b	.127	.903	.048	.074	13.496	.074

a. Dependent Variable: Faktoringo apyvarta

b. Predictors in the Model: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

7 priedas. Daugialypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – Faktoringo portfelis.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių skaičius	.	Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).
2	SVV įmonių sukuriama apyvarta	.	Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.982 ^a	.964	.960	.041337
2	.991 ^b	.982	.977	.031146

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių skaičius

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.367	1	.367	214.515	.000 ^b
	Residual	.014	8	.002		
	Total	.380	9			
2	Regression	.373	2	.187	192.477	.000 ^c
	Residual	.007	7	.001		
	Total	.380	9			

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių skaičius

c. Predictors: (Constant), SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics		
	B	Std. Error				Beta	Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-13.416	1.325							
	SVV įmonių skaičius	1.724	.118	.982	14.646	.000	1.452	1.995	1.000	1.000
2	(Constant)	-10.240	1.555							
	SVV įmonių skaičius	1.129	.240	.643	4.696	.002	.560	1.697	.436	7.348
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	.328	.123	.365	2.663	.032	.037	.619	.436	7.348

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics			
					Tolerance	VIF	Minimum Tolerance	
1	SVV įmonių sukuriamas BVP	.422 ^b	2.304	.055	.657	.087	11.509	.087
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	.365 ^b	2.663	.032	.709	.136	7.348	.136
	SVV įmonių eksportas	.145 ^b	1.231	.258	.422	.304	3.294	.304
	SVV įmonių importas	.182 ^b	1.688	.135	.538	.315	3.176	.315
2	SVV įmonių sukuriamas BVP	-.594 ^c	-.675	.525	-.266	.004	280.117	.004
	SVV įmonių eksportas	-.360 ^c	-2.197	.070	-.668	.061	16.280	.028
	SVV įmonių importas	-.316 ^c	-1.344	.227	-.481	.041	24.097	.018

a. Dependent Variable: Faktoringo portfelis

b. Predictors in the Model: (Constant), SVV įmonių skaičius

c. Predictors in the Model: (Constant), SVV įmonių skaičius, SVV įmonių sukuriama apyvarta

8 priedas. Vienalypės logaritminės regresijos modelis „SPSS Statistics“. Nepriklausomas kintamas – tarptautinis faktoringas.

Variables Entered

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SVV įmonių sukuriama apyvarta		Stepwise (Criteria: Probability-of-F-to-enter <= .050, Probability-of-F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.975 ^a	.950	.944	.064821

a. Predictors: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.637	1	.637	151.707	.000 ^b
	Residual	.034	8	.004		
	Total	.671	9			

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

b. Predictors: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error				Beta	Lower Bound	Upper Bound	Tolerance
1	(Constant)	-5.211	1.015		-5.134	.001	-7.552	-2.871		
	SVV įmonių sukuriama apyvarta	1.165	.095	.975	12.317	.000	.947	1.383	1.000	1.000

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics		
					Tolerance	VIF	Minimum Tolerance
SVV įmonių skaičius	-.348 ^b	-1.857	.106	-.574	.136	7.348	.136
SVV įmonių sukuriamas BVP	-.888 ^b	-1.189	.273	-.410	.011	93.769	.011
1 SVV įmonių eksportas	.084 ^b	.288	.782	.108	.084	11.935	.084
SVV įmonių importas	.189 ^b	.627	.551	.230	.074	13.496	.074

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas

b. Predictors in the Model: (Constant), SVV įmonių sukuriama apyvarta

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions	
				(Constant)	SVV įmonių sukuriama apyvarta
1	1	2.000	1.000	.00	.00
	2	.000	99.038	1.00	1.00

a. Dependent Variable: Tarptautinis faktoringas